

Załącznik do Uchwały Nr ...../2026
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia ..... 2026 r.

Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych

na lata 2027–2029

Spis treści

Spis skrótów.....	4
1. Rola WPDI.....	6
Podstawa prawna	6
Miejsce WPDI w systemie zarządzania rozwojem województwa wielkopolskiego	7
Założenia merytoryczne	8
2. Rozumienie deinstytucjonalizacji	11
Rozumienie deinstytucjonalizacji w WPDI.....	13
3. Wizja i misja.....	14
Wizja	14
Misja	14
4. Logika WPDI.....	15
5. Karty obszarów, w tym wnioski z diagnozy oraz priorytety Wielkopolskiego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych w odniesieniu do poszczególnych adresatów.....	18
5.1. Osoby starsze	20
Uwarunkowania definicyjne i systemowe	20
Profilaktyka	20
Interwencja.....	28
Integracja	31
Priorytet I. Poprawa dostępu osób starszych do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.....	33
Priorytet II. Poprawa dostępu osób starszych przebywających w instytucjach opieki całodobowej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru.	36
Koordynacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu w odniesieniu do Priorytetu i i II.....	39
5.2. Rodzina, w tym dzieci (z niepełnoprównościami, w systemie pieczy zastępczej i adopcji)..	44
Uwarunkowania definicyjne i systemowe	44
Profilaktyka	45
Interwencja.....	50
Integracja	56
Priorytet I. Poprawa dostępu rodzin i dzieci (w tym przebywających w pieczy zastępczej) do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.	60
Priorytet II. Poprawa dostępu dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru, w tym wsparcia w procesie usamodzielniania.	63
Koordynacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu w odniesieniu do Priorytetu i i II.....	68

5.3.	Osoby z ograniczoną sprawnością.....	73
	Uwarunkowania definicyjne i systemowe	73
	Profilaktyka	74
	Interwencja.....	81
	Integracja	83
	Priorytet I. Poprawa dostępu osób z ograniczoną sprawnością do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.	86
	Priorytet II. Poprawa dostępu osób z ograniczoną sprawnością przebywających w instytucjach opieki całodobowej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).	90
	Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu w odniesieniu do Priorytetów i i II.....	93
5.4.	Osoby w kryzysie bezdomności.....	97
	Uwarunkowania definicyjne i systemowe	97
	Profilaktyka	99
	Interwencja.....	102
	Reintegracja	104
	Priorytet I. Poprawa dostępu osób w kryzysie bezdomności do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.....	107
	Priorytet II. Poprawa dostępu osób w kryzysie bezdomności przebywających w instytucjach całodobowych do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).	112
	Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu w odniesieniu do Priorytetu i i II.....	116
5.5.	Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym	121
	Uwarunkowania definicyjne i systemowe	121
	Profilaktyka	122
	Interwencja.....	131
	Integracja	134
	Priorytet I. Poprawa dostępu osób narażonych na wystąpienie kryzysu psychicznego, osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym doświadczających kryzysów psychicznych do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego świadczonego w środowisku lokalnym.	138
	Priorytet II. Poprawa dostępu osób doświadczających kryzysów psychicznych przebywających w instytucjach całodobowych do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).	142
	Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu w odniesieniu do Priorytetu i i II.....	146
6.	Kluczowe wskaźniki realizacji Planu.....	151

Spis skrótów

BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL	Bank Danych Lokalnych
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EHIS	Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
FEW 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027
FS	Fundusz Solidarnościowy
FST	Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
JOPS	Jednostka Organizacyjna Pomocy Społecznej
KIS	Klub Integracji Społecznej
LPDI	Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług
MOS	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii
MOW	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NGO	Organizacje pozarządowe (ang. Non-Governmental Organization)
NSP	Narodowy Spis Powszechny
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OzN	Osoby z niepełnosprawnościami
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
POW	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza
PWD	Placówka Wsparcia Dziennego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
RPOT	Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna
SWW	Samorząd Województwa Wielkopolskiego
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
UTW	Uniwersytet Trzeciego Wieku
WPDI	Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZOL	Zakład Opiekuńczo-Leczniczy
ZPO	Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy

1. Rola WPD

Podstawa prawna

Deinstytucjonalizacja została określona jako jedna z naczelných zasad udzielania wsparcia w obszarze polityki społecznej (włączenia społecznego) współfinansowanego ze środków europejskich w perspektywie od 2021 do 2027 roku. Dokumentem na poziomie krajowym regulującym zagadnienie deinstytucjonalizacji, wobec braku rozwiązań ustawowych w tym zakresie, jest „Strategia Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”, która została przyjęta 15 czerwca 2022 r.

W Umowie Partnerstwa wskazano, iż jednym z kluczowych działań w perspektywie finansowej 2021-2027 będzie **tworzenie i wdrażanie lokalnych i regionalnych planów deinstytucjonalizacji usług**¹:

„Ze środków EFS+ będzie możliwe wsparcie realizacji tych planów, tak aby zapewnić ich jak najbardziej skuteczne wdrożenie. Celem tych planów będzie wyznaczenie kierunków rozwoju usług społecznych na szczeblu lokalnym, zarówno w zakresie koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym. Ich ważnym elementem będzie określenie konkretnych celów i działań w poszczególnych obszarach lokalnej polityki społecznej. Operacjonalizacja Planów powinna skupiać się na zagadnieniach związanych z kreacją i realizacją usług dostarczanych w środowisku zamieszkania odbiorców. Dotyczy to zarówno usług organizowanych w społecznościach lokalnych w formie dziennej, w tym mieszkalnictwa wspomagane, jak również usług dostarczanych bezpośrednio w domu. Plany powinny określać również cele związane z otwieraniem się instytucji świadczących całodobowe usługi społeczne w formie stacjonarnej na działania środowiskowe o wielofunkcyjnym charakterze”².

Działania te powinny zostać poprzedzone diagnozą potrzeb i możliwości wszystkich uczestników systemu.

Wyżej nakreślone kierunki strategicznych zmian prawdopodobnie nie ulegną modyfikacji w perspektywie programowania unijnego na lata 2028-2034 tym bardziej, że jednym z głównych celów Umowy Partnerstwa ma być poprawa spójności wewnętrznej oraz jakości i dostępu do usług, w tym dostępu usług zdrowotnych i społecznych³. Również na poziomie krajowym pojawiły się pierwsze propozycje zmian ustawowych i uznania deinstytucjonalizacji jako jednej z kluczowych zasad polityki społecznej⁴.

Dokumentem, który nakłada na samorządy województw i regionalne ośrodki polityki społecznej obowiązek opracowania regionalnego planu deinstytucjonalizacji i usług społecznych jest Strategia Rozwoju Usług Społecznych. W Strategii wskazano podstawowe założenia dot. Regionalnych Planów:

---

¹ Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce, s. 66.

² Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce, s. 67.

³ [Plan Partnerstwa 2028-2034 założenia wstępne](#), dostęp: 28.04.2026.

⁴ [Projekt z 26 marca 2026 roku o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw](#), dostęp: 24.08.2026.

- Czas obowiązywania do 3 lat.
- Minimalny zakres obszarowy – uporządkowana koncepcja zmiany w obszarach objętych deinstytucjonalizacją na poziomie regionalnym, w szczególności: wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w kryzysie bezdomności.
- Odniesienie do zakresu i warunków realizacji działań finansowanych ze środków programów regionalnych oraz komplementarnych wobec nich działań finansowanych z innych środków, w tym przede wszystkim krajowych, regionalnych i środków samorządów lokalnych.

Niniejszy dokument wypełnia sformułowane powyżej wymagania. Prezentuje on kompleksową, regionalną koncepcję zmiany w obszarach objętych deinstytucjonalizacją. Koncepcja zawarta w WPDI odnosi się zarówno do zmian, które należałoby przeprowadzić na poziomie systemowym (centralnym) oraz pozostających w zakresie odpowiedzialności Samorządu Województwa Wielkopolskiego i samorządów lokalnych. Tym samym zakres dokumentu wykracza poza procesy i działania, które odnoszą się stricte do interwencji możliwych do sfinansowania ze środków pochodzących z UE.

Dokument jest zgodny z ramą prawną procesu deinstytucjonalizacji sformułowaną w dokumentach międzynarodowych, unijnych i krajowych, w tym szczególnie:

- Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych,
- Konwencją ONZ o Prawach Dziecka,
- Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej,
- Europejskim filarem praw socjalnych,
- Strategią na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami 2021-2030.

Miejsce WPDI w systemie zarządzania rozwojem województwa wielkopolskiego

Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług wpisuje się w strukturę dokumentów strategiczno-operacyjnych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu i jest, obok Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego oraz Programów Regionalnych w zakresie polityki społecznej, dokumentem wyznaczającym cele i kierunki działań samorządu województwa.

Założenia Planu, będące integralną częścią systemu zarządzania rozwojem województwa, wykraczają poza ramy systemu polityki społecznej i dlatego powinny być realizowane również w ramach innych systemów zarządzanych na poziomie województwa, w tym przede wszystkim polityki regionalnej, która określa m.in. ramy wydatkowania środków europejskich.

Rysunek 1. Struktura dokumentów strategiczno-operacyjnych w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Poznaniu

W ramach wewnętrznego systemu strategiczno-programowego Plan jest dokumentem planowania krótkookresowego, uszczegóławiającym w perspektywie 3-letniej zapisy Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 oraz części Regionalnych Programów Polityki Społecznej w obszarze deinstytucjonalizacji.

Harmonogram realizacji WPDl przedstawiany będzie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu w rocznych planach. W dokumentach tych zostaną uwzględnione działania planowane przez ROPS w danym roku wraz ze wskazaniem terminu realizacji, budżetu i wskaźników wykonania. Sprawozdania roczne z realizacji Planu będą dokumentować postępy i osiągnięcia, stanowiąc narzędzie sprawozdawcze, które prezentować będzie zadania zrealizowane w ramach WPDl przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w danym roku.

Założenia merytoryczne

Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych został przygotowany w oparciu o szereg dokumentów krajowych i regionalnych. Jego założenia wypływają bezpośrednio z „**Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności**”⁵, gdzie deinstytucjonalizacja rozumiana jako „proces rozwoju usług (świadczonej na poziomie lokalnych społeczności), które mają wyeliminować konieczność opieki instytucjonalnej”⁶. Zgodnie z założeniami ww. Wytycznych, każda osoba powinna

⁵ Treść Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności, dostęp: 07.09.2026.

⁶ Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności, s. 10.

mieć prawo do uzyskania wsparcia odpowiedniego dla jej potrzeb i sytuacji. W praktyce proces ten ma opierać się na:

- **Pełnym uczestnictwem w życiu społeczności**
Usługi powinny umożliwiać odbiorcom indywidualnym i rodzinom uczestnictwo w życiu społeczności na równych zasadach z innymi osobami.
- **Wyborze i kontroli**
Ta zasada jest następstwem rezygnacji z traktowania osób korzystających z usług jako „przedmiotów opieki” i specjalistów jako „ekspertów” w opiece nad nimi. Chodzi o uznanie prawa odbiorców usług, w tym również dzieci i ich rodzin do decydowania o swoim życiu oraz kontroli nad wsparciem, jakie otrzymują.
- **Wsparciu ukierunkowanym na potrzeby osób dorosłych i dzieci**
Tradycyjnie wsparcie jest świadczone w sposób ukierunkowany na usługi, tj. w sposób zmierzający do dostosowania odbiorców do istniejących możliwości świadczenia usług. Punktem wyjścia powinny natomiast stać się potrzeby i preferencje osób dorosłych oraz dzieci, a wsparcie musi być dostosowane do ich indywidualnej sytuacji i umożliwiać dokonywanie osobistych wyborów. Oznacza to, że odbiorcy usług i osoby w ich najbliższym otoczeniu powinni również aktywnie uczestniczyć w projektowaniu oraz ocenie usług.
- **Ciągłości świadczenia usług**
Wsparcie powinno być świadczone przez cały okres, gdy jest ono potrzebne, oraz modyfikowane w zależności od zmieniających się potrzeb i preferencji odbiorców.
- **Rozdzieleniu miejsca zamieszkania od wsparcia**
Rodzaj i poziom otrzymywanego wsparcia nie powinien być uzależniony od miejsca zamieszkania, lecz od potrzeb oraz wymagań danej osoby. Usługi należy świadczyć niezależnie od miejsca zamieszkania; uważa się, że w zwykłym mieszkaniu również można zapewnić wysoki poziom wsparcia.⁷

Ważnym elementem deinstytucjonalizacji jest dbałość o profilaktykę – rozumianą jako organizację różnorodnych usług pozwalających na jak najdłuższe funkcjonowanie osoby w jej dotychczasowym środowisku zamieszkania, świadczenie usług o wysokiej jakości, ale też podejmowanie działań mających na celu jak najpełniejsze włączenie społeczne wspieranych osób. Wytyczne dokumentu odnoszą się do tych grup odbiorców usług, które najczęściej zostają objęte opieką instytucjonalną, tj.: dzieci, dorosłych osób z niepełnosprawnością, osób w kryzysie bezdomności, osób doświadczających kryzysów psychicznych oraz osób starszych. Jednak, aby planowane w tych obszarach działania przyniosły zamierzony efekt, należy szczególnie zadbać o wzmocnienie potencjału kadry pomocowej i opiekuńczej, bez której aktywnego udziału ta zmiana nie ma szans się powieść.

Koncepcja przeprowadzenia tego procesu na poziomie krajowym została zawarta w dokumencie pn. „**Strategia rozwoju usług społecznych. Polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)**”⁸, gdzie wyznaczono bardziej szczegółowe kierunki działań i zaplanowano opracowanie regionalnych oraz lokalnych planów deinstytucjonalizacji. W krajowej Strategii Rozwoju Usług Społecznych

---

⁷ Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności, s. 94-95.

⁸ [Treść „Strategii rozwoju usług społecznych. Polityka publiczna do roku 2030 \(z perspektywą do 2035 r.\)”](#)⁸, dostęp: 07.09.2026.

podkreślono, że usługi społeczne są dedykowane wszystkim, ale w sposób szczególny tym osobom, które z racji swoich indywidualnych cech i szeroko rozumianych uwarunkowań mogą być narażone na jakikolwiek przejaw wykluczenia społecznego czy dyskryminacji. Dotyczy to w szczególności dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osób w kryzysie psychicznym, osób starszych, osób w kryzysie bezdomności, a także wszystkich innych grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Do najważniejszych celów Strategii Rozwoju Usług Społecznych zalicza się więc odpowiednio:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.⁹

Wizja systemu, zbudowanego wokół człowieka, zapewniającego mu wsparcie dostosowane do jego rzeczywistych potrzeb i możliwości została również zawarta w „**Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030**”. Deinstytucjonalizacja została w niej ujęta jako zasada horyzontalna, która wyznacza wszystkie priorytety i cele zaplanowane do realizacji przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego w obszarze polityki społecznej. Jak zaznaczono w dokumencie: „Deinstytucjonalizacja jest szansą na wprowadzenie zróżnicowanego katalogu usług socjalnych świadczonych w lokalnych społecznościach i daje np. pracownikom socjalnym możliwość stopniowania udzielanego wsparcia, które z góry nie zakłada, np. w przypadku osób starszych tylko w pewnym stopniu niesamodzielnych, umieszczenia w placówce całodobowej. Poprzez stopniowanie wsparcia mamy na myśli dostarczanie usług najbardziej optymalnych, dopasowanych do aktualnych potrzeb, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, skali kryzysu i niesamodzielności. Aby móc zwiększyć lokalny potencjał deinstytucjonalizacji potrzebna jest gotowość do świadczenia zróżnicowanej oferty usług w środowisku np. asystenckich, usług w mieszkaniach wspieranych, tak, aby ewentualne wsparcie w placówce, najlepiej małej, o charakterze quasi-rodzinnym, stało się ostatecznym ogniwem wsparcia, po wyczerpaniu innych możliwości”¹⁰.

Konsekwentnie, idea deinstytucjonalizacji została w podobny sposób uwzględniona w założeniach programów regionalnych odnoszących się do poszczególnych grup adresatów Strategii, które zostały opracowane i są realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, tj.:

- „Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2026-2030”,
- „Wielkopolski Program Wspierania Osób Starszych na lata 2026-2030”,
- „Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2026-2030”,
- „Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2026-2030”,

⁹ „Strategia rozwoju usług społecznych. Polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)” dostęp: 07.09.2026.

¹⁰ Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030.

- Wielkopolski Program Wspierania Osób z Doświadczeniem Migracji na lata 2026-2030.

Ponadto dokument jest zgodny z założeniami przyjętego wcześniej Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2027.

Niniejszy Plan stanowi więc podsumowanie wcześniejszych zapisów zawartych w dokumentach strategicznych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu i traktować go należy jako uszczegółowienie wcześniej zaplanowanych działań SWW kierowanych do konkretnych odbiorców WPD, ze szczególnym uwzględnieniem ich prawa do samostanowienia.

2. Rozumienie deinstytucjonalizacji

Jak już wcześniej zaznaczono, inspiracją i drogowskazem dla twórców Wielkopolskiego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych w zakresie rozumienia deinstytucjonalizacji był przede wszystkim dokument pt. „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności” z 2012 roku, w którym eksperci zdefiniowali ten termin jako: „Proces rozwoju usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności (w tym także profilaktycznych), które mają wyeliminować potrzebę opieki instytucjonalnej”. To jednak nie oznacza zamknięcia placówek opieki całodobowej.¹¹ W Wytycznych, oprócz terminu deinstytucjonalizacji omówiono również główne terminy, których użyto do zdefiniowania tego pojęcia, tj. „usługi na poziomie lokalnych społeczności” oraz „usługi profilaktyczne”.

- **Usługi świadczone na poziomie lokalnych społeczności** – „Cała gama usług umożliwiających życie w społeczności, a w przypadku dzieci wychowanie w środowisku rodzinnym, nie zaś w zakładzie (chodzi o placówki opieki stacjonarnej). To usługi, takie jak: mieszkalnictwo, opieka zdrowotna, edukacja, zatrudnienie, kultura i rozrywka, które powinny być dostępne dla wszystkich bez względu na rodzaj niepełnosprawności bądź wymagany stopień wsparcia”¹².
- **Usługi profilaktyczne** – „W przypadku dzieci termin ten obejmuje różnorodne rodzaje wsparcia dla rodzin, które ma zapobiec potrzebie umieszczenia dziecka pod opieką zastępczą, a więc oddzieleniu go od najbliższej lub rozszerzonej rodziny, bądź innego opiekuna. W przypadku osób dorosłych profilaktyka odnosi się do różnych usług wsparcia dla takich osób i ich rodzin, które mają zapobiec potrzebie umieszczenia w zakładzie. W stosunku do osób starszych należy się skupić na zapobieganiu chorobom i utracie sprawności

¹¹ Wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, w niniejszych wytycznych unika się używania terminu „deinstytucjonalizacja”, ponieważ jest on często rozumiany po prostu jako zamknięcie zakładów (chodzi o placówki opieki stacjonarnej). W miejscach, gdzie termin ten jest stosowany, odnosi się on do procesu rozwoju usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności (również profilaktycznych), które mają wyeliminować konieczność opieki instytucjonalnej”, Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, „Ogólnoeuropejskie wytyczne...”, op.cit., s. 28.

¹² Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”, Belgia, 2012, s. 28.

oraz odzyskaniu niezależności. Profilaktyka powinna obejmować zarówno usługi podstawowe, jak i wyspecjalizowane”.¹³

Można zatem stwierdzić, że definicja deinstytucjonalizacji zawarta w Wytycznych przedstawia jej zakres przedmiotowy w sposób bardzo szeroki, w szczególności w odniesieniu do usług profilaktycznych.

W podobny sposób o deinstytucjonalizacji pisze Paweł Kubicki: „upowszechnienie teleopieki i telemedycyny, działania mające na celu większą dostępność przestrzeni publicznej razem z mieszkaniem dostosowanymi do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością. Szersze podejście odnosi się także do działań, których adresatami są rodziny osób wymagających wsparcia (np. łatwiejsze godzenie opieki z pracą zawodową czy opieka wytchnieniowa) oraz inne nieformalne sieci wsparcia (np. wolontariat sąsiedzki). Deinstytucjonalizacja obejmuje także: terapię zajęciową, upowszechnienie wsparcia psychologicznego dla osób wymagających wsparcia oraz dla ich opiekunów czy usługi pozwalające zaspokajać podstawowe potrzeby w środowisku domowym (np. dowożenie posiłków, dostęp do usług „złotej rączki” pozwalającej na wykonanie niezbędnych i drobnych napraw) czy najbliższym otoczeniu (pomoc w transporcie). Ważnym obszarem działań, który wchodzi w zakres przedmiotowy szeroko rozumianej deinstytucjonalizacji jest wreszcie dostęp do kultury i rekreacji w najbliższym otoczeniu, dzięki czemu miejsca, w którym zamieszkują osoby wymagające wsparcia cechują się rzeczywistym społecznym włączeniem”¹⁴.

Węższy zakres rozumienia deinstytucjonalizacji został zawarty natomiast w Wytycznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027. Wskazuje się, iż deinstytucjonalizacja to: „Proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej, wynikający z potrzeby respektowania praw podstawowych określonych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej z dnia 7 czerwca 2016 r., a także innych dokumentach międzynarodowych, w tym w szczególności Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. i Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. Proces ten wymaga rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej, przeniesienia zasobów z opieki instytucjonalnej na poczet usług świadczonych w społeczności lokalnej, stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest profilaktyka mająca zapobiegać umieszczaniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci – rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej lub w opiece instytucjonalnej”¹⁵.

---

¹³ Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, „Ogólnoeuropejskie wytyczne...”, op. cit., s. 29.

¹⁴ P. Kubicki, „Opieka długoterminowa i niezależne życie w społeczności lokalnej w kontekście Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych”, [w:] Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i praktyka, (3/2018), 71-82, cyt. za: P. Łuczak, „Zakres przedmiotowy deinstytucjonalizacji”, [w:] Piotr Błędowski (red.), „Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce cele i wyzwania”, Warszawa 2021, s. 15.

¹⁵ Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027, s. 7-8.

Rozumienie deinstytucjonalizacji w WPD

W niniejszym dokumencie przyjęto rozumienie deinstytucjonalizacji, w którego centrum jest człowiek, jego podmiotowość i potrzeby, następnie zaś zmiany organizacyjne w zakresie form świadczenia wsparcia.

W związku z tym, iż zakres dokumentu wykracza poza procesy i działania, które odnoszą się stricte do interwencji możliwych do sfinansowania ze środków pochodzących z UE, zdecydowano się przyjąć autorską definicję, która rozszerza rozumienie określone w Wytycznych.

Deinstytucjonalizacja w Wielkopolskim Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług rozumiana jest jako:

1. **Proces rozwoju usług świadczonych w lokalnych społecznościach.** Proces, który ma w efekcie doprowadzić do sytuacji, w której opieka instytucjonalna nie musiałaby stanowić pierwszej propozycji pomocy, a poziom wsparcia mógłby być stopniowany przy pomocy usług świadczonych w środowisku. To nie jest tylko zmiana ilościowa – większa liczba usług to również zmiana jakościowa – systemowa regulacja w zakresie innego sposobu administrowania usług.
2. **Zagwarantowanie oraz respektowanie prawa do decydowania o sobie oraz wyboru sposobu spędzenia swojego życia.** Każdy człowiek ma prawo wyboru środowiska życia oraz formy realizowania usług wspierających codzienne funkcjonowanie.
3. **Działanie zmierzające do poprawy sytuacji osób aktualnie zamieszkujących w instytucjach całodobowych,** które z uwagi na stan zdrowia, poziom niesamodzielności lub wyrażoną chęć dalszego zamieszkiwania w placówce, nie będą zainteresowane zmianą formy wsparcia.
4. **Wspieranie opiekunów nieformalnych, w tym rodzinnych w realizacji opieki.**
5. **Rozwiązanie niektórych problemów społecznych, których z założenia nie da się rozwiązać w instytucjach całodobowych, a jedynie usługami świadczonymi w środowisku np. kryzys bezdomności.**
6. **Zapewnienie przez samorządy dostępnych alternatyw w zakresie realizacji usług dostosowanych do potrzeb mieszkańców.**
7. **Zbudowanie stabilnego, lokalnego systemu usług,** a nie tylko działań projektowych, które po zakończonym terminie realizacji znikną bezpowrotnie z terenu gminy wraz z ich realizatorami.
8. **Inwestowanie w pozyskanie i rozwój kadry realizującej usługi środowiskowe – opiekunów, asystentów, terapeutów, pracowników socjalnych.**
9. **Współpraca m.in. z samorządami, realizatorami usług, organizacjami obywatelskimi, kadrą placówek całodobowych oraz innych podmiotów działających w obszarze wsparcia społecznego.**

W związku z powyższym, deinstytucjonalizacja dla SWW nie jest tożsama z likwidacją/zamknięciem placówek opieki długoterminowej.

Rozbudowa systemu usług środowiskowych (w tym profilaktycznych) i stworzenie możliwości realnego prawa wyboru usług przez mieszkańców mają przyczynić się do zmniejszenia zapotrzebowania na miejsca w placówkach całodobowych. Rozpoczynanie procesu DI od zamknięcia

placówek opieki stacjonarnej, stanowiłoby wyraz głębokiego niezrozumienia sedna tego procesu oraz jego głównych postulatów.

3. Wizja i misja

Wizja

Jako Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej/Samorząd Województwa Wielkopolskiego dążymy do tego, aby realizacja założeń Wielkopolskiego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych przyczyniła się do powstania w województwie wielkopolskim systemu usług uwzględniającego potrzeby, zasoby i podmiotowość Wielkopolan wymagających wsparcia i/lub opieki, w tym całodobowej.

Z drugiej strony pragniemy, aby w systemie usług pracowały osoby, których praca jest społecznie doceniana również poprzez godne wynagrodzenia, specjaliści, mający gotowość i kompetencje, czyli wiedzę, umiejętności i pozytywną postawę do świadczenia usług w sposób zindywidualizowany, uwzględniający potrzeby i możliwości Wielkopolan, a wzmocnieni organizatorzy usług całodobowych będą gotowi do świadczenia zindywidualizowanego wsparcia w formach najbardziej zbliżonych do domowych, jak będzie to możliwe.

Misja

Misją Wielkopolskiego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych jest tworzenie warunków i dostarczanie narzędzi koniecznych do świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych na rzecz osób wymagających wsparcia przez wysoko wykwalifikowaną kadrę pomocy i integracji społecznej w sposób skoordynowany na poziomie regionalnym i lokalnym.

Nasza misja oparta jest na czterech wartościach przyświecających procesowi deinstytucjonalizacji w odniesieniu do osoby wymagającej wsparcia:

- **Bezpiecznej relacji między osobą wymagającą wsparcia a osobą wspierającą;**
- **Indywidualizacji wsparcia w odpowiedzi na potrzeby osoby wymagającej wsparcia;**
- **Poszanowaniu podmiotowości i możliwości dokonywania wyboru przez osobę wymagającą wsparcia;**
- **Włączeniu w społeczność, mającego na celu wzmocnienie osoby wymagającej wsparcia.**

4. Logika WPDl

Po przeprowadzonej diagnozie w odniesieniu do aktualnej Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego oraz programów regionalnych, **działania Wielkopolskiego Planu**

Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych zmierzać będą do realizacji dwóch głównych celów:

- **Poprawy dostępu mieszkańców Wielkopolski do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.**
- **Poprawy dostępu osób przebywających w wielkopolskich instytucjach całodobowych¹⁶ do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru, w tym wsparcia w procesach usamodzielniania.**

Cele te odnoszą się do pięciu obszarów WPDl poddanych diagnozie. Wskazane obszary tożsame są z adresatami krajowej Strategii rozwoju usług społecznych, którymi są:

- Osoby starsze,
- Rodzina, w tym dzieci (z niepełnoprównościami, w systemie pieczy zastępczej i adopcji),
- Osoby z ograniczoną sprawnością,
- Osoby w kryzysie bezdomności,
- Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.

Wyznaczenie celów oraz adresatów programu, pozwoliło wyodrębnić dziesięć priorytetów Wielkopolskiego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych:

---

¹⁶ W dokumencie stosuje się zamiennie jako synonimy: placówki opieki całodobowej, instytucje opieki całodobowej, instytucje całodobowe, instytucje opieki długoterminowej, itp. na określenie miejsc, w których świadczona jest opieka całodobowa.

Osoby starsze	Rodzina, w tym dzieci (z niepełnoprawnościami, w systemie pieczy zastępczej i adopcji)	Osoby w kryzysie bezdомności	Osoby z ograniczoną sprawnością	Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym
1. Poprawa dostępu osób starszych do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym. 2. Poprawa dostępu osób starszych przebywających w instytucjach opieki całodobowej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru.	1. Poprawa dostępu rodzin i dzieci (w tym przebywających w pieczy zastępczej) do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym. 2. Poprawa dostępu dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru, w tym wsparcia w procesie usamodzielniania.	1. Poprawa dostępu osób w kryzysie bezdomności do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym. 2. Poprawa dostępu osób przebywających w instytucjach całodobowych do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).	1. Poprawa dostępu osób z ograniczoną sprawnością do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym. 2. Poprawa dostępu osób z ograniczoną sprawnością przebywających w instytucjach opieki całodobowej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).	1. Poprawa dostępu osób narażonych na wystąpienie kryzysu psychicznego, osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym doświadczających kryzysów psychicznych do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego świadczonego w środowisku lokalnym. 2. Poprawa dostępu osób doświadczających kryzysów psychicznych przebywających w instytucjach całodobowych do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).

Działania uwzględnione do realizacji w ramach przedstawionych priorytetów zostały usystematyzowane i pogrupowane w kierunki interwencji. Kierunki interwencji odnoszą się do określonych obszarów polityki społecznej, które zostaną zaprezentowane poniżej. **W założeniach działania przewidziane do realizacji w ramach kierunków interwencji od 1. do 4. powinny być uwzględnione w lokalnych dokumentach strategicznych (np. LPDI) i wdrażane na poziomie lokalnych samorządów oraz innych realizatorów usług, przy możliwym wsparciu bezpośrednim lub pośrednim SWW/ROPS. Działania przewidziane do realizacji w ramach 5. kierunku interwencji – Koordynacja polityki społecznej, wdrażane będą na poziomie regionalnym, bezpośrednio przez ROPS/SWW.**

1. Kierunek interwencji: USŁUGI SPOŁECZNE	2. Kierunek interwencji: INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	3. Kierunek interwencji: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA –	4. Kierunek interwencji: WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	5. Kierunek interwencji: KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ
W odniesieniu do wszystkich wymienionych w tej kategorii działań – zależy nam na ich rozwoju, podniesieniu jakości i dostosowaniu do potrzeb mieszkańców Wielkopolski oraz wspieraniu równomiernego dostępu do nich. Usługi powinny być zindywidualizowane i świadczone przede wszystkim w środowisku lokalnym.	W tej kategorii mieści się zarówno infrastruktura wsparcia, tzn. konkretne typy instytucji świadczących wsparcie, jak i przestrzeń fizyczna obejmująca konkretne budynki i ich właściwości, np. dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnością. W odniesieniu do wszystkich wymienionych działań zależy nam na rozwoju infrastruktury społecznej, jej dostosowaniu do potrzeb odbiorców oraz wspieraniu procesu deinstytucjonalizacji.	W tej kategorii mieści się potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności. W odniesieniu do wszystkich wymienionych działań zależy nam na wspieraniu aktywności mieszkańców oraz przygotowaniu JST i NGO do partycypacyjnej realizacji zadań publicznych.	W tej kategorii myślimy o przeciwdziałaniu i oddziaływaniu na mieszkańców Wielkopolski doświadczających różnego rodzaju kryzysów. W odniesieniu do wszystkich wymienionych działań zależy nam na zwiększaniu roli pracy socjalnej, przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu oraz zwiększeniu wrażliwości na problemy społeczne.	W tej kategorii zawierają się zadania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, których celem jest tworzenie sprzyjających warunków funkcjonowania instytucji pozwalających im na zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb osób wymagających wsparcia i świadczenie wysokiej jakości wsparcia.

5. Karty obszarów, w tym wnioski z diagnozy oraz priorytety Wielkopolskiego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych w odniesieniu do poszczególnych adresatów

Uwzględniając wdrożeniowy charakter dokumentu przyjęto założenie, iż zarówno diagnoza, jak i odpowiadające na zdiagnozowane potrzeby priorytetowe działania, wraz z częścią wdrożeniową, w tym źródłami finansowania i wskaźnikami będą zaprezentowane w jednej karcie obszaru.

Diagnozy obszarowe zostały przypisane do każdego z adresatów niniejszego dokumentu w taki sposób, by możliwe było celne zdiagnozowanie najważniejszych deficytów, zasobów i skali potrzeb w poszczególnych obszarach oraz zaplanowanie skutecznych działań związanych z rozwojem usług środowiskowych i stopniowym przechodzeniem od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej.

Najważniejsze wnioski, dane statystyczne, rekomendacje i wskazane w priorytetach kierunki działania odnoszące się do każdej z grup adresatów zostały przedstawione w układzie uwzględniającym 3 wymiary systemowego wsparcia¹⁷:

- **profilaktyczny** (zapobieganie kryzysowi) – polegający na dostarczeniu wsparcia w odbudowie potencjału osoby i zmniejszeniu ryzyka pojawienia się poważnych problemów w funkcjonowaniu człowieka/rodziny, poprzez np. wsparcie asystentów rodziny, warsztaty i kluby dla rodziców, kluby seniora, środowiskowe domy samopomocy, usługi opiekuńcze, programy oddłużeniowe, mieszkania ze wsparciem itd.;
- **interwencyjny** (rozwiązanie kryzysu) – polegający na dostarczaniu wsparcia w rozwiązywaniu poważnych kryzysów stwarzających zagrożenie dla funkcjonowania człowieka/rodziny; to m.in. działania prowadzone przez ośrodki interwencji kryzysowej, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, hostele dla osób będących w kryzysie bezdomności, domy pomocy społecznej;
- **integracyjny** (powrót do funkcjonowania po kryzysie) – polegający na dostarczeniu wsparcia w powrocie człowieka/rodziny do sprawnego funkcjonowania po doświadczeniu poważnych problemów, np. działania prowadzone w klubach integracji społecznej, centrach integracji społecznej, zakładach aktywności zawodowej, mieszkaniach ze wsparciem, czy działania wspierające usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej.

Trzeba jednak zaznaczyć, że przyporządkowanie niektórych form wsparcia do danej kategorii należy traktować w sposób umowny, a niektóre z form wsparcia zakwalifikować można jednocześnie do kilku wymiarów (np. mieszkania ze wsparciem przeznaczone dla osób w kryzysie bezdomności).

---

¹⁷ „Strategia Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030” ROPS Poznań 2021, s.64.

Zapisy niniejszego dokumentu powstały w 2026 roku. Wówczas też zostały opublikowane m.in. propozycje zmian do ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W dokumentach tej rangi po raz pierwszy zdefiniowane zostało pojęcie deinstytucjonalizacji oraz zostały nakreślone kierunki zmian w związku z wdrażaniem tej idei. Z uwagi na trwającą dyskusję w związku z propozycją zapisów ustawowych i brak wiedzy, kiedy i w jakim kształcie proponowane zmiany zostaną przyjęte, Wielkopolski Plan jest procedowany w dotychczasowej formie, zarówno w odniesieniu do celów, jak i działań. Ponadto, analiza dotychczasowych propozycji Ministerialnych w większości wydaje się być spójna z wnioskami i kierunkami wyznaczonymi w Wielkopolskim Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług na lata 2023-2026.

Na podstawie diagnozy przeprowadzonej w 2026 roku można stwierdzić, że kierunki zmian określone w 2023 roku nadal pozostają aktualne, a ich osiągnięcie wykracza poza trzyletni okres obowiązywania Planu¹⁸. Wynika to przede wszystkim z tego, że rozwój usług jest procesem wymagającym długotrwałych i skoordynowanych działań, obejmującym zarówno rozwój infrastruktury, wzmacnianie potencjału kadrowego oraz zmian organizacyjnych w samorządach i ich jednostkach. Biorąc pod uwagę powyższe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu konsekwentnie wspiera realizację kierunków nakreślonych w Wielkopolskim Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług, m.in. poprzez podnoszenie kompetencji kadr, dostarczanie wiedzy o usługach, ich sposobie organizacji i realizacji, tym samym zwiększając gotowość wielkopolskich samorządów do wdrażania kompleksowych systemów wsparcia.

Jak wynika z przeprowadzonych badań¹⁹ postawa i wiedza władz lokalnych w odniesieniu do deinstytucjonalizacji jest czynnikiem różnicującym gotowość i tempo zmian. Co do zasady identyfikowana jest potrzeba rozwoju usług środowiskowych, jednak dostrzega się również potrzebę dalszego utrzymania placówek o charakterze całodobowym, które swój profil i działalność powinny dostosować do potrzeb wynikających z sytuacji społeczno-demograficznej. Dla wielu samorządów istotnym ograniczeniem w rozwoju usług jest brak odpowiedniej bazy lokalowej, niska zdolność do finansowania pełnego zakresu usług ze środków własnych oraz niewystarczające zasoby kadrowe. Bariery finansowe oraz konieczność dostosowania się do istniejących standardów (np. w zakresie dostępności) powodują, że podejmowane działania nie mają jeszcze charakteru powszechnego. Jednocześnie samorządy, które podejmują wyzwania związane z deinstytucjonalizacją stanowią źródło doświadczeń i mogą być przykładem dobrej praktyki w tym zakresie dla innych. Najważniejszymi potrzebami samorządów w procesie deinstytucjonalizacji są: wzmocnienie kadr, rozwój i dywersyfikacja oferty w odniesieniu do poszczególnych adresatów wsparcia oraz realizatorów, wzmocnienie trwałości i elastyczności finansowania oraz wsparcie w podejmowaniu procesów decyzyjnych.

---

¹⁸ Z uwagi na wymogi formalne, określone w Strategii Rozwoju Usług Społecznych, Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług przyjmowany jest na okres na 3 lat.

¹⁹ W tym na podstawie „[Pogłębionej diagnozy sektora usług społecznych w województwie wielkopolskim](#)”, ROPS Poznań 2026, dostęp: 04.07.2026.

5.1. Osoby starsze

Uwarunkowania definicyjne i systemowe

Problemami wynikającymi z zachodzących procesów starzenia się społeczeństwa zajmują się zasadniczo dwa systemy – zdrowia i pomocy społecznej. Każdy z nich zagospodarowuje trochę inny obszar życia osób w podeszłym wieku. Pierwszy z nich skupia się na organizacji i dostarczaniu usług zdrowotnych, gdyż starość bardzo często związana jest z występowaniem wielu chorób wymagających leczenia. Drugi dostarcza usługi i świadczenia w sytuacji utraty przez osoby w podeszłym wieku zdolności do samodzielnego wykonywania czynności samoobsługowych lub czynności dnia codziennego, powiązanych jednocześnie z brakiem opieki, w przypadku konieczności jej sprawowania²⁰. W ramach tych dwóch systemów na rzecz osób starszych działa szereg instytucji i podmiotów.

Myśląc o osobach starszych mamy na myśli, zgodnie z Ustawą z dnia 11 czerwca 2026 r. o osobach starszych i koordynacji opieki długoterminowej, osoby powyżej 60 roku życia.

Analizując całą paletę społecznych działań na rzecz osób starszych, można wyróżnić dwie ich główne kategorie:

1. **Wsparcie w zakresie podnoszenia aktywności osób starszych**, którego celem jest umożliwienie osobie starszej podejmowania aktywności społecznej i obywatelskiej, będące jednocześnie jednym z niezbędnych elementów realizacji idei aktywnego i zdrowego starzenia się.
2. **Wsparcie w zakresie pomocy w codziennym funkcjonowaniu osób starszych**, dostosowane do ich potrzeb, zarówno w warunkach domowych (np. usługi opiekuńcze, usługi wspierające) jak i w warunkach instytucjonalnych w formie dziennej (np. DDP/DDPS) lub całodobowej (np. DPS).

Profilaktyka

- **Zmiany demograficzne powinny stanowić wyraźny sygnał do zmiany w myśleniu o formach wsparcia oferowanych seniorom.** Województwo wielkopolskie w 2024 roku zamieszkiwało 866 630 osób w wieku 60 lat i więcej (o ponad 24 tys. więcej niż w 2021 roku)²¹. Stanowiły one 24,9% ludności województwa ogółem. Odsetek ten w latach 2017-2024 wzrastał (w 2017 roku wynosił 22,6%). Szacuje się, iż w 2060 roku udział osób w wieku 60+ wśród mieszkańców Wielkopolski wyniesie 36,8% (w Polsce 38,3%). Analiza wartości współczynnika obciążenia demograficznego (liczba osób starszych w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lat) stanowi ważną informację w kontekście organizowania opieki i wsparcia dla osób starszych oraz koniecznych modyfikacji w systemie zabezpieczenia społecznego. W latach 2017-2024 wartość współczynnika wzrosła z 23,2 do 29,5. **Istotnym wyzwaniem o charakterze systemowym w kontekście organizacji i finansowania opieki będzie rosnący odsetek osób w wieku 80 lat i więcej w populacji seniorów, określany mianem podwójnego starzenia się społeczeństwa. Postępujące zmiany demograficzne powodują konieczność**

²⁰ K. Czub, S. Szpyrka, M. Zaręba, „Pogłębione studium usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych. Środowiskowa opieka formalna i nieformalna”, ROPS Poznań 2017, s. 32-35.

²¹ GUS BDL.

rozwoju systemu wsparcia, zapewnienia dostępu do wyspecjalizowanych usług oraz tworzenia instytucji i placówek dostosowanych do potrzeb osób starszych, w szczególności pełniących funkcje informacyjne i doradcze.

- **Wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wiekowych wzrasta odsetek osób z niepełnosprawnością.** Statystycznie, co trzecia osoba w wieku poprodukcyjnym jest niepełnosprawna prawnie lub biologicznie²². Przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańca (mężczyzny) województwa wielkopolskiego, który w 2024 roku ukończył 60 rok życia wynosi 19,63 roku, przy czym w zdrowiu 11,79 roku. W przypadku Wielkopolanek dalsze trwanie życia szacuje się na 24,28 lata, w tym w zdrowiu 13,21 roku²³. Już mniej więcej od 65 roku życia Polacy wyraźnie potrzebują wsparcia. Około 2% osób w wieku 65 lat i więcej nie jest w stanie samodzielnie wykonać podstawowych czynności dnia codziennego, a ponad 10% wymaga znacznej pomocy innej osoby²⁴. To właśnie zły stan zdrowia oraz niski poziom sprawności seniorów jest główną przyczyną korzystania z pomocy²⁵. **W sytuacji, gdy senior staje się coraz bardziej niesprawny, opieka nad nim sprawowana jest przede wszystkim przez rodzinę, potwierdzają to również wyniki badania PolSenior2.** Respondenci wskazywali, że to właśnie rodzina jest dla nich głównym źródłem wsparcia (91%). W dalszej kolejności, przez 10% respondentów, wskazani zostali sąsiedzi i znajomi (opiekunowie nieformalni) oraz opiekunowie formalni tacy jak opiekunki/opiekunowie z OPS. W proces opieki nad osobami starszymi o ograniczonej samodzielności zaangażowani są różni członkowie rodziny, choć największy ciężar spoczywa na kobietach. Wyniki badań regionalnych potwierdzają tezę o silnej feminizacji funkcji opiekuńczej²⁶. Kobiety będące opiekunami osób starszych (rodziców/teściów), najczęściej mają od 50 do 69 lat. Duże obciążenie opiekuńcze i brak możliwości pogodzenia ról powoduje ich wcześniejsze odchodzenie z rynku pracy, a w przypadku kobiet młodszych odkładanie macierzyństwa lub posiadanie mniejszej liczby dzieci²⁷. **W odpowiedzi na tę sytuację wielu badaczy wskazuje na potrzebę zaangażowania w działania na rzecz godzenia różnych ról życiowych pełnionych przez opiekunów nieformalnych zarówno pracodawców, jednostek samorządu terytorialnego, jak i samych rodzin sprawujących opiekę. Działania te powinny obejmować z jednej strony prowadzenie szkoleń, działań informacyjnych i doradczych skierowanych do przedstawicieli instytucji oraz opiekunów, dotyczących możliwości łączenia obowiązków zawodowych z opieką oraz dostępnych form wsparcia. Z drugiej strony istotne jest wdrażanie i upowszechnianie**

---

²² P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s. 913.

²³ GUS BDL.

²⁴ P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s. 917.

²⁵ P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s.915.

²⁶ K. Czub, S. Szpyrka, M. Zaręba, „Pogłębione studium usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych. Środowiskowa opieka formalna i nieformalna”, ROPS Poznań 2017.

²⁷ M. Raćław „Opiekunowie nieformalni. Krótkookresowa funkcjonalność nieopłacanej pracy”, [w:] Hryniewicz J., „O sytuacji ludzi starszych”, tom 2., Rządowa Rada Ludnościowa, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2012, s. 71-82.

rozwiązań organizacyjnych w miejscu pracy, które ułatwiają godzenie aktywności zawodowej z obowiązkami związanymi ze sprawowaniem opieki długoterminowej.²⁸

- **Do niedawna opiekunowie nieformalni rzadko znajdowali się w kręgu zainteresowania systemu wsparcia²⁹, chyba że rezygnowali z pracy na rzecz sprawowania opieki i jednocześnie korzystali z systemu zasiłkowego. Biorąc pod uwagę liczbę osób korzystających z publicznego systemu wsparcia opiekuńczego, należy stwierdzić, że to przede rodzina i opiekunowie nieformalni najczęściej wspierają najbliższe osoby zależne, w tym starsze. Zadanie to niejednokrotnie bywa trudne i może powodować wiele konsekwencji szczególnie wówczas, gdy z uwagi na podjęcie opieki muszą oni ograniczyć własne życie zawodowe, społeczne i prywatne. Wraz z rezygnacją z różnych obszarów życia rośnie ryzyko izolacji społecznej, ponieważ osłabiają się i/lub kurczą się kontakty i więzi społeczne³⁰. Najważniejszymi problemami w opinii opiekunów nieformalnych, którzy próbują zachować dotychczasowy tryb życia są: brak czasu na opiekę, brak wsparcia innych osób i brak wsparcia ze strony instytucji. Opiekunowie nieformalni, niezależnie od swojego wieku, wskazują na konsekwencje również w sferze psychicznej wynikające z nadmiernego obciążenia obowiązkami. Opiekun nieformalny może być narażony na doświadczanie negatywnych zjawisk, do których można zaliczyć, np. wypalenie opiekuńcze, czy syndrom opiekuna, co w konsekwencji może doprowadzić do pogorszenia jego stanu zdrowia i spadku jakości opieki lub uniemożliwi dalsze jej sprawowanie³¹. Kluczowym kierunkiem działań powinno być zwiększenie świadomości jednostek samorządu terytorialnego na temat znaczenia roli opiekunów nieformalnych w systemie wsparcia osób starszych oraz ich roli w zapewnianiu opieki długoterminowej. Wzmocnienie wiedzy i kompetencji przedstawicieli samorządów w tym zakresie stanowi warunek skutecznego planowania i rozwoju lokalnych usług wspierających opiekunów oraz utrzymania ich potencjału opiekuńczego. Rekomenduje się rozwój kompleksowego systemu wsparcia opiekunów nieformalnych, odpowiadającego na ich rzeczywiste potrzeby. Powinien on obejmować w szczególności dostęp do pomocy psychologicznej, bezpłatnych lub niskokosztowych szkoleń z zakresu pielęgnacji i opieki nad osobą starszą, usług opieki wytchnieniowej, miejsc krótkoterminowego pobytu oraz punktów informacyjno-doradczych zapewniających wsparcie medyczne, prawne i rehabilitacyjne, w tym informacje dotyczące dostępnego sprzętu wspomagającego i możliwości jego wypożyczenia. Wraz wprowadzeniem o osobach starszych i koordynacji opieki długoterminowej JST będą miały prawną możliwość prowadzenia ww. działań.**
- W świetle prognoz demograficznych jednym z kluczowych wyzwań dla polityki społecznej będzie ograniczanie skutków systematycznego zmniejszania się potencjału opiekuńczego rodzin. Postępujący wzrost liczby osób starszych wymagających wsparcia, przy jednoczesnym

²⁸ R. Bakalarczyk „Godzenie pracy zawodowej z opieką nad osobami zależnymi wyzwaniem dla dialogu społecznego i polityki publicznej różnych szczebli”, Warszawa 2020, s. 101-103.

²⁹ Zmianę w tym zakresie wprowadza ustawa z dnia 11 czerwca 2026 r. o osobach starszych i koordynacji opieki długoterminowej, w której zostały określone zadania i uprawnienia jednostek samorządu terytorialnego w obszarze wsparcia opiekunów nieformalnych.

³⁰ R. Bakalarczyk „Godzenie pracy zawodowej z opieką nad osobami zależnymi wyzwaniem dla dialogu społecznego i polityki publicznej różnych szczebli”, Warszawa 2020, s. 11, 33-35.

³¹ K. Czub, S. Szpyrka, M. Zaręba „Pogłębione studium usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych. Środowiskowa opieka formalna i nieformalna”, Poznań 2017, s. 114.

zmniejszaniu się liczby członków rodzin mogących sprawować nad nimi opiekę, wymaga planowania i wdrażania działań wzmacniających system opieki długoterminowej oraz rozwijania usług społecznych. Bez systemu wsparcia środowiskowego organizowanego przez samorządy lokalne (systemu odpłatnych i nieodpłatnych usług społecznych) osoby starsze coraz częściej będą doświadczać spadku bezpieczeństwa socjalno-opiekuńczego i odczuwanej jakości życia. Ponadto koniecznością staje się tworzenie systemu informacji o usługach opieki oraz możliwym wsparciu dla osób starszych i ich opiekunów, (np. przez stworzenie lokalnych informatorów dla osób starszych i ich opiekunów) oraz podjęcie próby koordynacji usług o charakterze zdrowotnym i społecznym, ponieważ zaspokojenie potrzeb w tych dwóch obszarach wpływa na jakość życia osób w podeszłym wieku³².

- **Samotne prowadzenie jednoosobowych gospodarstw domowych przez osoby w wieku 60 lat i więcej jest cechą charakteryzującą polską starość. Singularyzacja (samotne zamieszkiwanie) jest czynnikiem silnie potęgującym zapotrzebowanie na pomoc zewnętrzną.** Podobny wniosek może dotyczyć również gospodarstw dwuosobowych, które zazwyczaj mają charakter jednopokoleniowy³³. Według danych GUS pochodzących ze Spisu Powszechnego 2021³⁴, w województwie wielkopolskim 19,7% gospodarstw domowych stanowią gospodarstwa jednoosobowe, w których zamieszkuje 6,3% ludności województwa. Zjawisko singularyzacji narasta wraz z wiekiem. Wśród osób powyżej 60 roku życia, 23% prowadzi jednoosobowe gospodarstwa domowe, natomiast wśród osób w wieku powyżej 80 r.ż., jednoosobowe gospodarstwa domowe prowadzi już 34% tej subpopulacji. Wraz z przechodzeniem do wyższych kategorii wiekowych rośnie liczba osób żyjących samotnie, a główną przyczyną ich osamotnienia jest najczęściej śmierć współmałżonka.³⁵ Ponadto ich samotność często wynika ze zmieniającej się rzeczywistości społecznej: częstszych migracji zarobkowych, czy procesów wyludniania się wsi i małych miast/gmin i atomizacji rodziny. Kobiety statystycznie żyją dłużej, co powoduje, że stanowią większą część osób w wieku poprodukcyjnym (64,7% w 2024 r.) w województwie wielkopolskim. Nadumieralność mężczyzn i jednocześnie dłuższe trwanie życia kobiet to zjawisko nazywane feminizacją starości. Osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe częściej doświadczają wysokiego poziomu poczucia samotności, choć w grupie powyżej 50 roku życia częściej z tym uczuciem mierzą się mężczyźni niż kobiety³⁶. Około 10% osób starszych doświadcza samotności (izolacji społecznej), spowodowanej niskim poziomem kontaktów społecznych, natomiast w grupie osób powyżej 85 roku życia, wśród prawie połowy badanych obserwuje się objawy depresji³⁷. W Polsce nieco spadła liczba prób samobójczych podejmowanych przez osoby starsze (rok 2021– 2 292 osób w wieku 60 lat i więcej, rok 2024 – 2 158), również w województwie wielkopolskim.³⁸ Co bardziej niepokojące, wskaźnik prób

³² P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s. 914.

³³ P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s. 914.

³⁴ NSP 2021, GUS BDL.

³⁵ Komunikat z badań CBOS nr 121/2025 „Seniorzy 2.0”, grudzień 2025.

³⁶ E. Mączyńska, M. Jankowska, M. Staniszewski (red.), „Poczucie samotności wśród dorosłych Polaków”, 2022, s. 36.

³⁷ M. Firlej, B. Józefiak, K. Kowalska, O. Łach, M. Łukasik, M. Pałka, R. Pęczek, K. Piskorz, A. Przybył, P. Wolecka „Raport o samotności. Pierwszy rok pandemii”, Szlachetna Paczka, Warszawa 2021.

³⁸ [Dane Komendy Głównej Policji](#), dostęp: 26.06.2026.

samobójczych zakończonych zgonem wśród seniorów jest najwyższy spośród wszystkich innych grup wiekowych i wynosi on 75,6%. Ryzyko podjęcia próby samobójczej rośnie w przełomowych lub trudnych momentach, jakimi są przejście na emeryturę i owdowienie, a także utrata przyjaciela³⁹. Jedną z przyczyn tego stanu jest depresja, coraz częściej występująca wśród seniorów (szacuje się, że u około 15% osób powyżej 65 roku życia występuje depresja, wśród pacjentów poradni ogólnych odsetek ten sięga 25%, a w domach opieki 30%)⁴⁰. W województwie wielkopolskim w 2024 roku odsetek osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie pacjentów objętych opieką psychiatryczną wyniósł prawie 33%⁴¹. Zapewnienie odpowiedniej jakości życia wiąże się także z umożliwieniem osobom w podeszłym wieku kontaktów społecznych, zgodnie z ich potrzebami.⁴² **Nieodzwonne jest tworzenie klubów seniora, uniwersytetów III wieku lub miejsc spotkań dla osób w podeszłym wieku, które pozwalają na integrację ze środowiskiem oraz zachowanie sprawności psychicznej, fizycznej i intelektualnej w dłuższej perspektywie czasu.** W 2024 roku w województwie wielkopolskim było 619 klubów i miejsc spotkań dla seniorów (2021 rok: 546), przy czym 26,1% gmin nie posiadało żadnej takiej placówki na swoim terenie (spadek z 81 do 59 gmin nieposiadających takiej formy wsparcia). **Innym rodzajem wsparcia dla seniorów może być organizacja wolontariatu, usług asystenckich lub pomocy w formie usług sąsiedzkich. Ta ostatnia forma jest coraz chętniej wykorzystywana przez gminy** (w 2024 roku skorzystało z niej 250 osób, a w 2021 roku były to pojedyncze przypadki)⁴³, po wprowadzeniu uregulowań prawnych w zakresie zasad świadczenia usług sąsiedzkich w gminach.

- **Z badań wynika⁴⁴, że prawie co szósty senior (17%) z terenów wiejskich nie ma żadnych relacji z członkami rodziny, natomiast w mieście nie ma ich średnio co ósmy (12%).** Podobnie rzecz się ma z potrzebą wsparcia. Nieco większy odsetek osób zdecydowanie potrzebujących wsparcia mieszka na wsi (ogółem 9,6%), niż w miastach (9,3%). Jest to konsekwencją przede wszystkim sytuacji demograficznej na wsi (oprócz terenów przylegających do wielkich miast), gdzie tempo procesu demograficznego starzenia się ludności jest wysokie, a dostęp do usług jest ograniczony m.in. z uwagi na wykluczenie komunikacyjne na terenach wiejskich (brak/ograniczony transport publiczny lub własnego środka transportu). **Stąd konieczność organizacji usług mobilnych, usług łączonych z transportem⁴⁵ oraz takich, które umożliwiłyby kontakt seniorów z innymi osobami, społecznością lokalną czy służbami ratowniczymi w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia. W przypadku osób, które samotnie zamieszkują lub zamieszkują jedynie ze współmałżonkiem w podobnym wieku, a jeszcze radzą sobie z prowadzeniem**

³⁹ [To nie jest kraj dla starych ludzi. "Każdego dnia cztery starsze osoby odbierają sobie życie"](#), Newsweek.pl, dostęp: 04.08.2026.

⁴⁰ [Depresja u osób starszych](#), dostęp: 04.08.2026.

⁴¹ [Mapy potrzeb zdrowotnych](#), dostęp: 04.08.2026.

⁴² P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „Polsenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s. 914.

⁴³ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024, s. 66-67.

⁴⁴ P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, (red. nauk.) „Polsenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”, Gdańsk 2021, s. 919.

⁴⁵ B. Szatur-Jaworska, Szanse i utrudnienia deinstytucjonalizacji usług społecznych dla osób starszych mieszkających na wsi – wnioski z badań jakościowych, Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny rok LXXXVII – zeszyt 3 – 2025.

gospodarstwa domowego, zastosowane mogłyby być również narzędzia wsparcia na odległość, takie jak teleopieka.

- Kolejną charakterystyczną cechą polskiej starości obok jej feminizacji⁴⁶ i singularyzacji jest **spadek dochodów** wynikający najczęściej z faktu, iż. świadczenia społeczne, w szczególności emerytury i renty, stanowią główne źródło utrzymania osób starszych. Co prawda w 2024 roku zmniejszył się zasięg zagrożenia ubóstwem skrajnym w gospodarstwach domowych osób powyżej 60 roku życia, jednak to zjawisko dotyczyło wszystkich gospodarstw domowych w Polsce.⁴⁷ W systemie pomocy społecznej stale wzrasta udział procentowy świadczeniobiorców w wieku poprodukcyjnym wśród klientów pomocy społecznej (2021 – 25,4%, 2024 – 28,3%)⁴⁸. 19,3% otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej to jednoosobowe gospodarstwa domowe emerytów i rencistów. Prawie 3 na 10 osób (dokładnie 27,7%) korzystające ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, otrzymuje je w formie zasiłku stałego, przy czym nieco ponad 90 % z nich to osoby samotnie gospodarujące. Długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność, to pierwsze dwie przyczyny korzystania z pomocy i wsparcia w systemie pomocy społecznej.⁴⁹ Niski dochód przekłada się nie tylko na rezygnację seniorów z różnych aktywności i usług, ale również na problemy związane z dbaniem o własne zdrowie (możliwość wizyty u lekarza lub zakupu leków) oraz problemy z zabezpieczeniem opieki. W 2024 roku jednym z najczęściej wymienianych powodów rezygnacji z leczenia wśród osób w wieku 60+ były bariery finansowe, tj. zbyt droga wizyta lub nieobjęta ubezpieczeniem (11,5%). Innymi, które mogą łączyć się z możliwościami finansowymi, były zbyt długi czas oczekiwania na wizytę – długa lista oczekujących oraz chęci przeczekania problemu zdrowotnego, aż minie.⁵⁰ W związku z tym **istotnym elementem polityki społecznej w gminach powinno być monitorowanie sytuacji jednoosobowych gospodarstw domowych prowadzonych przez osoby w podeszłym wieku (w szczególności 75+) oraz ze znaczącymi problemami zdrowotnymi (np. po hospitalizacji), ponieważ są one potencjalnymi beneficjentami podmiotów długoterminowej opieki całodobowej.**
- **Rekomenduje się rozwój i wzmacnianie usług o charakterze profilaktycznym i aktywizującym, ukierunkowanych na wydłużanie okresu samodzielnego funkcjonowania osób starszych.** W odpowiedzi na potrzeby wynikające z procesu starzenia się społeczeństwa zasadne jest sukcesywne rozwijanie sieci dziennych domów pomocy na terenie województwa wielkopolskiego⁵¹, tak aby zwiększyć dostępność wsparcia środowiskowego i lepiej odpowiadać na rosnące potrzeby seniorów oraz ich opiekunów. W roku 2024 w Wielkopolsce działały 44 DDP (o 7 więcej niż w 2021 roku), z czego 40 prowadzonych było przez JST. **W gminach, w których nie zorganizowano wsparcia dla seniorów w formie Dziennych Domów Pomocy, należy wzmacniać i rozwijać organizację usług prewencyjnych w innych formach, np. w klubach seniora, UTW, czy miejscach spotkań dla seniorów oraz teleopieki.**
- **Opisane wcześniej przeobrażenia w zakresie struktury rodziny oraz uwarunkowania życia osób starszych powinny być argumentem dla zagwarantowania usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania we wszystkich gminach regionu. Tam bowiem, gdzie rodzina nie**

⁴⁶ GUS, „Sytuacja osób starszych w Polsce 2024 roku”, s. 10.

⁴⁷ GUS, „Sytuacja osób starszych w Polsce 2024 roku”, s. 32-34.

⁴⁸ Sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2021-2024.

⁴⁹ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025, s. 19 do 49.

⁵⁰ GUS, „Sytuacja osób starszych w Polsce 2024 roku”, s. 52 - 53.

⁵¹ „[Pogłębiona diagnoza sektora usług społecznych w województwie wielkopolskim](#)”, ROPS Poznań 2026, s. 30, dostęp: 04.07.2026.

jest w stanie podjąć opieki nad seniorem, powinny pojawić się usługi opiekuńcze o charakterze publicznym. Stwierdzić jednak trzeba, że wciąż w niektórych rejonach województwa wielkopolskiego nie ma dostępu do takich form opieki pozarodzinnej, jak np. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. W 2024 roku usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania realizowało 213⁵² spośród 226 wielkopolskich gmin (o 1 mniej niż w 2021 roku)⁵³. Od 2017 roku liczba gmin świadczących usługi opiekuńcze utrzymuje się na podobnym poziomie. Usługi opiekuńcze bardzo często są usługą realizowaną samodzielnie przez gminy. Część samorządów bowiem zatrudnia pracowników do wykonywania usług opiekuńczych w ramach struktury OPS lub CUS, pozostałe realizują to zadanie przy pomocy podmiotów zewnętrznych wybranych w ramach procedury przetargowej lub otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych. Niestety, z uwagi na niski prestiż zawodów opiekuńczych i niezadawalające warunki pracy⁵⁴ i płacy w systemie pomocy społecznej istnieje trudność z pozyskaniem pracowników. W związku z tym w 2024 roku, w przeważającej części województwa wielkopolskiego obserwowany był deficyt osób poszukujących pracy jako opiekunowie osób starszych lub z niepełnosprawnością⁵⁵. Oznacza to, że powiatowe urzędy pracy odnotowywały przewagę ofert pracy pracodawców w tym zakresie aniżeli potencjalnych pracowników⁵⁶. Być może problemy związane z prestiżem zawodu nieco rozwiąże nowelizacja ustawy o pomocy społecznej z dnia 11 czerwca 2026 roku, która wprowadza wymogi dla osób wykonujących usługi opiekuńcze. Natomiast postulaty dotyczące standardu świadczenia usług opiekuńczych, a tym samym możliwości ich oceny przez samorząd i osoby z nich korzystające⁵⁷ ma wypełnić rozporządzenie ministra w tym zakresie. Niemniej jednak aktualna pozostaje rekomendacja dotycząca podejmowania działań na rzecz wzmacniania potencjału kadrowego systemu usług opiekuńczych, m.in. poprzez zapewnienie stabilnych warunków zatrudnienia opiekunów formalnych świadczących wsparcie osobom starszym, niezależnie od modelu organizacji usług. Równocześnie niezbędne jest stworzenie systemu ciągłego rozwoju kompetencji zawodowych opiekunów formalnych, opartego na regularnej identyfikacji potrzeb szkoleniowych oraz zapewnieniu dostępu do form doskonalenia zawodowego.

- **Obecny model organizacji i finansowania usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania wymaga podjęcia działań na rzecz jego usprawnienia, aby zagwarantować odpowiedni zakres wsparcia dostosowany do potrzeb osób wymagających opieki oraz zapewnić ciągłość realizowanych usług.** Szacuje się, że prawie 90% osób korzystających z usług opiekuńczych jest w wieku poprodukcyjnym⁵⁸. Jeśli przyjąć założenie, że taki odsetek korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania organizowanych przez gminę stanowią osoby w wieku 60 lat i więcej, okazałoby się, że w 2024 roku zaledwie 1,35%

---

⁵² Wraz z wprowadzeniem ustawy o osobach starszych i koordynacji opieki długoterminowej, planowane jest wprowadzenia Bonu senioralnego, w pierwszej kolejności będą mogły z niego skorzystać gminy, w których nie były realizowane publiczne usługi opiekuńcze na rzecz seniorów.

⁵³ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025.

⁵⁴ „[Pogłębiona diagnoza sektora usług społecznych w województwie wielkopolskim](#)”, ROPS Poznań, marzec 2026, dostęp: 04.07.2026.

⁵⁵ „Kryzys kadrowy ogranicza rozwój usług opiekuńczych – w praktyce problemem jest zarówno niedobór osób gotowych podjąć pracę w opiece, jak i trudność w utrzymaniu stabilnych kadr.”, „[Pogłębiona diagnoza sektora usług społecznych w województwie wielkopolskim](#)”, ROPS Poznań, marzec 2026, s. 27, dostęp: 04.07.2026.

⁵⁶ [Barometr zawodów](#), dostęp: 04.07.2026.

⁵⁷ Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług na lata 2023-2026.

⁵⁸ [Informacja dot. bonu senioralnego](#), Portal Samorządowy, dostęp: 05.08.2026.

Wielkopolan w tym przedziale wiekowym skorzystał z usług organizowanych przez sektor publiczny⁵⁹. Reszta usług organizowana jest w sferze prywatnej, niejednokrotnie w szarej strefie. W 2024 roku z usług opiekuńczych organizowanych przez wielkopolskie gminy skorzystało 12 963 os., przy czym na rzecz każdej z nich usługę świadczone średnio w miesiącu przez 24,5 godziny⁶⁰. Analiza liczby godzin usług przypadających na jednego korzystającego średnio w miesiącu wykazuje tendencję spadkową, bowiem w 2021 roku każdy beneficjent korzystał z usług opiekuńczych średnio przez 28 godzin w miesiącu, a w 2017 aż z 31 godzin. Mimo, że w dalszym ciągu wzrasta liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz wzrasta koszt ponoszony przez gminę na ich realizację (w 2024 roku osiągnął poziom ponad 137,6 milionów, co oznacza 34% wzrost w porównaniu z rokiem 2021), to liczba godzin opiekuńczych przypadająca średnio na jednego korzystającego maleje. **Niewielki odsetek Wielkopolan w wieku 60+ objętych usługami opiekuńczymi oraz malejąca liczba godzin usług w przeliczeniu na korzystającego wskazuje, że możliwości organizacyjne i finansowe JST są ograniczone. Z drugiej strony wyraźnie istnieje potrzeba wzmocnienia systemowych rozwiązań w obszarze środowiskowej opieki długoterminowej, w szczególności w zakresie zapewnienia dostępności, adekwatności i ciągłości usług opiekuńczych. Jest to szczególnie ważne w związku z wyzwaniem związanym ze starzeniem się społeczeństwa oraz wzrostem zapotrzebowania na opiekę długoterminową.**

- **Prowadzenie analizy kosztów ponoszonych przez gminy na poszczególne usługi, w tym opiekuńcze, jest uzasadnione ze względów ekonomicznych. Niemniej jednak, często zapomina się, że pewne wydatki na usługi społeczne są inwestycją, a nie jedynie kosztem.** Obserwowany w ostatnich latach wzrost kosztów realizacji usług opiekuńczych powiązany jest bezpośrednio ze wzrostem płacy minimalnej. Pamiętać bowiem należy, że realizacja usługi opiekuńczej zazwyczaj opiera się głównie o pracę opiekunów formalnych, którzy w systemie pomocy społecznej bardzo często otrzymują wynagrodzenie na poziomie płacy minimalnej. Bez wątpienia, usługi te powinny być zdecydowanie wyżej wyceniane, jeżeli praca opiekuna ma być atrakcyjna na rynku pracy⁶¹, a usługi mają być wysokiej jakości oraz odpowiadać indywidualnym potrzebom odbiorcy. Średnioroczny koszt usług opiekuńczych (bez specjalistycznych) ponoszony przez wielkopolskie gminy w przeliczeniu na jedną osobę korzystającą w 2024 roku wyniósł 10 948 zł⁶². Kwota ta wydaje się niska w porównaniu z odpłatnością samorządów za pobyt osób w domach pomocy społecznej, gdzie koszt za jeden miesiąc pobytu całodobowego może być na zbliżonym poziomie. Należy jednak pamiętać, że koszt usługi środowiskowej rośnie wraz ze wzrostem stopnia zależności osoby wymagającej wsparcia. Im bardziej osoba niesprawną i zależną, tym koszt takiej usługi jest wyższy, konieczne bowiem jest wówczas zapewnienie jej większego zakresu usług, a z czasem nawet wsparcia całodobowego⁶³, dlatego gminy często rezygnują z tej formy wsparcia na rzecz

⁵⁹ Poprawie w dostępie do usług opiekuńczych dla seniorów (w wieku 75 lat i więcej) służy rządowy program „Opieka 75+”. W 2024 roku z programu skorzystały 72 wielkopolskie gminy.

⁶⁰ Usługi opiekuńcze podstawowe, w tym sąsiedzkie, bez specjalistycznych, zob. „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025.

⁶¹ Wynagrodzenie zasadnicze w ochronie zdrowia dla opiekuna medycznego wynosi od 1 lipca 2026 r. wynosi 7657,06 zł brutto, przy czym płaca minimalna w 2026 r. wynosi 4806 zł brutto. Infor, [Podwyżki dla medyków 2026 tabela](#), dostęp: 06.08.2026.

⁶² Obliczenia własne na podstawie danych sprawozdania OZPS za 2024 rok.

⁶³ Ł. Jurek „Ekonomiczne aspekty deinstytucjonalizacji” w P. Błędowski (red. nauk.) „Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce. Cele i wyzwania”, Warszawa 2021, s. 28.

pobytu w domu pomocy społecznej. Deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych powinna być rozumiana przede wszystkim jako proces ukierunkowany na poprawę jakości i dostępności wsparcia i nie powinna być sprowadzana wyłącznie do aspektu ekonomicznego, w szczególności do dążenia do ograniczania kosztów świadczenia usług.⁶⁴ **Należy zatem konsekwentnie rozwijać środowiskowy i rodzinny model wsparcia, zapewniający możliwość skorzystania z usług w odpowiednim czasie i adekwatnym wymiarze, również poza standardowymi godzinami ich świadczenia, w dni wolne od pracy oraz w sytuacji czasowej nieobecności lub potrzeby odciążenia opiekuna nieformalnego. Istotnym elementem tego systemu powinien być dalszy rozwój usług opieki wytchnieniowej.**

Interwencja

- **Brak personalizacji wsparcia w opiece długoterminowej oraz środowiskowej stoi w sprzeczności z założeniem indywidualnego podejścia do osób wymagających wsparcia i ich potrzeb, które przyświeca procesowi deinstytucjonalizacji.** W sytuacji, gdy osoba samotna, pozbawiona pomocy, wymaga opieki całodobowej z powodu złego stanu zdrowia i problemów związanych z wykonywaniem podstawowych czynności dnia codziennego, gminy mogą skierować taką osobę, za jej zgodą, do domu pomocy społecznej. Według danych ze sprawozdań resortowych z oferty wielkopolskich DPS w 2024 roku skorzystało 6 271 osób (o 714 mniej niż w 2021 roku), przy czym 1 096 osób prawdopodobnie po raz pierwszy (tyle osób zostało przyjętych do DPS w 2024 roku). Na terenie województwa wielkopolskiego działały 63 domy pomocy społecznej, z czego 12 placówek było dedykowanych osobom starszym, jednak osoby w podeszłym wieku przebywać mogą w każdym typie domu pomocy społecznej, który swoją ofertę kieruje do osób dorosłych. We wszystkich typach domów pomocy społecznej osoby powyżej 60 roku życia stanowiły 63,66% mieszkańców (stan na 31 grudnia 2024)⁶⁵. Z kolei osoby nieopuszczające łóżek to zaledwie 13,1% mieszkańców DPS. Wskaźnik ten utrzymuje się na dość zbliżonym poziomie od 2017 roku, choć przedstawiciele domów pomocy społecznej podkreślają, że coraz więcej ich mieszkańców to osoby leżące, wymagające całodobowej pielęgnacji. Inną część stanowią osoby, które z różnych innych powodów zostały skierowane do pobytu w DPS, czasami z uwagi na fakt, iż gmina nie dysponowała dla nich alternatywną formą pomocy. Odpłatność gmin za pobyt mieszkańców w DPS od 2021 roku wzrosła o ponad 68%. Średnia roczna odpłatność gminy za jednego mieszkańca DPS wyniosła nieco ponad 47 144 zł (2024 r.). Z drugiej strony, choć koszt usług świadczonych przez DPS jest wysoki, to biorąc pod uwagę ich zakres może okazać się on porównywalny lub nawet niższy niż koszt takiej usługi o podobnym charakterze (tj. świadczonej np. całodobowo) w środowisku zamieszkania. Należy również pamiętać, że w dużych placówkach działa efekt skali, to znaczy koszty są tym niższe, im więcej osób objętych jest jednocześnie wsparciem, jednak takie rozwiązania mogą nie sprzyjać indywidualizacji wsparcia. Alternatywą dla dużych instytucji opieki całodobowej są małe, rodzinne domy pomocy. Z danych sprawozdawczych wynika, że na terenie województwa wielkopolskiego w 2024 roku funkcjonowało 5 takich miejsc (o 3 więcej

⁶⁴ Ł. Jurek „Ekonomiczne aspekty deinstytucjonalizacji” w P. Błędowski (red. nauk.) „Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce. Cele i wyzwania”, Warszawa 2021, s. 31-32.

⁶⁵ Sprawozdanie MRPiPS-05 za 2024 rok.

niż w 2021 roku), w których łącznie zamieszkiwały 33 osoby⁶⁶. Biorąc pod uwagę skalę potrzeb można stwierdzić, że jest to stanowczo za mało, dlatego **należałoby podjąć działania zmierzające do promocji tej formy wsparcia oraz wdrożyć narzędzia ułatwiające zakładanie niewielkich domów lub innych form, np. takich jak centra opiekuńczo-mieszkalne.**

W kontekście zmiany formy realizacji usług opieki całodobowej warto wykorzystać doświadczenia kadry domów pomocy społecznej w kontekście świadczenia wsparcia krótkoterminowego i szkolenia opiekunów rodzinnych lub nieformalnych⁶⁷. Z wyników ankiety przeprowadzonej m.in. wśród DPS wynika, że prawie 40% respondentów uznało, że żaden z pracowników DPS nie otrzymuje wynagrodzenia adekwatnego do realizowanych zadań, a w co trzeciej placówce mniej niż połowa załogi pracowniczej otrzymuje wynagrodzenie adekwatne do wykonywanych obowiązków. W 1/3 placówek, które wzięły udział w badaniu połowa lub większość pracowników odczuwa wypalenie zawodowe, co w zdecydowany sposób może wpływać na jakość pracy. W związku z tym, aby wspierać predyspozycje osobowościowe pracowników (empatia, cierpliwość, umiejętność nawiązywania relacji) oraz odpowiednią postawę pracowników wobec mieszkańców (życzliwość, szacunek) **należy inwestować w kompetencje pracowników DPS (jako potencjalnych rzeczników zmiany) poprzez superwizję indywidualną i grupową, szkolenia i możliwość wymiany doświadczeń.**

- **Jednym z kluczowych argumentów przemawiających za potrzebą zmian w funkcjonowaniu części domów pomocy społecznej jest konieczność wzmacniania indywidualizacji wsparcia oraz poszanowania prawa mieszkańców do samostanowienia.** Wnioski płynące z raportu opracowanego przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich wskazują na szereg wyzwań związanych z funkcjonowaniem DPS, obejmujących m.in. brak skutecznego systemu kontroli legalności pobytu osób umieszczonych na podstawie orzeczeń sądowych, ograniczony kontakt mieszkańców ze środowiskiem zewnętrznym, trudną sytuację osób ubezwłasnowolnionych, niewystarczający dostęp do wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego, problemy związane z nadużywaniem alkoholu przez część mieszkańców oraz stosowanie monitoringu wizyjnego w sposób mogący naruszać prawo do prywatności⁶⁸. Z drugiej strony wyniki kontroli przeprowadzonych przez NIK wskazują, że usługi w DPS są prawidłowo świadczone, a stwierdzone uchybienia nie obniżają znacząco pozytywnej oceny w tym zakresie⁶⁹. Badanie ROPS w Poznaniu wskazuje, że w części placówek mieszkańcy mogą mieć ograniczone możliwości wpływania na organizację codziennego życia. Zdaniem respondentów najistotniejszym czynnikiem ograniczającym możliwość współdecydowania mieszkańców o funkcjonowaniu placówki jest ich stan zdrowia, na co wskazało 95,12% badanych. Wśród pozostałych przyczyn wymieniano brak zainteresowania mieszkańców angażowaniem się w sprawy domu (63,41% wskazań), a także uwarunkowania organizacyjne i infrastrukturalne, takie jak ograniczenia lokalowe (41,46%) oraz bariery finansowe (19,51%).⁷⁰ Należy jednak podkreślić, że przedstawione wyniki odzwierciedlają perspektywę pracowników domów pomocy społecznej, będących realizatorami usług. W dyskusji dotyczącej

⁶⁶ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025, s. 71.

⁶⁷ W. Zdebska, „Rekomendacje w zakresie skutecznego wdrażania procesu deinstytucjonalizacji w domach pomocy społecznej, Polityka Społeczna 3/2025.

⁶⁸ J. Józwiak, A. Iwanowska, D. Krzysztoń „Prawa mieszkańców domów pomocy społecznej. Jak wspólnie zadbać o godne życie osób starszych, chorych i z niepełnosprawnościami?” Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2017.

⁶⁹ NIK, [Finansowanie działalności domów pomocy społecznej](#), sierpień 2025, dostęp: 06.07.2026.

⁷⁰ „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”, badanie własne ROPS w Poznaniu, 2023.

deinstytucjonalizacji często pojawia się pytanie o zasadność dalszego funkcjonowania dużych domów pomocy społecznej. Z perspektywy rozwoju usług społecznych bardziej zasadne wydaje się jednak odejście od oceny samej formy organizacyjnej na rzecz koncentracji na potrzebach i prawach osoby wymagającej wsparcia. Kluczym celem powinno być zapewnienie możliwości wyboru najbardziej odpowiedniej formy pomocy, dostosowanej do indywidualnej sytuacji, preferencji i poziomu samodzielności. Warto jeszcze dodać, że niektóre domy pomocy społecznej wpisują się w proces zachodzących zmian, choćby przez tworzenie miejsc opieki wytchnieniowej i krótkookresowego pobytu⁷¹. W warunkach nadal ograniczonej dostępności alternatywnych form wsparcia dla osób wymagających całodobowej opieki zasadne jest równoległe podejmowanie działań w dwóch kierunkach. **Z jednej strony konieczne jest dalsze zwiększanie indywidualizacji i tworzenie bardziej domowego charakteru usług świadczonych w istniejących domach pomocy społecznej i zwiększanie ich udziału w społeczności lokalnej⁷². Z drugiej zaś rozwijanie nowych, środowiskowych i kameralnych form wsparcia (np. w formie Centrów Opiekuńczo-Mieszkalnych⁷³), odpowiadających zróżnicowanym potrzebom osób starszych. Proces ten powinien być realizowany z poszanowaniem praw mieszkańców, obowiązujących standardów świadczenia usług oraz zasad współżycia społecznego.**

- **Komercjalizacja usług opieki długoterminowej wynika z jednej strony potrzeb rodzin i samych seniorów⁷⁴, ale również niskiej dostępności usług o charakterze środowiskowym⁷⁵.** Niepokojącym jednak wydaje się fakt, iż część podmiotów, które świadczą komercyjnie usługi stałego pobytu dla osób niesamodzielnych, w tym starszych, uchyla się od obowiązku poddania się nadzorowi⁷⁶. W województwie wielkopolskim w 2024 roku, oprócz domów pomocy społecznej działających na zlecenie jednostek publicznych, działało również 46 placówek całodobowej opieki w ramach działalności statutowej lub gospodarczej (2021 r.: 47)⁷⁷. Dysponowały one łącznie 1 817 miejscami, a z ich oferty skorzystały 1 493 osoby (2021 rok: 1 479 miejsc, 1 070 mieszkańców.)⁷⁸. Podkreślić przy tym również należy, że standardy dla podmiotów prywatnych są znacznie łagodniejsze i ogólniejsze niż w przypadku domów pomocy społecznej, mimo to część placówek uchyla się publicznemu nadzorowi, co może prowadzić do różnego rodzaju nadużyć wobec ich mieszkańców

⁷¹ W 2024 roku usługi krótkoterminowego wsparcia w formie pobytu całodobowego świadczyły 2 domy pomocy społecznej, posiadając łącznie 8 miejsc, z których skorzystało 5 osób, sprawozdanie MPRI-05 za 2024 rok.

⁷² W. Zdebska, „Rekomendacje w zakresie skutecznego wdrażania procesu deinstytucjonalizacji w domach pomocy społecznej, Polityka Społeczna 3/2025.

⁷³ W 2024 roku w województwie wielkopolskim działały 3 centra opiekuńczo-mieszkalne.

⁷⁴ Bank Gospodarstwa Krajowego, „[Rynek opieki długoterminowej w Polsce](#)”, luty 2026, dostęp: 05.07.2026.

⁷⁵ NIK, Opieka nad osobami starszymi w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, Warszawa 2026.

⁷⁶ W latach 2015–2018 zidentyfikowano w Polsce 226 placówek działających, co do których zachodziło podejrzenie prowadzenia działalności bez zezwolenia, przy czym w 210 (93%) przypadkach potwierdzono działanie bez pozwolenia. W Wielkopolsce na przestrzeni ww. okresu takich placówek było 9. Co więcej przytłaczająca większość (96%) placówek działających bez zezwolenia, kontynuowała swoją działalność, mimo nałożonych kar. Z kolei niektóre podmioty *skutecznie unikały kar poprzez przenoszenie działalności na inny podmiot lub w inne miejsce lub dokonywały pozornej zmiany charakteru działalności np. na usługi opiekuńcze w systemie dziennym, lub wynajem pokoi czy usługi agroturystyczne*. Za: NIK, Działania podejmowane przez wojewodów wobec placówek udzielających całodobowej opieki bez wymaganego zezwolenia, Warszawa 2019, s. 15 - 20.

⁷⁷ Choć w województwie wielkopolskim spadła liczba prywatnych placówek, to w kraju ich liczba wzrosła. Bank Gospodarstwa Krajowego w związku z popytem na miejsca w placówkach opieki długoterminowej, planuje udzielać finansowania przedsiębiorcom na rozwój prywatnych miejsc opieki długoterminowej. Bank Gospodarstwa Krajowego, „[Rynek opieki długoterminowej w Polsce](#)”, luty 2026, dostęp: 05.07.2026.

⁷⁸ Sprawozdanie MPRI-05 za 2024 rok.

w zakresie praw oraz godności⁷⁹. Wobec tego **konieczne byłoby stworzenie publicznego informatora nt. komercyjnych miejsc opieki, w którym dostępne byłyby np. wyniki kontroli tych jednostek, aby zarówno osoba potrzebująca pomocy, jak i jej rodzina mogły świadomie wybrać miejsce świadczenia opieki.**

- Zakłady Opiekuńczo Lecznicze (ZOL) i Zakłady Pielęgnacyjno-opiekuńcze (ZPO) zapewniają całodobową pielęgnację pacjentów, którzy nie wymagają hospitalizacji, ale nie są samodzielni ze względu na stan zdrowia. Głównie obejmują opieką pacjentów przewlekle chorych, z niepełnosprawnością lub po ciężkiej chorobie czy zabiegu operacyjnym. Długość pobytu w zakładzie jest uzależniona od stanu zdrowia i oceny w skali Barthel (nie dłużej niż 6 miesięcy, jednak pobyt może zostać przedłużony). Z założenia ZOL i ZPO to miejsca, do których pacjent trafia, żeby odzyskać sprawność. Pobyt w zakładzie jest odpłatny – 70% dochodu pacjenta. NFZ finansuje natomiast specjalistyczną opiekę medyczną – lekarza, pielęgniarki, fizjoterapeuty – badania, leki i wyroby medyczne. W województwie wielkopolskim w 2024 roku funkcjonowały 24 ZOL (1 118 łóżek i 2 283 pacjentów) i 11 ZPO (777 łóżek i 1408 pacjentów)⁸⁰. ZOL i ZPO oraz placówki pomocy społecznej odpowiadają na zbliżone potrzeby osób wymagających długotrwałego wsparcia, choć różnią się zakresem i charakterem świadczonych usług. **Należy rozwijać mechanizmy współpracy i koordynacji pomiędzy systemem ochrony zdrowia a systemem pomocy społecznej w obszarze opieki długoterminowej. W związku z tym konieczne jest stworzenie lub promocja rozwiązań umożliwiających płynne przechodzenie osoby pomiędzy poszczególnymi formami opieki, adekwatnie do zmieniającego się stanu zdrowia, poziomu samodzielności i indywidualnych potrzeb.**

Integracja

- **W systemie nadal brakuje kompleksowej oferty wsparcia środowiskowego, wyprzedzającego decyzję o wyborze opieki w formie pobytu w placówce całodobowej.** Na poziomie poszczególnych samorządów pojawiają się jednak inicjatywy mające odroczyć decyzję o objęciu długoterminową całodobową opieką seniorów, np. poprzez organizację zindywidualizowanych usług społecznych wraz z teleopieką. Szansą na to może być również wdrożenie usług koordynatora ds. opieki długoterminowej, pod warunkiem, że jego zadania będą realizowane w ścisłej współpracy z gminami, a więc najbliżej miejsca zamieszkania osób starszych. W ramach systemu powinno dążyć się również do rozwoju form opieki półstacjonarnej/ wytchnieniowej i alternatywnych dla długoterminowej opieki całodobowej, np. poprzez system mieszkań wspieranych oraz wprowadzać lub upowszechniać system teleopieki. W roku 2024 na terenie województwa wielkopolskiego w zasobach gmin i powiatów znajdowały się jedynie 184 mieszkania treningowe i wspomagane, z których skorzystało łącznie 520 osób. Trudno ocenić, jaką liczbę z ww. mieszkań zajmowali wielkopolscy seniorzy, ponieważ takie dane nie są agregowane. Z informacji pozyskanych przez organizatorów DPS wynika, że trudno zachęcić seniorów do przejścia z domu pomocy społecznej do mieszkania chronionego, gdy DPS zabezpiecza większość potrzeb związanych z samoobsługą. Według informacji sprawozdawczych w 2024 roku we wszystkich DPS usamodzielnionych zostało zaledwie 31 osób, a 49 powróciło do rodziny. **W związku z tym należy wypracować ścieżkę wsparcia w taki sposób, aby próba podjęcia życia w warunkach**

⁷⁹ [Informacja Rzecznika Praw Obywatelskich dot. kontroli w prywatnej placówce pielęgnacyjno-opiekuńczej](#), dostęp: 06.08.2026.

⁸⁰ GUS BDL.

mieszkania wspomaganego/treningowego następowała przed zamieszkaniem danej osoby w domu pomocy społecznej. System usług opieki powinien być oparty na zróżnicowanej ofercie usług opiekuńczych: zawierać możliwość wykorzystania formalnej opieki stacjonarnej, półstacjonarnej oraz w miejscu zamieszkania.

- **W związku z postępującymi zmianami demograficznymi i wyraźnym starzeniem się wielkopolskiego społeczeństwa zasadne jest projektowanie systemu usług opiekuńczych umożliwiającego płynne przechodzenie osoby starszej pomiędzy kolejnymi formami wsparcia wraz ze zmianą jej potrzeb i poziomu samodzielności.** Warunkiem skutecznego planowania pomocy jest dobra znajomość sytuacji zdrowotnej, społecznej i rodzinnej osoby korzystającej ze wsparcia oraz dotychczasowego przebiegu wsparcia. W tym celu rekomenduje się wdrożenie kompleksowej oceny potrzeb osoby starszej, obejmującej aspekty zdrowotne, funkcjonalne, społeczne i psychiczne, która stanowiłaby podstawę do doboru adekwatnych form wsparcia. **Jednocześnie wskazane jest wzmocnienie koordynacji usług poprzez lepszą współpracę instytucji i specjalistów zaangażowanych w proces opieki, w tym wprowadzenie i rozwój funkcji koordynatora usług dla osób starszych, doskonalenie modelu pracy socjalnej z osobą starszą i szersze upowszechnienie pracy socjalnej z opiekunami nieformalnymi.**

W odpowiedzi na powyższe wyzwania wyznaczono zapisane poniżej kierunki działania.

Priorytet I. Poprawa dostępu osób starszych do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Rozwój profilaktycznych usług środowiskowych pozwalających osobom starszym na pozostanie w środowisku, w tym m.in.: a. informacyjnych w zakresie katalogu dostępnego wsparcia; b. opiekuńczych (w tym sąsiedzkich), asystenckich, wolontariatu (np. towarzyskiego), w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii; c. wsparcia towarzyskiego, zapobiegającego izolacji społecznej i samotności; d. usług mieszkaniowych; e. usług wspierających i podtrzymujących sprawność osób starszych.	1. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu na poziomie województwa do miejsc świadczenia wsparcia profilaktycznego, wspierającego funkcjonowanie osób w starszym wieku w środowisku (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania), w tym m.in.: a. świadczących usługi z zakresu informacyjnego i doradczego, np. tworzenie punktów informacji o dostępnych formach pomocy, lokalnych centrów wsparcia seniora; b. klubów seniora, UTW, miejsc spotkań dla osób w podeszłym wieku;	1. Wzmacnianie aktywności społecznej i obywatelskiej na rzecz wsparcia osób starszych (w tym tworzenie sieci współpracy). 2. Wspieranie udziału osób starszych w tworzeniu społeczności, „budowaniu miejsca”, współuczestniczeniu w życiu społeczności lokalnych. 3. Wzmacnianie oddolnych inicjatyw wspierających osoby starsze i ich opiekunów m.in. grup wsparcia, organizacji samopomocowych. 4. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych.	1. Budowanie na poziomie lokalnym spójnego, kompleksowego systemu wsparcia osób starszych i ich opiekunów, w tym m.in.: a. wdrażanie programów integracji i koordynacji wsparcia społecznego i zdrowotnego, w tym szczególnie: wymiany informacji pomiędzy systemem ochrony zdrowia i systemem pomocy społecznej, zabezpieczaniem osób opuszczających placówki szpitalne; b. wspieranie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa osób starszych i ich opiekunów, w tym

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
2. Rozwój skoordynowanych pomiędzy systemem ochrony zdrowia a systemem pomocy społecznej usług interwencyjnego wsparcia dla osób w krótkotrwałym kryzysie zdrowotnym (w tym kryzysach psychicznych) uniemożliwiających czasowo samodzielne funkcjonowanie (np. po wyjściu ze szpitala, po wypadku), w tym m.in.: a. krótkoterminowego wsparcia całodobowego świadczonego w środowisku; b. usług rehabilitacyjnych, terapeutycznych i zdrowotnych umożliwiających ustabilizowanie stanu zdrowia; c. usług zaadaptowania mieszkania.	c. dziennych domów pomocy społecznej; d. wspieranych form mieszkalnictwa dla osób starszych, w tym mieszkań ze wsparciem, dedykowanych kompleksów mieszkaniowych. e. miejsc całodobowych spełniających kryteria deinstytucjonalizacji. 2. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu na poziomie województwa do miejsc interwencyjnego wsparcia dla osób starszych i ich opiekunów (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania), w tym przede wszystkim: a. miejsc opieki wytchnieniowej lub krótkiego pobytu;	5. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób starszych.	przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych; c. rozwój narzędzi koordynacji wsparcia lokalnego dla osób starszych np. koordynatorów wsparcia osób starszych, lokalnych centrów wsparcia osób starszych; d. rozwój systemów weryfikowania i zatwierdzania jakości usług opiekuńczych świadczonych przez podmioty prywatne; e. wdrażanie działań z zakresu polityki mieszkaniowej ukierunkowanych na zapewnienie osobom starszym optymalnych warunków zamieszkania do utrzymania samodzielności.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
3. Zapewnienie kompleksowego wsparcia dedykowanego opiekunom, w tym m.in.: a. opieki wytchnieniowej; b. szkoleń w tym np.: w zakresie godzenia pracy z opieką nad osobą wymagającą wsparcia, pielęgnacji i wsparcia osoby starszej; c. poradnictwa i wsparcia specjalistycznego np. pomoc psychologiczna, punkty konsultacji medycznych, prawnych, rehabilitacji.	b. miejsc wsparcia społecznego w formach dziennych i krótkoterminowych (m.in. dla osób z chorobami otępiennymi); c. miejsc wsparcia i rehabilitacji opiekunów nieformalnych osób starszych wymagających intensywnego wsparcia.		
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, w tym szczególnie gminne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, w tym szczególnie gminne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, w tym szczególnie gminne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Priorytet II. Poprawa dostępu osób starszych przebywających w instytucjach opieki całodobowej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zapewnianie wsparcia w zakresie podtrzymywania samodzielności i podmiotowości dla osób starszych	1. Dążenie do zapewniania miejsc całodobowego wsparcia wpisujących się w zasady deinstytucjonalizacji	1. Zwiększanie wpływu mieszkańców placówek całodobowych dla osób	1. Wspieranie placówek całodobowych w procesie deinstytucjonalizacji, w tym przede wszystkim:

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
przebywających w instytucjach całodobowych, w tym m.in.: - usług z zakresu kształtowania samodzielności jako elementu zapobiegającego instytucjonalizacji, w tym wsparcia oferowanego przez pracowników socjalnych; - usług z zakresu organizacji czasu wolnego w kontekście profilaktyki izolacji społecznej i uzależnień. 2. Zapewnienie dostępności uzupełniających usług specjalistycznego wsparcia mających na celu ustabilizowanie sytuacji zdrowotnej, życiowej i społecznej: - usług terapeutycznych, w tym terapii uzależnień, wsparcia psychologicznego, konsultacji psychiatrycznych, opieki medycznej;	(zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania). 2. Zapewnianie miejsc zamieszkania dla osób usamodzielniających się z instytucji całodobowych (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania) oraz podejmowanie działań motywujących te osoby do usamodzielniania, w tym szczególnie: - mieszkań w ramach gminnych zasobów lokalowych; - wspieranie dostępu/tworzenia miejsc/ mieszkań/ mieszkań zespolonych z usługami opiekuńczymi.	starszych na ich codzienne funkcjonowanie. 2. Wspieranie mieszkańców placówek całodobowych dla osób starszych w udziale w wydarzeniach w społeczności lokalnej jako elementu integracyjnego i zapobiegającego instytucjonalizacji. 3. Angażowanie społeczności lokalnych w inicjatywy podejmowane przez placówki całodobowe dla osób starszych w celu zwiększenia integracji mieszkańców ze społecznością lokalną. 4. Wspieranie działań aktywizujących usamodzielnionych mieszkańców instytucji całodobowych i wspierających ich w zagospodarowywaniu wolnego czasu. 5. Rozwój inicjatyw oddolnych mających na celu pomoc osobom	- wspieranie działań służących respektowaniu egzystencjalnej podmiotowości osób starszych w placówkach całodobowych (m.in. innowacyjne rozwiązania organizacyjne, infrastrukturalne i techniczne, personalizacja wsparcia) np. podwyższenie standardu usług, indywidualizacja wsparcia i dostosowanie go do potrzeb odbiorcy; - wspieranie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa osób starszych, w tym przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych; inwestowanie w podnoszenie kwalifikacji kadry oraz wzmacnianie pozytywnych postaw pracowników, związanych z indywidualizacją wsparcia i możliwością

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
b. specjalistycznych usług wspierających os. z chorobami otępiennymi i ich opiekunów; c. usług asystenckich; d. specjalistycznego poradnictwa m.in. prawnego, w szczególności dot. zadłużeń. 3. Wspieranie działań mających na celu usamodzielnianie mieszkańców do pełniejszego uczestnictwa w życiu w środowisku lokalnym lub do opuszczania placówki, w tym m.in.: a. rozwój mieszkań ze wsparciem dla osób opuszczających placówki całodobowe dla osób starszych.		starszym zamieszkującym instytucje całodobowe lub osobom usamodzielniającym się. 6. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych i ich opiekunów. 7. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób starszych.	samostanowienia mieszkańców instytucji; c. dążenie do świadczenia usług w warunkach zbliżonych, najbardziej jak to możliwe, do domowych; d. wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania; e. rozwój uzupełniających usług w organizowanych samodzielnie oraz nadzorowanych przez pracowników placówki lub we współpracy z innymi podmiotami m.in. mieszkań ze wsparciem.
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, w tym szczególnie powiatowe, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– placówki całodobowe, – samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych – środki zewnętrzne.

Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu
w odniesieniu do Priorytetu i i II.

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
1. Zarządzanie strategiczne (Programowanie polityki SWW). Rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do planowanej realizacji usług zgodnie z potrzebami osób starszych i ich opiekunów. Lobbowanie m.in. na rzecz: • poprawy warunków pracy, w tym podnoszenia wynagrodzenia osób realizujących zadania w obszarze wsparcia osób starszych, w tym szczególnie opiekunów formalnych; • systemowej koordynacji wsparcia świadczonego w systemie ochrony zdrowia i pomocy społecznej;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• tworzenia uregulowań prawnych dotyczących funkcjonowania placówek całodobowych umożliwiających im wprowadzanie zmian organizacyjnych związanych z deinstytucjonalizacją. • podejmowania międzysektorowego dialogu na temat rozwiązań w zakresie opieki długoterminowej, w tym w zakresie poziomu i źródła finansowania usług opiekuńczych i medycznych w placówkach opieki całodobowej, w szczególności roli i statusu takich instytucji jak: DPS, ZOL, ZPO.		
2. Inicjowanie, promowanie i rekomendowanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby osób starszych, m.in.: • inkubowanie i testowanie i/lub akceleracja innowacji w obszarach m.in. seniorów wymagających wsparcia, wspierania aktywnych seniorów, wspierania opiekunów nieformalnych i realizatorów usług środowiskowych, a także osób pracujących w instytucjach opieki długoterminowej; • upowszechnianie przetestowanych innowacji, m.in. w kierunku wykorzystania ich do realizacji usług społecznych na terenie samorządów.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego (w tym Regionalny Inkubator Innowacji), – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
3. Wspieranie samorządów gminnych w tworzeniu kompleksowych systemów wsparcia osób starszych w celu profilaktyki instytucjonalizacji, w tym m.in.: • wspieranie gmin w organizacji i koordynacji usług w obszarze wspierania osób starszych, w tym m.in.: ○ doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia m.in. w obszarach: tworzenia programów wspierania osób starszych, rozwoju i standaryzacji usług, zlecenia zadań NGO/PES w tym obszarze; ○ wsparcie merytoryczne i finansowe (granty) dla gmin na rozwój gminnych systemów wsparcia seniorów, w tym uruchomienie lokalnych centrów wsparcia seniora i koordynatorów usług w obszarze wsparcia osób starszych;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
- wspieranie potencjału kadry realizującej zadania, w tym opiekunów formalnych poprzez: - organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z osobami starszymi; - szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; - szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie: - profesjonalnej opieki nad osobami starszymi wymagającymi wsparcia (również w warunkach domowych), - warsztaty z dla seniorów z zaburzeniami poznawczymi oraz otoczenia osób starszych.		
4. Wspieranie instytucji w procesie deinstytucjonalizacji placówek, w tym przede wszystkim: - wspieranie kadry instytucji oraz organizatorów instytucji (doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia), m.in.: - wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania i ewentualnego usamodzielnienia; - rozwój uzupełniających usług organizowanych przez lub we współpracy z placówkami całodobowymi; - wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: - organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z osobami starszymi; - szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; - szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie metod pracy/narzędzi, które za cel stawiają wzrost poczucia podmiotowości i reintegrację osób starszych, prowadząc do ich umiejętności samodzielnego funkcjonowania poza systemem wsparcia.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
5. Wspieranie (finansowe i merytoryczne) organizacji pozarządowych: wsparcie podmiotów trzeciego sektora poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert oraz form pozakonkursowych;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• zwiększanie potencjału aplikacyjnego do wnioskowania o środki publiczne, w tym FEW, środki krajowe i regionalne na realizację usług społecznych w obszarze polityki społecznej, doradztwo w pisaniu wniosków; • wspieranie sieciowania, tworzenia platform współpracy, organizacji parasolowych w obszarze działań na rzecz osób starszych, w tym stworzenie platformy porozumienia/komunikacji między podmiotami trzeciego sektora służącej wymianie informacji i monitorowaniu stopnia realizacji działań; • wspieranie kompetencji do zaangażowania w działania systemowe w obszarze wsparcia osób starszych (wsparcie merytoryczne, doradztwo, spotkania); • wspieranie potencjału do realizacji usług w obszarze wsparcia osób starszych (wsparcie merytoryczne, modele, wizyty studyjne i spotkania z innymi podmiotami realizującymi zadania w tym obszarze); • wspieranie współpracy z samorządami lokalnymi i zlecania usług w obszarze; • organizacja szkoleń adekwatnych do zgłaszanych potrzeb.	– środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
6. Wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami m.in. ich sieciowanie, tworzenie grup roboczych: • zapewnienie funkcjonowania ciał przedstawicielskich i konsultacyjno-doradczych; • zapewnienie funkcjonowania tematycznych grup roboczych/ zespołów/ forów; • wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej m.in. poprzez sieciowanie, organizację spotkań, konferencji.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
7. Wspieranie dostępu do informacji w obszarze wsparcia: • opracowywanie publikacji informacyjnych dla osób starszych; • prowadzenie, aktualizacja i upowszechnianie bazy instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób starszych;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• uruchomienie newslettera z aktualnościami dla instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób starszych; • koordynacja działań informacyjnych pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w działania.	realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
8. Realizacja działań związanych z podnoszeniem świadomości i budowaniem pozytywnych postaw mieszkańców Wielkopolski.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029

5.2. Rodzina, w tym dzieci (z niepełnoprawnościami, w systemie pieczy zastępczej i adopcji)

Uwarunkowania definicyjne i systemowe

W nawiązaniu do zapisów Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 oraz Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2026–2030, w Wielkopolskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji zaprezentowano działania, które mogą być podejmowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego, samorządy lokalne oraz inne instytucje publiczne i niepubliczne po to, by usprawnić system wsparcia osób funkcjonujących w rodzinach, systemie pieczy zastępczej i adopcji, w tym przede wszystkim:

- **Rodzin** – opierając się na definicji używanej w statystyce publicznej, jako rodziny rozumiane są osoby związane więziami małżeńskimi, partnerskimi lub jako rodzic i dziecko. Obejmuje to zarówno małżeństwa czy związki partnerskie z dziećmi lub bez, jak i samotnych rodziców z dziećmi.
- **Osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej** – w tym przede wszystkim dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz przebywających w placówkach całodobowych innego typu m.in.: zakładach opiekuńczo-leczniczych, domach pomocy społecznej, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych czy socjoterapeutycznych, osób w procesie usamodzielnienia oraz usamodzielnionych, ale też osób sprawujących pieczę zastępczą nad powierzonymi dziećmi, tj.: osób sprawujących funkcję rodzin zastępczych oraz ich otoczenia, kadry systemu pieczy zastępczej, kandydatów na rodziców zastępczych.
- **Osób funkcjonujących w systemie adopcji** – w tym przede wszystkim dzieci umieszczonych w rodzinach adopcyjnych, dzieci przysposobionych oraz rodziców adopcyjnych, w tym: rodziny adopcyjne, kandydatów na rodziców adopcyjnych, rodziny, którym powierzono pieczę rodzicielską, otoczenie rodzin adopcyjnych oraz kadrę ośrodków adopcyjnych.

Liczebność i struktura współczesnych rodzin podlega w ostatnich latach intensywnym przemianom, które wpływają na kondycję całego społeczeństwa i wyznaczają kierunki rozwoju usług potrzebnych do wsparcia rodzin w przezwyciężaniu ich kryzysów. Spadek liczby zawieranych małżeństw, niski współczynnik dzietności, wzrastający odsetek urodzeń pozamałżeńskich, małżeństw zakończonych rozwodem, rodzin niepełnych, rodzin nuklearnych czy rekonstruowanych, itp. generuje szereg wyzwań wymagających udzielenia wsparcia ze strony instytucji publicznych, w postaci różnorodnych usług oraz świadczeń wspomagających rodziny w przezwyciężaniu ich kryzysów. Według danych NSP z 2021 roku, liczba rodzin w przeciągu ostatnich 10 lat spadła o 31,1 tys. i w 2021 roku wyniosła 957,6 tys. rodzin (z czego 704,6 tys. to małżeństwa, 58,9 tys. – związki niesformalizowane, a 194,1 tys. to samodzielni rodzice). W porównaniu z 2011 rokiem w 2021 spadła liczba małżeństw (o 53,9 tys.), szczególnie z dziećmi (o 107,7 tys.) oraz rodziców samodzielnie wychowujących dzieci (o 10, 1 tys.), a wzrosła liczba związków niesformalizowanych (o 32,9 tys.).

System wsparcia rodzin, pieczy zastępczej i adopcji opiera się na świadczeniu pomocy w przezwyciężaniu różnorodnych kryzysów przez instytucje i organizacje, które działają w tym obszarze. Za pomocą Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy

zastępczej z systemu pomocy społecznej wyodrębniono i wzmocniono system wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, a odpowiedzialność za wsparcie rodzin biologicznych przypisano gminom, pieczy zastępczej – powiatom, a adopcji – samorządom województw. Praca z rodziną biologiczną prowadzona jest w gminach przede wszystkim za pomocą usług asystenta rodziny, rodzin wspierających oraz placówek wsparcia dziennego. Zapobieganie kryzysom w rodzinie na tym etapie powinno ograniczać napływ dzieci do systemu pieczy zastępczej (zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej), którego organizacją zajmują się powiaty.

Prawidłowe funkcjonowanie obu tych systemów wpływa z kolei na sprawność i skuteczność procesu adopcji, którymi zajmują się ośrodki adopcyjne podlegające samorządom województw. Zatem, mając na uwadze przede wszystkim dobro dziecka i rodziny, konieczne jest dążenie do ścisłej współpracy i płynnej komunikacji pomiędzy poszczególnymi organami administracji samorządowej i rządowej.

Zgodnie z zapisami zawartymi w Wielkopolskim Programie Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2026–2030, na poziomie regionalnej polityki wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji, **deinstytucjonalizacja w tym obszarze rozumiana jest przede wszystkim jako stopniowe zwiększanie skali dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej po to, by zapewnić im jak najbardziej optymalne warunki rozwoju**. Proces ten zakłada stopniową zmianę regionalnego systemu pieczy zastępczej oraz rozwój usług wspierających zarówno dzieci umieszczone w pieczy, jak i ich opiekunów. Nie zakłada się radykalnej likwidacji placówek, a raczej w miarę możliwości dążenie do ich przekształcania w zakresie indywidualizacji wsparcia i zmianę charakteru opieki z długoterminowej na krótkoterminową – „wsparciową”, upodmiotowienia mieszkańców, uruchamiania nowych, nieświadczonych dotąd usług, a także odpowiednio wczesnego przygotowywania do usamodzielnienia wychowanków. **Równolegle zwiększeniu powinna ulec skala usług środowiskowych wspierających rodziny**, mających na celu zmniejszanie liczby dzieci wymagających umieszczenia w systemie pieczy zastępczej. W tym kontekście kluczowe są trzy kierunki działań:

- **Rozwój wsparcia środowiskowego** – poprzez tworzenie takich form wsparcia, które wzmacniają rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i pozwalają na uniknięcie różnego rodzaju kryzysów bądź minimalizację ich skutków. Przykładowymi formami wsparcia są m.in.: asystentura rodzinna, kluby rodzinne, warsztaty umiejętności rodzicielskich.
- **Wspieranie zmian zachodzących w placówkach w zakresie organizacji ich pracy i zwiększania upodmiotowienia jej mieszkańców**, np. poprzez wprowadzanie programów wczesnego usamodzielniania wychowanków, umożliwienie personalizacji przestrzeni życiowej, wspieranie nawiązywania relacji z osobami spoza placówki oraz wzmacnianie placówek w rozwijaniu oferty usług środowiskowych.
- **Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej**, w tym szczególnie wspieranie powiatów w pozyskiwaniu kandydatów do sprawowania pieczy w formach rodzinnych, rozwój usług wspierających osoby sprawujące pieczę oraz usług rehabilitacyjno-terapeutycznych kierowanych do dzieci znajdujących się w systemie.

Profilaktyka

- Jeżeli działania podejmowane przez samorządy lokalne na rzecz rodzin znajdujących się w kryzysie mają być skuteczne i efektywne, powinny opierać się o rzetelne rozpoznanie potrzeb grupy docelowej. **Tymczasem, jednym z największych niedostatków funkcjonującego w gminach systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze jest niedostateczna diagnoza zapotrzebowania na usługi wspierające wśród**

rodzin znajdujących się w kryzysie. Sytuacja ta ma miejsce szczególnie w odniesieniu do rozpoznawania popytu na usługi świadczone przez placówki wsparcia dziennego, ale dotyczy również zaspokojenia potrzeb gminy w zakresie zatrudniania odpowiedniej liczby asystentów rodziny. **Opracowanie metodologii prowadzenia diagnozy oraz upowszechnienie takich wytycznych w gminach mogłoby się przyczynić do podniesienia jakości działań planistycznych podejmowanych w gminach, w tym zwiększyłoby praktyczną przydatność i jakość opracowywanych przez nie gminnych programów wspierania rodziny. Z drugiej strony, istnieje potrzeba wypracowania standardów czy wytycznych określających zasady typowania rodzin, które powinny zostać objęte usługą asystentury rodzinnej. Takie wytyczne ułatwiłyby prowadzenie rzetelnego rozpoznania potrzeb w tym zakresie⁸¹.**

- **Na terenie wielu gmin brakuje jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz zgłaszane są deficyty w dostępie do usług świadczonych przez specjalistów, takich jak: psycholog, terapeuta, mediator, prawnik.** Często pomocą w tych kwestiach służą pracownicy socjalni, jednak w wielu przypadkach konieczne jest organizowanie doradztwa/konsultacji o charakterze specjalistycznym. W 2024 roku funkcjonowały 4 powiatowe jednostki specjalistycznego poradnictwa (spadek o 3 jednostki w porównaniu z 2021 rokiem), które udzieliły wsparcia 1 128 osobom (mniej o 1 380 osób) w porównaniu z 2021 rokiem⁸². Potrzeby w tym zakresie są jednak znacznie wyższe, co wybrzmiewa z wniosków zgłaszanych w ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej przez przedstawicieli gminnych i powiatowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, stąd **lokalna oferta wsparcia rodzin powinna zostać w tym zakresie w miarę możliwości jak najbardziej uzupełniona.**
- Zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji coraz częściej zwraca się uwagę na konieczność wzmacniania i rozwijania usług społecznych zlokalizowanych w środowisku osoby korzystającej, do czego potrzebny jest rozwój miejsc, gdzie te usługi mogą być świadczone. Problem z ich dostępnością występuje zwłaszcza na terenach wiejskich czy w miejscowościach oddalonych od centrów subregionalnych, gdzie **infrastruktura wsparcia bywa niedostatecznie rozwinięta.** W ramach zapewnienia rodzinom przestrzeni do zajęć pozwalających na ich rozwój, integrację, animację czasu wolnego, zapewnienia możliwości rozwijania zainteresowań czy prowadzenia działań profilaktycznych wśród rodzin, dzieci i młodzieży, niezwykle istotna staje się **konieczność organizacji miejsc spotkań/klubów/światlic dla rodzin, w tym dzieci i młodzieży (tzw. trzecie miejsce).** Szczególnie istotna jest możliwość korzystania z tych form wsparcia przez osoby doświadczające rozmaitych kryzysów w rodzinie, jednak prowadzenie takich miejsc pełni również funkcję profilaktyczną, jak np. działalność Wielkopolskich Klubów Rodzinnych (model ich funkcjonowania jest upowszechniany przez ROPS w Poznaniu), która przynosi korzyści w postaci wyposażania rodziców w kompetencje, dzięki którym są oni w stanie zapobiegać wielu sytuacjom kryzysowym.
- **Nasila się zjawisko występowania kryzysów psychicznych wśród dzieci i młodzieży.** Według badania EZOP II: 16% (420 tys.) dzieci w grupie wiekowej 0-6 lat doświadczało zaburzeń

⁸¹ „System wsparcia rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w województwie wielkopolskim”, ROPS Poznań 2019.

⁸² Dane pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 z 2024 rok.

rozwojowych (najczęściej emocjonalnych, związanych z adaptacją i komunikacją społeczną). **Natomiast sporym problemem w opiece psychiatrycznej dzieci i młodzieży jest brak profilaktyki (w tym również w szkołach) oraz niewydolność systemu ochrony zdrowia, przy jednoczesnym wzroście liczby osób wymagających wsparcia.** Zaburzeń psychicznych doświadcza 500 tys. dzieci i młodzieży w wieku 7-17 lat, 8% dzieci i 7% młodzieży doświadcza zaburzeń lękowych, zaburzeń nastroju (w tym depresji) i epizodów manii doświadcza 70 tys. dzieci i młodzieży, z czego większość stanowiła nastoletnia młodzież. 100 tys. dzieci i młodzieży doświadczało zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych (alkoholu lub innych).⁸³ Potwierdzają to aktualne badania, np. z raportu „Młode Głowy” wynika między innymi, że ponad połowa objętych badaniem dzieci i młodzieży nie ma motywacji do działania, a 28% nie ma chęci do życia. Jeden na trzech badanych do 18 roku życia czuje się samotny i ma problemy ze snem. Prawie 30% uczniów ma podejrzenie depresji, 39% uczniów myślało o podjęciu próby samobójczej, a prawie 9% taką próbę podjęło. Również kontakty z rodzicami u wielu dzieci i nastolatków są zaburzone, ponieważ 11 na 100 uczniów czuje się zaniedbanych i niekochanych przez rodziców (12%). Z kolei co 20 dziecko doświadcza przemocy domowej, a co 10 przemocy rówieśniczej⁸⁴. Niepokojącym zjawiskiem jest również wzrost liczby zamachów samobójczych, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, przy czym głównymi powodami zamachów są choroby/zaburzenia psychiczne lub szeroko pojęte kryzysy psychiczne. W latach 2021-2025 odnotowano wzrost liczby zamachów samobójczych zarówno w Polsce (o 8,2%), jak i Wielkopolsce (o 24,4%). Wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia nastąpił największy wzrost liczby zamachów samobójczych, w skali kraju z 1 496 do 2 086 (39,4%), w województwie wielkopolskim z 50 do 132 (164%)⁸⁵. W świetle tych danych **rekomenduje się wdrażanie programów psychoprofilaktyki dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, a także zadbanie w sposób szczególny o rodziny z dziećmi korzystające z pomocy społecznej, jednak nie w postaci „specjalnych”, dedykowanych działań tylko tej grupie, aby nie naznaczać tych rodzin. Ważne, aby programy były dedykowane ogółowi mieszkańców, np. rodzinom z dziećmi. Ponadto konieczne są inicjatywy na rzecz powstawania i rozwijania miejsc przyjaznych i bezpiecznych dla młodzieży, w których młodzież mogłaby podnosić swoje kompetencje w zakresie rozpoznawania i rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych czy budowania strategii skutecznego poszukiwania pomocy w kryzysie i radzenia sobie z kryzysami psychicznymi.**

- **Jak wynika z kontroli NIK, działania gmin nie są wystarczająco skuteczne, aby zapobiec umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej i umożliwiać ich powrót do rodzin biologicznych, a instrumenty wsparcia rodzin w kryzysie funkcjonujące na terenie gmin są często niewystarczające⁸⁶.** W 2024 roku 10 091 rodzin korzystało z pomocy społecznej z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, co oznacza, że problem ten występował w 16,8% wszystkich rodzin pobierających świadczenia z pomocy społecznej (dla porównania, w roku 2021 było to 17,6%)⁸⁷. Obecnie praca z rodziną z problemami

⁸³ [Dzieci w pandemii](#), dostęp: 23.04.2026.

⁸⁴ Dębski M., Flis J. MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi w Polsce, Fundacja UNAWĘZA, Warszawa 2023.

⁸⁵ [Opracowano na podstawie statystyk Komendy Głównej Policji](#), dostęp: 28.07.2026.

⁸⁶ Raport z kontroli NIK „Wsparcie systemu pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji”, Warszawa 2022.

⁸⁷ Dane pochodzą ze sprawozdania MRIPS-03 za 2024 rok.

opiekuńczo-wychowawczymi prowadzona jest głównie w formie usług asystenta rodziny, który udziela wsparcia psychicznego, emocjonalnego, pełni funkcję diagnostyczno-monitorującą, opiekuńczą, doradczą, mediacyjną, wychowawczą, motywująco-aktywizującą oraz koordynuje działania skierowane na rodzinę. Pomoc w opiece i wychowaniu dzieci prowadzona jest w formie placówek wsparcia dziennego (w 19,1% gmin) oraz rodzin wspierających (forma w zasadzie szczątkowa – 1 rodzina w skali województwa). Ważnym ogniwem uzupełniającym ustawowy katalog wsparcia są tzw. szkoły dla rodziców, powoływane z reguły przez organizacje pozarządowe w ramach prowadzonych przez nie projektów, a więc nie działające niestety w sposób ciągły i systematyczny. **Jeżeli system wsparcia rodzin ma być skuteczny, należy zadbać o kompleksowość form, jakie oferowane są rodzinom znajdującym się w kryzysie**, sama usługa asystentury rodziny bez dodatkowej oferty dedykowanej w gminie rodzinom znajdującym się w kryzysie, nie wystarczy. Wsparcie systemowe powinno zapewniać osobom potrzebującym łatwy dostęp do pakietu odpowiednich usług dostosowanych do ich indywidualnej sytuacji i potrzeb. **Stąd rekomenduje się podejmowanie działań skierowanych na rozwój i budowanie gminnych systemów wsparcia rodzin w kryzysie, opartych na dostępie nie tylko do form ustawowych, ale też komplementarnych do nich, nowych form wsparcia.**

- Dane wskazują, że pomimo zwiększania się dostępności asystentury rodziny w wielkopolskich gminach (liczba asystentów rodziny w 2024 roku uległa podwojeniu w porównaniu z 2012 rokiem), **liczba asystentów rodziny jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb** wynikających z liczby rodzin wymagających wsparcia z powodu problemów w opiece i wychowaniu dziecka. W 2024 roku 356 asystentów (mniej o 7 asystentów w porównaniu z 2021 rokiem) zatrudnionych w województwie wielkopolskim współpracowało z 4 692 rodzinami (więcej o 559 rodzin w porównaniu z 2021 rokiem). Zdecydowana większość gmin (193 spośród 226) zatrudniała zaledwie 1 lub 2 asystentów rodziny, natomiast 7 gmin nie oferowało w ogóle tej formy wsparcia (pomimo wymogu ustawowego). Z zestawienia liczby rodzin objętych asystenturą do liczby rodzin otrzymujących pomoc z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynika, że w 2024 roku wsparciem asystentów rodziny objętych zostało 46,5% rodzin doświadczających trudności (35% rodzin w 2021 roku). Oznacza to, że mimo wzrostu tego odsetka, w **dalszym ciągu wskazane jest konsekwentne wzmacnianie ich zatrudnienia przez gminy. Należy przy tym również zwrócić uwagę na warunki zatrudnienia asystentów (rodzaj umowy, wysokość wynagrodzenia, narzędzia pracy do dyspozycji AR, możliwość korzystania ze szkoleń, dostęp do superwizji i wsparcia psychologicznego), aby zapewnić ciągłość ich pracy i przeciwdziałać rotacji kadry zatrudnionej na tych stanowiskach. Ważne jest również, aby zapobiegać przeciążeniu pracą asystentów rodziny.** Co prawda, istnieje ustawowe ograniczenie liczby rodzin, z którymi asystent może pracować jednocześnie (15 rodzin), jednak z badania ROPS wynika, że nie zawsze jest ono respektowane⁸⁸. Należy również pamiętać, że liczba rodzin przypadających na 1 asystenta powinna być tak naprawdę dostosowana do indywidualnych potrzeb rodzin, z którymi pracuje asystent i ustalona na podstawie wymogów czasowych potrzebnych do udzielenia wysokiej jakości wsparcia.

---

⁸⁸ „System wsparcia rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w województwie wielkopolskim”, ROPS Poznań, 2019.

- Odnosząc się do liczby i rozmieszczenia placówek wsparcia dziennego nasuwa się wniosek, że **placówki rozmieszczone są punktowo, z pewną niewielką kumulacją w centralnej oraz wschodniej części województwa, a zdecydowana większość gmin w województwie wielkopolskim (183 gminy), w 2024 roku nie posiadała na swoim terenie tego zasobu**, co oznaczało brak możliwości korzystania z oferty PWD przez sporą liczbę ludności zamieszkującej Wielkopolskę. W 2024 roku funkcjonowało 131 placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez gminy, z których skorzystało łącznie 2 161 dzieci (liczba placówek pozostała bez zmian w porównaniu do roku 2021, natomiast liczba korzystających dzieci zmniejszyła się o 91). Pod koniec 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało: 79 placówek prowadzonych w formie opiekuńczej, 39 w specjalistycznej oraz 15 w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę (zadania placówek mogą być łączone)⁸⁹. Zdaniem przedstawicieli ponad połowy badanych PWD (65,3%)⁹⁰, w gminie, w której funkcjonuje placówka zamieszkują dzieci, które powinny zostać objęte wsparciem w ramach placówki wsparcia dziennego, a nie zostały jeszcze nim objęte. Skala problemu wskazuje na potencjalne zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę. **Szczególnie potrzebne są działania realizowane w formie streetworkingu, pozwalające na przekazywanie właściwych wzorców zachowań dzieciom i młodzieży i zapobiegające, m.in. umieszczaniu dzieci w MOW/MOS. Szanse na skuteczne wsparcie wzrastają, gdy prowadzona jest praca nie tylko z dziećmi, ale także z ich rodzicami, co wzmacnia efekt terapeutyczny.**
- **Przemiany zachodzące w obrębie rodziny wpływają na wzrost poczucia niepewności, osamotnienia czy zagubienia w prawidłowym pełnieniu ról rodzicielskich.** Z danych wynika, że główną przyczyną umieszczania dzieci w pieczy zastępczej jest dysfunkcja rodziny biologicznej, a jedna trzecia dzieci przebywających w pieczy zastępczej (34,7%, wzrost o 1,6 p. p. w porównaniu z 2021 rokiem), została tam umieszczona z powodu niezaradności opiekuńczo-wychowawczej ich rodziców⁹¹. Pomocne w rozwiązywaniu tych problemów okazują się warsztaty, kursy, czy tzw. szkoły dla rodziców, które stwarzają możliwość wzmocnienia ich kompetencji wychowawczych, przez co pełnią rolę zapobiegającą umieszczaniu dzieci w systemie pieczy zastępczej. **Należy więc wspierać różnorodne działania edukacyjne dla rodziców oraz uzupełniające ich kompetencje rodzicielskie (szkoły, kursy i warsztaty dla rodziców) pamiętając, że jest to jeden z ważniejszych elementów profilaktyki rodzin w kryzysie.**
- **Deficyty w zasobach lokalowych gmin i powiatów nie pozwalają na skuteczne wsparcie rodzin w sytuacjach kryzysowych.** Pod koniec 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowały 184 mieszkania treningowe i wspomagane⁹² (o 43 mieszkania więcej niż w 2021 roku). Z postulatów przedstawicieli JOPS, zawartych w ocenie zasobów pomocy społecznej wynika, że potrzeby wsparcia potrzebujących mieszkańców w tym zakresie nie są zaspokojone. **Należy więc zaplanować działania zmierzające do zwiększenia lokalnych zasobów lokalowych, zwłaszcza oferujących dodatkowo specjalistyczne wsparcie.**

⁸⁹ Sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2024 rok.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ Obliczenia własne na podstawie danych ze Sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2024 rok.

⁹² Dane pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 za 2024 rok.

Dostępne powinny być lokale oferujące różne formy wsparcia różnym grupom osób potrzebujących, np. osobom doświadczającym przemocy domowej, rodzinom wielodzietnym, adopcyjnym, rodzinom zastępczym czy usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej.

- Według wyników NSP 2021 liczba rodzin z dziećmi wyniosła 721 441 i w porównaniu z 2011 r. zmniejszyła się o 3,1%. Rodzin, które wychowywały trójkę lub więcej dzieci było 74 338 (o 21,6% mniej niż w 2011 r.), co stanowiło 10,3% ogółu rodzin z dziećmi. Trójkę dzieci na utrzymaniu miały 59 382 rodziny, czworo dzieci lub więcej – 14 956 rodzin. Co prawda, sytuacja materialna rodzin z dziećmi uległa w ostatnich latach poprawie ze względu na świadczenie wychowawcze 800+ (przy czym w 2021 roku ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu wielodzietności skorzystało 6 748 rodzin wielodzietnych, a w 2024 roku – 6 031), **jednak nadal wielodzietność należy do wiodących czynników ryzyka zagrożenia ubóstwem ekonomicznym**⁹³. Potrzeby tej grupy powinny więc być stale monitorowane i uwzględniane w ramach prowadzonej polityki prorodzinnej województwa. **Dla rodzin wielodzietnych zamieszkujących województwo wielkopolskie ważnym wsparciem mogłoby stać się korzystanie z systemu ulg i zniżek w ramach Wielkopolskiej Karty Rodziny.** Jej użytkownicy w dedykowanym badaniu⁹⁴ wnioskowali o poszerzenie jej oferty ze strony dostawców podstawowych dóbr, takich jak: elektryczność czy gaz, żywność i artykuły pierwszej potrzeby, a także o ułatwienie dostępu do tych benefitów również rodzinom zamieszkującym gminy oddalone od Poznania czy większych ośrodków subregionalnych, zwłaszcza na terenach wiejskich.

Interwencja

- **Na podstawie kontroli placówek opiekuńczo-wychowawczych przeprowadzonej przez NIK stwierdzono, że chociaż w każdej z nich dzieciom zapewniono całodobową opiekę i zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, jednak realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych nie spełniała ustawowych założeń**⁹⁵. W roku 2024 w województwie wielkopolskim działały 72 placówki opiekuńczo-wychowawcze (68 placówek w 2021 r.), w których przebywało 960 dzieci (948 dzieci w 2021 r.). 46 z nich pełniło rolę socjalizacyjną, 23 – interwencyjną, a 12 – rodzinną (placówki mogą łączyć poszczególne zadania). Z badania przeprowadzonego wśród przedstawicieli POW⁹⁶ wynika, że ich wychowankowie najmniejszy wpływ mają na wybór opiekuna/wychowawcy (w 65% badanych placówek wychowankowie nie mają wpływu w tej kwestii), ale również na możliwość posiadania zwierząt (52% nie ma wpływu), wybór pokoju (42% nie ma wpływu), czy też na ustalanie zasad regulaminu placówki lub wybór miejsca spożywania posiłków (po 36%). Z deklaracji przedstawicieli POW wyłania się bardzo pozytywny obraz placówek jako miejsc, w których respektowane są najważniejsze prawa wychowanków do samostanowienia, niemniej jednak istnieją obszary, które wymagają poprawy, np. możliwość wyboru sposobu/formy zwracania się do nich przez opiekunów (10% badanych placówek nie respektuje tego prawa) oraz prawo do uczestniczenia

⁹³ GUS „Ubóstwo w Polsce w latach 2023 i 2024”, Warszawa 2025, s.51.

⁹⁴ „Sytuacja rodzin wielodzietnych w województwie wielkopolskim. Aktualne potrzeby i możliwości wsparcia”, ROPS Poznań 2017.

⁹⁵ Kontrola NIK „Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka, Warszawa 2022.

⁹⁶ „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”, badanie własne ROPS w Poznaniu, 2023.

lub nieuczestniczenia w praktykach religijnych (nie respektuje go 6% badanych placówek).

Wskazane jest więc prowadzenie działań zmierzających do jak największego „udomowienia” placówek, a więc mających na celu taką organizację tej formy pieczy, która zapewniałaby wszystkim wychowankom pełną podmiotowość i dawałaby im prawo do podejmowania decyzji związanych z codziennym funkcjonowaniem w placówce.

Oczywiście, rozwiązania te powinny uwzględniać indywidualną sytuację i możliwości wychowanków oraz pozostawać w zgodzie z powszechnie akceptowanymi normami i regulacjami zachowań.

- **W przywołanym wyżej badaniu ROPS aż 71% respondentów uznało, że żaden z ich pracowników pracujących bezpośrednio z wychowankami nie otrzymuje wynagrodzenia adekwatnego do realizowanych zadań, a jednocześnie, że znaczna część pracowników POW jest nadmiernie obciążona obowiązkami** (dotyczy to ponad 60% placówek, które wskazują, że stan ten dotyczy minimum połowy ich pracowników). **W co czwartym POW wypalona zawodowo jest przynajmniej połowa osób pracujących bezpośrednio z wychowankami, co powinno niepokoić, zwłaszcza w zestawieniu z informacjami o stosunkowo ograniczonym dostępie do wsparcia psychologicznego czy superwizji.** W 54% przypadków dostępu do superwizji indywidualnej nie ma żaden z opiekunów w POW bezpośrednio pracujących z wychowankami, do superwizji grupowej – 52%, a do wsparcia psychologicznego – 35%. Najrzadziej opiekunom oferowane jest wsparcie w postaci możliwości uczestnictwa w wizytach studyjnych (aż 68% z nich nie ma dostępu, a tylko w 13% przypadków możliwość taka jest oferowana wszystkim opiekunom). **Ważnym obszarem, o którym należy pamiętać w kontekście działań zmierzających do udomowienia placówek jest wsparcie kadry POW, szczególnie pracującej bezpośrednio z wychowankami.** Z badania ROPS wynika ponadto, że przedstawiciele tej grupy mają wiele obaw związanych z deinstytucjonalizacją, wobec czego należałoby zadbać o rzetelny przekaz, jaki do nich trafia w związku z planowanymi zmianami, a także warto byłoby otworzyć przestrzeń dyskusyjną dotyczącą możliwości wdrożenia proponowanych rozwiązań.
- **Jak zauważa NIK – kluczowym, a wciąż nierozwiązanym problemem pozostaje niewystarczająca liczba rodzin zastępczych, a rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej następuje zbyt wolno w stosunku do potrzeb⁹⁷.** Wielkopolska charakteryzuje się co prawda wysokim (w porównaniu z innymi regionami) i stale rosnącym odsetkiem dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej (z 83,7% w 2021 roku do 84,7% w 2024 roku) jednak nadal, z uwagi na brak miejsc w rodzinach zastępczych, w wielu placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywają dzieci poniżej 10. roku życia. W województwie wielkopolskim pod koniec 2024 roku w placówkach przebywało 72 dzieci do 7. roku życia (51 dzieci w 2021 r.) oraz 315 dzieci w wieku 7-13 lat (311 dzieci w 2021 r.). Według badania jednorazowego MRiPS⁹⁸ w pieczy instytucjonalnej w całym kraju przebywało 1 187 dzieci poniżej 7. roku życia, w tym z powodu: pobytu wraz z małoletnią matką (3,6% dzieci), stanu zdrowia (9,0% dzieci), pobytu ze starszym rodzeństwem (41,7% dzieci), natomiast z powodu braku wolnych miejsc w pieczy rodzinnej – 36,1% dzieci.

⁹⁷ Raport z kontroli NIK „Wsparcie systemu pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji”, Warszawa 2022.

⁹⁸ „Informacja rady ministrów o realizacji w roku 2023 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. Poz. 447)”, str.28, stan na dzień 1 stycznia 2024 roku.

Ważnym aspektem jest odpowiednia promocja rodzicielstwa zastępczego, jednak problem niedoboru kandydatów na pełnienie funkcji rodziców zastępczych powinien zostać rozwiązany na szczeblach lokalnych, m.in. poprzez oferowanie bardzo dobrych warunków zatrudnienia. Należy pamiętać, że jednym z najważniejszych kryteriów wpływających na decyzję o podejmowaniu zadania rodzica zastępczego jest bezpieczeństwo zawodowe i finansowe. W grupie rodziców zastępczych problem koncentruje się wokół braku stabilności zatrudnienia (zawieranie terminowych umów cywilnoprawnych) oraz nieadekwatnego do realizowanych zadań poziomu wynagradzania. Aktualnym i wielokrotnie zgłaszanym postulatem jest stworzenie możliwości zatrudniania rodzin zastępczych w oparciu o umowy o pracę oraz zapewnienie im adekwatnego do pełnionej roli wynagrodzenia.

W związku z powyższym kluczowe staje się efektywne pozyskiwanie przez samorządy powiatowe nowych kandydatów na prowadzenie rodzin zastępczych, a następnie wspieranie i wzmacnianie tych osób, po to, by zapewnić im możliwie kompleksowe warunki do pełnienia tej roli. W 2024 roku przeszkolonych zostało 479 kandydatów na rodziców zastępczych (wzrost z 224 w 2021 roku), z czego 79,5% na rodziny niezawodowe.

- **Zdaniem NIK, trudności w pozyskiwaniu rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych wynikają z niedostatecznego wsparcia już funkcjonujących rodzin zastępczych⁹⁹.** Wśród zidentyfikowanych potrzeb przedstawicieli rodzinnej pieczy zastępczej z terenu województwa wielkopolskiego, które wymagają wsparcia instytucjonalnego znalazły się przede wszystkim¹⁰⁰:
  - konieczność poprawy dostępu do specjalistów,
  - dofinansowanie wyjazdów wakacyjnych,
  - wsparcie związane z organizacją dodatkowej pomocy w nauce,
  - realizację pomocy fakultatywnej dla rodzin zastępczych,
  - dostępność do systemów diagnostycznych,
  - udostępnianie pomieszczeń, w których mogłyby odbywać się spotkania z rodzicami/rodzinami biologicznymi,
  - organizowanie superwizji dla rodzin zastępczych,
  - zwiększenie liczby rodzin pomocowych lub większe zaangażowanie wolontariuszy w zapewnienie opieki,
  - wyższe wsparcie finansowe.

W 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 3 378 rodzin zastępczych, w których przebywało 5 331 dzieci (4 880 dzieci w 3 144 rodzinach zastępczych w 2021 r.). Zauważyć jednak należy, że w ostatnich latach pomimo rosnącego odsetka dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej o 0,8 p. p. w przeciągu ostatnich 3 lat, obserwujemy również powolny, lecz systematyczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (wzrost o 2,2% w analogicznym okresie)¹⁰¹. Stworzenie dogodnych warunków do funkcjonowania i otoczenie wsparciem rodziców zastępczych w ich codziennych wyzwaniach wydaje się najważniejszą kwestią, o jaką należy zadbać, chcąc rozwijać rodzinne formy pieczy zastępczej. **Z uwagi na szczególnie wymagające**

⁹⁹ Raport z kontroli NIK „Wsparcie systemu pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji”, Warszawa 2022.

¹⁰⁰ „Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania”, ROPS Poznań 2019.

¹⁰¹ „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2024 rok”. ROPS Poznań 2025.

warunki pracy, wielość wyzwań i ciężar problemów związanych z funkcjonowaniem rodzin zastępczych jednym z kluczowych wyzwań dla systemu wsparcia staje się zapewnienie rodzicom zastępczym dostępu do usług superwizji, psychologicznych, psychiatrycznych czy psychoterapeutycznych, które wzmacniałyby te osoby w pełnieniu roli opiekunów zastępczych i pomagałyby przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu. Niezbędne jest również przekazywanie im wiedzy o specyfice traumy dziecięcej i jej wpływie na funkcjonowanie dzieci, a także wyposażenie rodziców zastępczych w umiejętności służące do wzmacniania prawidłowego rozwoju ich wychowanków.

- **Rola koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wymaga wzmocnienia.** Pod koniec 2024 roku w 33 wielkopolskich powiatach było zatrudnionych 171 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej 163 (więcej o 35 w porównaniu z 2021 rokiem). Pracowali oni z 2 471 rodzinami zastępczymi, co oznacza, że wsparcie koordynatorów obejmowało 73,1% rodzin zastępczych z województwa wielkopolskiego (w 2017 roku – 74%)¹⁰².

W związku z powyższym niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia ciągłości zatrudnienia koordynatorów, przede wszystkim poprzez adekwatne warunki zatrudnienia i wynagrodzenia. Zaleca się także, by przy organizacji pracy koordynatorów rodzinnej pieczy kierować się sytuacją danej rodziny – liczbą dzieci, która w niej przebywa i specyfiką ich sytuacji. Dodatkowo, należy zwracać uwagę na sytuacje obciążania koordynatorów pieczy zastępczej dodatkowymi zadaniami (np. związanymi z prowadzeniem sekretariatu PCPR). Zaleca się także stworzenie sieci pomocowej dla rodzin zastępczych dostępnej przez całą dobę, czyli dyżurów koordynatorów, którzy w ten sposób mogliby służyć fachową pomocą w nagłych przypadkach (również w weekendy czy święta). Stworzenie takiej sieci odciążałoby również koordynatora pracującego z rodziną, która korzysta z jego pomocy również w czasie wolnym od pracy¹⁰³.

- **Obecnie na terenie Wielkopolski istnieje problem związany z brakiem oferty dotyczącej zapewnienia specjalistycznej opieki i wsparcia dzieciom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji zdrowotnej i społecznej, dla których nie zabezpieczono miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej.** Brakuje specjalistyczno-terapeutycznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, na terenie Wielkopolski nie funkcjonuje żadna taka placówka. Jednocześnie, nie została dotąd również powołana regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna (RPOT) zabezpieczająca pobyt dzieci wymagających specjalistycznej opieki i rehabilitacji, które ze względu na stan zdrowia nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Z rozpoznania ROPS w Poznaniu przeprowadzonego w 2026 roku wśród przedstawicieli wielkopolskich powiatów wynika, że w różnych formach pieczy zastępczej przebywa aktualnie 64 takich dzieci, które ze względu na ich sytuację zdrowotną wymagałyby bardziej specjalistycznego wsparcia. Wskazano również, że istnieje ryzyko, w związku z planowaną zmianą ustawy o pomocy społecznej, zakładającą likwidację przyjęć do DPS dla dzieci, że w latach kolejnych gwałtownie wzrośnie zapotrzebowanie na miejsca w RPOT¹⁰⁴. Ponadto, z danych resortowych wynika, że pod koniec 2024 roku w wielkopolskich domach pomocy społecznej przebywało 103 dzieci i młodzieży do 18 roku

¹⁰² Obliczenia własne na podstawie danych ze Sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2024 roku.

¹⁰³ „Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania”, ROPS Poznań 2019.

¹⁰⁴ Dane własne ROPS w Poznaniu.

życia (81 w 2021 r.)¹⁰⁵ Jak zauważa Rzecznik Praw Obywatelskich: „Pobyty dzieci w DPS nie służy ich dobru. Wpływa na spowolnienie rozwoju fizycznego i emocjonalnego. Powoduje deficyty umiejętności społecznych, w tym funkcjonowania w rodzinie. Według danych zebranych przez RPO to właśnie m.in. z pieczy zastępczej dzieci trafiają do domów pomocy społecznej. Najczęściej wskazywano na następujące przyczyny:

- brak możliwości otoczenia dzieci całodobową opieką i dodatkowo właściwym specjalistycznym wsparciem medycznym, rehabilitacyjnym, pielęgnacyjnym, itp.,
- brak warunków mieszkaniowych dostosowanych do potrzeb dzieci i opiekunów,
- deficyt specjalistycznych zawodowych rodzin zastępczych przygotowanych do opieki nad dziećmi obciążonymi złożonymi schorzeniami”¹⁰⁶.

Ponadto, jak wskazuje NIK w raporcie dotyczącym umieszczania w DPS dzieci z niepełnosprawnością intelektualną¹⁰⁷ „w związku z pobytem w DPS zaspokojenie ich potrzeb psychicznych i emocjonalnych, w tym w szczególności poczucia bezpieczeństwa, nie było możliwe. Wpływały na to m.in. brak stałego opiekuna, współdzielenie pokoi i przestrzeni sanitarnej z osobami dorosłymi czy rotacja pracowników”. **Konieczne jest zatem wypracowanie rozwiązań, które zapobiegają długoterminowemu umieszczaniu dzieci w placówkach systemu pomocy społecznej czy ochrony zdrowia, ale pozwolą na ich zabezpieczanie w dedykowanych formach wsparcia w systemie pieczy zastępczej.**

- **Z kontroli NIK wynika, że realizowane w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych zajęcia i programy, mające przygotować wychowanków do samodzielnego życia, zgodnego z obowiązującymi normami prawnymi i społecznymi, miały niską skuteczność. W części ośrodków dochodziło do aktów przemocy, które w skrajnych przypadkach prowadziły do wstrzymywania kierowania do nich nieletnich.** Większość skreśleń wychowanków z ewidencji poszczególnych Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych wynikała z ich długotrwałej nieobecności spowodowanej ucieczką bądź brakiem powrotu z przepustki/urlopu. Kontrole w poszczególnych ośrodkach wykazały m.in., że do tej samej placówki kierowani byli nieletni o bardzo różnym stopniu zdemoralizowania, a także o zróżnicowanych potrzebach wychowawczych (np. w związku z: nierealizowaniem obowiązku szkolnego, wykazywaniem względem innych osób dużej agresji werbalnej i fizycznej, uzależnieniem od alkoholu lub środków odurzających, dopuszczaniem się kradzieży z włamaniem, bójek i rozbojów, wchodzeniem w kontakty ze światem przestępczym). Prowadziło to do aktów agresji, przemocy zarówno fizycznej jak i psychicznej, a finalnie do porażki całego systemu wychowawczego w części ośrodków¹⁰⁸. W 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało 13 MOW i MOS, w których przebywało 863 wychowanków (14 MOW/MOS i 721 wychowanków w 2021 r.)¹⁰⁹. W tej grupie spory udział mają dzieci i młodzież napływające z pieczy zastępczej (według danych Rzecznika Praw Dziecka, w 2017 r. było to 23,6%). Jest to spowodowane głównie tym, że opiekunowie w domach dziecka nie

¹⁰⁵ Obliczenia własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRIPS-05 za 2024 rok.

¹⁰⁶ [Odpowiedź resortu na wystąpienie RPO „Miejsce dzieci z niepełnosprawnościami jest w rodzinie zastępczej, a nie w DPS.”](#), dostęp: 03.08.2026.

¹⁰⁷ Raport z kontroli NIK „Zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży umieszczonym w domach pomocy społecznej”, Warszawa 2026.

¹⁰⁸ Informacja o wynikach kontroli NIK „Funkcjonowanie młodzieżowych ośrodków wychowawczych”, Warszawa 2021.

¹⁰⁹ Dane GUS BDL.

zawsze są w stanie w wystarczający sposób pomóc nieletnim sprawiającym kłopoty wychowawcze, więc kierują wnioskiem do sądu o umieszczenie dziecka w MOW. Swoją decyzję zwykle tłumaczą dbaniem o dobro innych, niezdemoralizowanych mieszkańców placówek, jednak w ocenie RPD decydującym motywem takiego postępowania jest chęć pozbycia się problemu¹¹⁰. **Konieczne jest zatem wypracowanie rozwiązań pozwalających na skuteczniejsze wsparcie rodzin niewydolnych wychowawczo, aby zapobiegać umieszczaniu dzieci i młodzieży w tego typu placówkach oraz dołożenie wszelkich starań, aby możliwe było zapewnienie im opieki w specjalistycznych formach rodzinnej pieczy zastępczej lub w niewielkich specjalistycznych placówkach o charakterze rodzinnym.**

- **Kadra pracująca ze sprawcami i osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie jest narażona na wypalenie zawodowe i potrzebuje wsparcia w efektywnym wykonywaniu swojej pracy.** Pod koniec 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 15 ośrodków interwencji kryzysowej, z których usług skorzystało 2 209 osób.¹¹¹ Dodatkowo, na terenie województwa wsparcie oferowały 3 Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej z 42 miejscami (jest to zadanie zlecone powiatom z zakresu administracji rządowej). Takie ośrodki znajdują się w Dobieszczyźnie (powiat jarociński), Zdunach (powiat krotoszyński) i Poznaniu. O tym, jak bardzo potrzebne są OIK, świadczy fakt, że z kontroli NIK¹¹² wynika, że 90% osób korzystających z pomocy interwencyjnej wskazywało, że otrzymali wsparcie adekwatne do ich potrzeb, pozwoliło im znacząco poprawić sytuację życiową, a także zdobyć kompetencje psychologiczne i społeczne pomocne w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi. NIK stwierdziła także brak wystarczającej liczby placówek mogących zapewnić bezpieczeństwo osobom doznającym przemocy domowej, a to kluczowe ogniwo w systemie udzielanej im pomocy. W okresie objętym badaniem na terenie czterech spośród siedmiu skontrolowanych powiatów nie było ośrodka wsparcia, ośrodka interwencji kryzysowej czy specjalistycznego ośrodka wsparcia, a osoby skrzywdzone przez najbliższych były kierowane do placówek w odległych powiatach. W wielu przypadkach uniemożliwiano im to lub zniechęcano do korzystania z tej formy wsparcia¹¹³. Ośrodki Interwencji Kryzysowej są placówkami o charakterze interwencyjnym, z założenia umożliwiającymi krótkotrwały pobyt. Nie znaczy to jednak, że nie ma potrzeby dokonania pewnych zmian w ich funkcjonowaniu, które pozwolą na stworzenie mieszkańcom bardziej domowych warunków. Z badania przedstawicieli OIK¹¹⁴ wynika, że takimi obszarami są przede wszystkim: zasady wyboru współlokatora, pokoju czy opiekuna oraz samego funkcjonowania placówki, tj. tworzenia zasad regulaminu. Mieszkańcy badanych OIK w przeważającej części mają prawo do samostanowienia i wyrażania swoich przekonań czy poglądów, jednak nie we wszystkich placówkach mogą wybierać chociażby sposób/formę zwracania się do nich przez pracowników. Szczególnie ważna jest świadomość osób bezpośrednio pracujących z osobami potrzebującymi, bo to od ich podejścia w dużej mierze zależy sposób realizacji zapisów w regulaminach, co wpływa na poczucie upodmiotowienia mieszkańców. **Należy więc pamiętać o wzmacnianiu kondycji i dbaniu o pracowników placówek, deficytowe okazały się zwłaszcza: zapewnienie dostępu do wsparcia psychologicznego, supervizji**

¹¹⁰ [Trudni podopieczni wysłani do ośrodków wychowawczych](#), Gazeta Prawna, dostęp: 03.08.2026.

¹¹¹ Dane pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 za 2024 rok.

¹¹² Informacja o kontroli NIK „Wykonywanie zadań w zakresie interwencji kryzysowej na rzecz osób i rodzin przez powiaty”, Warszawa 2021.

¹¹³ Informacja o wynikach kontroli NIK, Przeciwdziałanie przemocy domowej, Warszawa 2024.

¹¹⁴ „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”, badanie własne ROPS w Poznaniu, 2023.

oraz wspieranie rozwoju zawodowego, np. przez dofinansowanie do certyfikowanych kursów lub studiów podyplomowych.

Integracja

- **W ocenie NIK interdyscyplinarne działania służące udzielaniu pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej przyczyniają się do poprawy sytuacji większości osób dotkniętych przemocą, uczestniczących w procedurze Niebieskie Karty, ale są jeszcze zbyt mało skuteczne w doprowadzaniu do trwałego ustania przemocy.** Wynika to przede wszystkim z ograniczonych możliwości odizolowania osób stosujących przemoc od osób jej doświadczających, niewystarczającej pomocy specjalistycznej oraz braku skutecznych metod w zakresie nakłaniania osób stosujących przemoc do udziału w procedurze¹¹⁵. Ponadto informacje o założonych niebieskich kartach są gromadzone w wielu odrębnych bazach danych, co istotnie ograniczało ich funkcjonalność. Wciąż brakuje skutecznego narzędzia w postaci centralnego, zintegrowanego z innymi systemami, krajowego rejestru, dostępnego dla wszystkich publicznych instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej¹¹⁶. W 2024 roku zorganizowano 26 edycji (16 edycji – w 2021 r.) programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, w tym jedynie w 5 wielkopolskich powiatach były one dostępne w trybie ciągłym¹¹⁷. Tymczasem według zaleceń NIK, wszystkie takie zajęcia/warsztaty w powiatach powinny być prowadzone w trybie otwartym i ciągłym, aby objęły swoim wpływem możliwie najszerszą grupę osób stosujących przemoc domową. Równie istotne wydaje się, aby wprowadzone zostały zmiany ustawowe wprowadzające obowiązek uczestniczenia w programach dedykowanych osobom stosującym przemoc (na ten moment, wg szacunków NIK, jedynie 5% sądów w kraju stosuje ten wymóg). Oprócz zapewnienia dostępu do szkoleń, warsztatów, poradnictwa psychologicznego, prawnego i rodzinnego niezbędne jest również rozwijanie gminnych zasobów lokalowych, pozwalających na skuteczniejszą realizację uprawnień związanych z izolacją osób stosujących przemoc od pozostałych członków rodziny w skrajnych przypadkach oraz na możliwość stworzenia bardziej stabilnego środowiska rozwojowego dzieciom z takich rodzin. **Ważne byłoby również wprowadzenie obowiązku monitoringu rodzin po ustaniu procedury „Niebieskie Karty”, po to, aby zapewnić osobom doświadczającym przemocy jak najtrwalsze i najbardziej adekwatne wsparcie oraz możliwie szybko reagować na pojawiające się w tym obszarze nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny.**
- **Placówki pieczy instytucjonalnej nie są w stanie zaspokoić kluczowych potrzeb emocjonalnych oraz społecznych dzieci, w tym zwłaszcza poczucia bezpieczeństwa.** Naukowcy zwracają uwagę na niestabilność tego środowiska wynikającą z fluktuacji wychowawców i samych mieszkańców placówek. Podkreślają, że wychowankowie często przywiązują się emocjonalnie do swoich opiekunów, a ich zmiana bądź utrata może na nowo uaktywniać nieprzepracowaną żalobę po utracie domu rodzinnego¹¹⁸. Należy mieć zatem świadomość, że **problemy w procesie usamodzielnienia występują w jeszcze większym natężeniu w przypadku wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze.** Jak wynika z kontroli NIK, osoby usamodzielniające się przebywające w rodzinach zastępczych

¹¹⁵ Informacja o wynikach kontroli NIK „Pomoc osobom dotkniętym przemocą domową”, Warszawa 2016.

¹¹⁶ Informacja o wynikach kontroli NIK, Przeciwdziałanie przemocy domowej, Warszawa 2024.

¹¹⁷ Dane własne WUW.

¹¹⁸ [Analiza Adama Bodnara dla MRiPS „Jak poprawić los dzieci, które trafiają do pieczy zastępczej?”](#), dostęp: 05.08.2026.

częściej podejmują decyzję o pozostaniu w pieczy po ukończeniu 18. lat niż wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych. W rodzinach zastępczych wychowankowie odczuwają większe wsparcie emocjonalne i społeczne, co przekłada się na podejmowanie odpowiedzialnych decyzji. Pozostanie w pieczy jest korzystne z punktu widzenia dalszego rozwoju pełnoletnich wychowanków, ponieważ wiąże się z dłuższym okresem przygotowania do dorosłego życia¹¹⁹. **Stąd niezmiernie ważne jest wdrażanie rozwiązań, które dążyć będą do zapewnienia dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych warunków zapewniających warunki do optymalnego rozwoju oraz umożliwiających ich późniejsze samodzielne funkcjonowanie.**

- **Z ustaleń kontroli NIK wynika, że nie istnieje skuteczny system pomocy dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. W opinii NIK koncentrowanie się przez powiatowe centra pomocy rodzinie na udzielaniu pomocy na zagospodarowanie oraz usamodzielnienie, nie przyczynia się do uzyskania przez wychowanków pełnej samodzielności, o czym są przekonani także przedstawiciele tych instytucji ¹²⁰. Brakuje jednak narzędzi dla zapewnienia usamodzielnianemu wychowankowi wszechstronnego wsparcia, a także pełnej oceny jego sytuacji osobistej, rodzinnej i materialnej oraz predyspozycji, co ułatwiłoby opracowanie indywidualnego programu usamodzielnienia.** Występują także problemy z pozyskiwaniem odpowiednio przygotowanych opiekunów usamodzielnienia, czyli osób pełniących kluczową rolę we wprowadzaniu wychowanka w dorosłe życie. Zdiagnozowane grupy deficytów wsparcia usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej dotyczą przede wszystkim:
  - problemów z założeniem samodzielnego gospodarstwa domowego (mieszkaniowych),
  - problemów ze znalezieniem odpowiedniej dla siebie drogi zawodowej (rozbudzenie aspiracji i rozpoznanie zainteresowań zawodowych, znalezienie i utrzymanie zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji zawodowych, motywowanie siebie do rozwoju zawodowego),
  - potrzeby wymiany doświadczeń dotyczących usamodzielnienia z innymi wychowankami, wsparcia psychologicznego, terapeutycznego,
  - deficytów finansowych,
  - monitorowania dalszych losów wychowanków pieczy zastępczej¹²¹.
- W 2024 roku w województwie wielkopolskim 523 osoby opuściły pieczę zastępczą (446 osób w 2021 r.), w tym 397 – pieczę rodzinną, 126 – instytucjonalną, a dodatkowo 84 pełnoletnie osoby opuściły instytucje, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej, czyli: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze,

---

¹¹⁹ Informacja o wynikach kontroli NIK, Udzielanie pomocy na usamodzielnienie wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form pieczy zastępczej, Warszawa 2023.

¹²⁰ Informacja o wynikach kontroli NIK, Udzielanie pomocy na usamodzielnienie wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form pieczy zastępczej, Warszawa 2023.

¹²¹ „Rodzinna pieczę zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania”, ROPS Poznań 2019.

młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze¹²².

Według statystyk resortowych 76,3% pełnoletnich osób, które opuściły pieczę zastępczą w 2024 roku założyło własne gospodarstwa domowe (77,1% w 2021 roku), przy czym odsetek ten pozostaje zdecydowanie wyższy w odniesieniu do wychowanków opuszczających rodzinne formy pieczy – 79,8% niż w przypadku młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze – 65,1%. Do rodzin biologicznych powraca za to 10,9% usamodzielnianych wychowanków, z czego 6,0% opuszczających pieczę rodzinną i aż 26,2% opuszczających pieczę instytucjonalną¹²³. Powyższe dane wskazują na skalę trudności, z jaką mierzą się młodzi ludzie próbujący samodzielnego życia po opuszczeniu placówek całodobowych. We wszystkich placówkach opiekuńczo-wychowawczych, które wzięły udział w badaniu ROPS¹²⁴ organizowane były treningi robienia zakupów, treningi higieniczne związane z praniem, sprzątaniami lub dbaniem o siebie oraz dbanie o przestrzeń wspólną. Do najrzadszych form wsparcia usamodzielnienia wychowanków należało umożliwienie pobytu w mieszkaniu treningowym (29%) oraz edukacja prawna i zajęcia informatyczne lub z obsługi telefonu (po 71%). Blisko 10% badanych placówek nie świadczyło treningów zarządzania budżetem ani nie wspierało wychowanków w znalezieniu pracy czy zorganizowaniu im stażu.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają działania nakierowane na wdrożenie jak najwcześniejszych kompleksowych treningów usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej, zwłaszcza opuszczających instytucje (np. w oparciu o model wczesnego usamodzielnienia upowszechniany przez ROPS w Poznaniu).

- **Brakuje zasobu lokalowego możliwego do wykorzystania w ramach wsparcia usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.** W 2024 roku w wielkopolskich JST funkcjonowały 184 mieszkania treningowe i wspomagane, w których zamieszkiwało łącznie 520 osób¹²⁵. Powyższe dane odnoszą się jednak do wszystkich kategorii osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę były uprawnione do skorzystania z tego rodzaju wsparcia. Biorąc pod uwagę osoby, które potencjalnie mogą korzystać z mieszkań chronionych, liczba mieszkań i miejsc, jakie oferują, jest niewystarczająca. Deficyt zasobów mieszkalnictwa treningowego i wspomagane jest bezpośrednią przyczyną ryzyka zagrożeniem bezdomnością młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, gdyż jedną z fundamentalnych potrzeb osób usamodzielnianych jest pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Z kontroli NIK¹²⁶ wynika, że proces usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą zaczyna się zbyt późno, a otrzymywane wsparcie jest niewystarczające. W okresie objętym kontrolą NIK znaczący wpływ na to miały minimalne kwoty świadczeń przeznaczone dla wychowanków, rzadko waloryzowane, a jeśli już, to w stopniu zaledwie pokrywającym inflację. Najniższa skuteczność wsparcia dotyczyła jednak zapewnienia mieszkania. W skrajnych przypadkach, z powodu

¹²² Dane pochodzą ze Sprawozdania OZPS za 2024 rok.

¹²³ Dane opracowano na podstawie Sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za 2024 rok.

¹²⁴ „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”, badanie własne ROPS w Poznaniu, 2023.

¹²⁵ Dane pochodzą ze sprawozdania MPiPS-03 za 2024 rok.

¹²⁶ Raport z kontroli NIK „Udzielanie pomocy na usamodzielnienie wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form pieczy zastępczej”, Warszawa 2023.

braku dostępnych lokali, gminy i powiaty proponowały opuszczającym pieczę zastępczą nawet pobyt w noclegowni lub schronisku dla osób w kryzysie bezdomności. Podczas ostatniego liczenia osób w kryzysie bezdomności na terenie Wielkopolski zidentyfikowano 36 osób, które jako bezpośrednią przyczynę swojej bezdomności wskazały opuszczenie placówki opiekuńczo-wychowawczej, w tym 19 osób w wieku 18-25 roku życia¹²⁷. Brak szczegółowych informacji o młodych osobach doświadczających kryzysu bezdomności powoduje, że jest to grupa niedostrzegana przez system na początku kryzysu. Prawo do schronienia, jako jedna z form świadczeń z zakresu pomocy społecznej, obejmuje przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego. Chodzi o noclegownię, schronisko dla osób bezdomnych oraz schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. Żadna z tych form nie jest jednak ukierunkowana na pomoc osobom w wieku 18-25 lat, które wymagają podejścia zindywidualizowanego i dostosowanego do wieku i potrzeb. **Dlatego wzmacniane i rozwijane powinny być formy wsparcia dedykowane tej grupie odbiorców. Przykładem może tu być warszawski Dom dla Młodzieży prowadzony przez Fundację Po Drugie, który oferuje schronienie i specjalistyczne wsparcie młodzieży w kryzysie bezdomności, pomagając jej docelowo w osiągnięciu samodzielności.**

- Zmiany związane z deinstytucjonalizacją systemu pieczy zastępczej powinny też oddziaływać na usprawnienie funkcjonowania systemu adopcji. **Najważniejsze są tutaj działania zmierzające do skrócenia czasu trwania procesu przysposobienia dziecka, optymalizacji i ujednolicenia procedur adopcyjnych, a także mające na celu kompleksowe wsparcie rodziców adopcyjnych nie tylko w trakcie procesu adopcji, ale również po jego zakończeniu.** W 2024 roku do adopcji w Wielkopolsce zakwalifikowanych zostało 253 dzieci (wzrost ze 160 dzieci w 2021 roku), z czego przysposobionych zostało 179 dzieci (wszystkie zostały objęte przysposobieniem krajowym)¹²⁸. Najczęściej adopcji doświadczają dzieci przebywające wcześniej w rodzinnej pieczy zastępczej (64,5% adoptowanych dzieci) oraz w rodzinach biologicznych – 32,1%, natomiast **najmniejsze szanse na przysposobienie mają dzieci przebywające w pieczy instytucjonalnej – jest to zaledwie 3,4%**¹²⁹. Jak wynika z ustaleń kontroli NIK¹³⁰, przeciętny czas trwania procesu adopcyjnego, licząc od rejestracji kandydata na rodzica do orzeczenia adopcji przez sąd, wynosi dwa lata. Biorąc pod uwagę moment skontaktowania przez ośrodek kandydatów z dzieckiem – czas trwania procedury jest krótszy. **Z punktu widzenia potrzeb dzieci czekających na rodzinę, proces ten wymaga skrócenia. Warto również pogłębiać pracę z kandydatami nad ich gotowością do przyjęcia dzieci ze szczególnymi potrzebami, mogłoby to wpłynąć znacząco na skrócenie czasu umieszczenia dziecka w rodzinie.**

W odpowiedzi na powyższe wyzwania wyznaczono zapisane poniżej kierunki działania.

¹²⁷ Ogólnopolskie badanie liczby osób w kryzysie bezdomności przeprowadzone w nocy z 3 na 4 marca 2026 r. oraz dodatkowo w dniach 3-5 marca 2026.

¹²⁸ Dane pochodzą ze sprawozdań jednorazowych WOA w Poznaniu.

¹²⁹ Dane opracowano na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za 2024 rok.

¹³⁰ Informacja o wynikach kontroli NIK „Wykonywanie zadań przez ośrodki adopcyjne”, Warszawa 2018.

Priorytet I. Poprawa dostępu rodzin i dzieci (w tym przebywających w pieczy zastępczej) do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zwiększenie dostępności usług specjalistycznego wsparcia dla rodzin obciążonych problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym szczególnie: a. asystentury rodziny; b. specjalistycznego poradnictwa; c. kursów/ warsztatów/ szkół dla rodziców podnoszących kompetencje wychowawcze. 2. Rozwój usług profilaktycznych i uwzględniających specyfikę pracy z młodzieżą, m.in. streetworkingu, kierowanych do młodzieży zagrożonej uzależnieniami i zachowaniami ryzykownymi i ich opiekunów. Zwiększanie wsparcia rodzin	1. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu na poziomie województwa do miejsc świadczenia profilaktycznych usług dla rodzin i dzieci/młodzieży w tym: a. miejsc spotkań/ klubów/ świetlic dla rodzin, w tym dzieci i młodzieży (tzw. trzecie miejsca); b. placówek wspierających rodziny np. Wielkopolskich Klubów Rodzinnych w całym województwie. 2. Rozwój infrastruktury wspierającej funkcjonowanie dzieci/ młodzieży w pieczy rodzinnej i ich opiekunów, w tym m.in.:	1. Wzmacnianie oddolnych inicjatyw wspierających rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych m.in. grup wsparcia, organizacji samopomocowych. 2. Wspieranie inicjatyw oddolnych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób pełniących nad nimi pieczę m.in. grup samopomocowych. 3. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby dzieci/ młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej.	1. Rozwój instrumentów wsparcia rodzin w kryzysie, w tym interwencji kryzysowej. 2. Budowanie spójnego, kompleksowego systemu sprzyjającego zwiększaniu liczby miejsc w rodzinnej pieczy, w tym szczególnie niespokrewnionej i profesjonalnej, poprzez m.in.: a. dążenie do poprawy warunków zatrudnienia rodzin zastępczych; b. zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług koordynatorów pieczy zastępczej, w szczególności poprzez podjęcie działań zmierzających do zapewnienia ciągłości ich zatrudnienia;

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych. 3. Zwiększenie dostępności usług dla dzieci umieszczonych w systemie pieczy rodzinnej oraz po adopcji zgodnie z ich potrzebami – m.in. terapia traumy i więzi, wsparcie psychologiczne, terapeutyczne, rehabilitacyjne, diagnostyczne, zawodowe. 4. Zwiększenie dostępności wsparcia dla rodzin zastępczych, w tym spokrewnionych oraz adopcyjnych do usług wspierających ich w wypełnianiu przyjętej roli m.in.: a. superwizje, wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, usługi psychiatryczne; b. szkolenia i inne formy wzmacniania kompetencji rodzicielskich rodziców zastępczych, szczególnie	a. rozwój miejsc interwencyjnej opieki typu rodzinnego, w tym szczególnie dla dzieci poniżej 10 roku życia; b. zwiększenie liczby dostępnych miejsc dla dzieci w pieczy zastępczej typu rodzinnego; c. rozwój sieci miejsc typu „bezpieczne pokoje” (miejsca kontaktu dzieci przebywających w pieczy zastępczej z osobami ważnymi dla nich); d. wspieranie rozwoju dedykowanych miejsc wspierających usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej np. klubów usamodzielniania, domów usamodzielniania, dedykowanych mieszkań dla osób usamodzielnionych;		3. Tworzenie kompleksowych programów zapobiegania dziedziczeniu dysfunkcyjnych wzorców w rodzinach zastępczych spokrewnionych. 4. Wdrażanie skutecznych (w tym wczesnych), zindywidualizowanych programów usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej zapobiegających wykluczeniu społecznemu.

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
przekazywanie im wiedzy o specyfice traumy dziecięcej; c. stworzenie sieci pomocowej dla rodzin zastępczych dostępnej przez całą dobę, czyli dyżurów koordynatorów, którzy w ten sposób mogliby służyć fachową pomocą w nagłych przypadkach (również w weekendy czy święta).	e. zwiększenie dostępu do mieszkań, w tym oferujących różne formy wsparcia rodzinom i osobom potrzebującym (np. osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, rodzinom adopcyjnym, zastępczym, usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej).		
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne: gminne i powiatowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, gminne i powiatowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe,	– środki własne samorządów, – środki krajowe,	– środki własne samorządów, – środki krajowe,	– środki własne samorządów, – środki krajowe,

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
– środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Priorytet II. Poprawa dostępu dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru, w tym wsparcia w procesie usamodzielniania.

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zapewnianie wsparcia w zakresie podtrzymywania samodzielności i podmiotowości dzieci i młodzieży przebywających w placówkach	1. Dążenie do zapewniania miejsc całodobowego wsparcia wpisujących się w zasady deinstytucjonalizacji, w tym m.in.:	1. Zwiększanie wpływu mieszkańców/ wychowanków placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej na ich codzienne funkcjonowanie.	1. Wspieranie placówek całodobowych w procesie deinstytucjonalizacji, w tym przede wszystkim: a. wspieranie działań służących respektowaniu egzystencjalnej

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
opiekuńczo-wychowawczych, w tym m.in.: - usług z zakresu kształtowania samodzielności jako elementu zapobiegającego instytucjonalizacji. 2. Zapewnienie dostępności uzupełniających usług specjalistycznego wsparcia mających na celu wyrównanie deficytów i szans rozwojowych dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zgodnie z ich potrzebami, w tym m.in. - terapia traumy i więzi, wsparcie psychologiczne, terapeutyczne, rehabilitacyjne, diagnostyczne. 3. Wspieranie działań mających na celu przygotowanie wychowanków do usamodzielnienia, w tym m.in.:	miejsz specjalistycznego wsparcia dla dzieci/młodzieży doświadczających zaburzeń rozwojowych/funkcjonowania wymagających zindywidualizowanej opieki całodobowej. 2. Zapewnianie miejsc zamieszkania dla osób usamodzielniających się z instytucji całodobowych oraz podejmowanie działań motywujących te osoby do usamodzielniania, w tym szczególnie: a. mieszkań ze wsparciem; b. systemu dopłat czasowych do wynajmu mieszkań; c. mieszkań w ramach gminnych zasobów lokalowych. 3. Tworzenie zdeinstytucjonalizowanych miejsc opieki całodobowej o charakterze interwencyjnym.	2. Wspieranie mieszkańców placówek opiekuńczo-wychowawczych w udziale w wydarzeniach w społeczności lokalnej jako elementu integracyjnego i zapobiegającego instytucjonalizacji. 3. Angażowanie społeczności lokalnych w inicjatywy podejmowane przez placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej w celu zwiększenia integracji mieszkańców/ wychowanków ze społecznością lokalną. 4. Wspieranie działań aktywizujących usamodzielnionych wychowanków, w celu profilaktyki izolacji społecznej i wystąpieniu ponownego kryzysu m.in. grup wsparcia, inicjatyw nieformalnych. 5. Rozwój inicjatyw oddolnych mających na celu wsparcie dzieci	podmiotowości dzieci i młodzieży przebywających w placówkach całodobowych (m.in. innowacyjne rozwiązania organizacyjne, infrastrukturalne i techniczne, personalizacja wsparcia) poprzez podwyższenie standardu usług, indywidualizację wsparcia i dostosowanie go do potrzeb odbiorcy; b. inwestowanie w podnoszenie kwalifikacji kadry oraz wzmacnianie pozytywnych postaw pracowników, związanych z indywidualizacją wsparcia i możliwością samostanowienia wychowanków; c. dążenie do świadczenia usług w warunkach zbliżonych, najbardziej jak to możliwe, do domowych;

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
działań wspierających kompetencje związane z codziennym funkcjonowaniem, w tym m.in. treningów kulinarnych, ekonomicznych, z zakresu dbania o swoją przestrzeń i posiadane rzeczy. 4. Wspieranie usamodzielnianych i usamodzielnionych wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej w utrzymaniu samodzielności, w tym m.in. zapewnienie: a. usług asystenckich; b. usług wspierających samodzielne funkcjonowanie m.in. pracy socjalnej, treningów ekonomicznych; c. usług reintegracji społecznej, w tym nabywania kompetencji miękkich, nawiązywania,	4. Tworzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz rodzin i młodzieży z całodobowych instytucji wsparcia. 5. Rozwój form zapobiegających umieszczaniu dzieci ze szczególnymi potrzebami zdrowotnymi w placówkach opieki całodobowej, które pozwolą na umieszczenie dzieci obecnie przebywających w placówkach opieki całodobowej w rodzinnej pieczy zastępczej lub w niewielkich specjalistycznych placówkach o charakterze rodzinnym.	i młodzieży przebywających w instytucjach całodobowych lub z nich się usamodzielniających. 6. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży przebywających w instytucjach całodobowych lub z nich się usamodzielniających. 7. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby dzieci i młodzieży przebywających w instytucjach całodobowych lub z nich się usamodzielniających.	d. wdrażanie w instytucjach całodobowych kompleksowych programów przygotowujących do usamodzielnienia wychowanków; e. rozwój uzupełniających usług w organizowanych samodzielnie przez placówkę lub we współpracy z innymi podmiotami m.in. mieszkań ze wsparciem. 2. Wspieranie organizatorów pieczy zastępczej (powiatów) w koordynacji i deinstytucjonalizacji systemu wsparcia, w tym m.in.: a. koordynacji i standaryzacji wsparcia świadczonego dzieciom i młodzieży przez POW, w tym wyrównywania dostępu dzieci do usług dostępnych na poziomie powiatu;

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
utrzymywania i odzyskiwania relacji; d. specjalistycznego poradnictwa, w tym prawnego, finansowego i w zakresie zadłużeń w celu przeciwdziałania dziedziczeniu długów; e. reintegracji zawodowej i wspierania zatrudnienia, w tym realizowanych w KIS/CIS/PES; f. usług mieszkań ze wsparciem dla osób opuszczających instytucje całodobowe.			b. rozwoju systemu interwencyjnego zabezpieczania dzieci w bezpiecznych i przyjaznych warunkach (profilaktyka zbyt długiego pobytu „odebranego” dziecka w rękach policji, przed umieszczeniem w pieczy zastępczej)); c. wprowadzenie elementów oceny jakości i skuteczności działań prowadzonych w ramach lokalnych systemów wsparcia dzieci i młodzieży przebywających w placówkach; d. współpraca międzyinstytucjonalna w tzw. „interesie dobra dziecka”, w tym szczególnie z systemem wsparcia rodziny, systemem sprawiedliwości i systemem edukacji.

USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, w tym szczególnie powiatowe, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– placówki całodobowe, – samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu
w odniesieniu do Priorytetu i i II.

KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
1. Zarządzanie strategiczne (Programowanie polityki SWW). Rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do planowanej realizacji usług zgodnie z potrzebami dzieci, osób i rodzin, w tym przebywających w systemie pieczy zastępczej, m.in. w zakresie: • poprawy warunków pracy, w tym podnoszenia wynagrodzenia osób realizujących zadania w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej; • adekwatnych warunków zatrudnienia rodzin zastępczych (rodzaj umowy, wysokość wynagrodzenia, narzędzia pracy do dyspozycji, możliwość korzystania ze szkoleń, dostęp do superwizji i wsparcia psychologicznego); • wzmocnienia prawnego obowiązku przepływu informacji o dziecku pomiędzy poszczególnymi elementami systemu – wsparcia rodziny (gminy), pieczy zastępczej (powiaty) i adopcji (województwo); • lobbowania na rzecz zmian legislacyjnych pozwalających na „udomowienie” wsparcia świadczonego w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej; • lobbowania na rzecz możliwości rozwoju małych, specjalistycznych placówek zapobiegających umieszczaniu dzieci ze szczególnymi potrzebami zdrowotnymi i zaburzeniami zachowania wymagającymi indywidualizacji wsparcia w placówkach opieki całodobowej.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029
2. Inicjowanie, promowanie i rekomendowanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych i w budowaniu odporności psychicznej w sytuacjach kryzysowych oraz dzieci i młodzieży przebywających w systemie pieczy zastępczej i adopcji m.in.: • Inkubowanie, testowanie i/lub akceleracja innowacji w obszarach m.in. nabywania samodzielności i profilaktyki wykluczenia społecznego;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• upowszechnianie przetestowanych innowacji m.in. w kierunku wykorzystania ich do realizacji usług społecznych na terenie samorządów.		
3. Wspieranie samorządów gminnych w tworzeniu kompleksowych systemów wsparcia rodzin w celu profilaktyki instytucjonalizacji, w tym m.in.: • wspieranie gmin w organizacji i koordynacji usług w obszarze wspierania rodziny, w tym m.in.: ○ doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia m.in. w obszarach: tworzenia programów wspierania rodziny, rozwoju i standaryzacji usług, zlecania zadań NGO/PES; ○ wspieranie rozwoju sieci wielkopolskich klubów rodzinnych, w tym wsparcie finansowe ze środków SWW; • wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: ○ organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z rodziną; ○ szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; ○ kontynuację cyklu szkoleń pn. „Szkoła rodziców i wychowawców”; ○ szkolenia rozwijające kompetencje, warsztaty m.in. z zakresu: ▪ metod pracy wypracowanych w ramach inkubacji innowacji społecznych ▪ traum wczesnodziecięcych, zaburzeń osobowości, zachowań i rozwoju dzieci, ▪ profilaktyki uzależnień i zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży, ▪ sposobów postępowania z wychowankami przejawiającymi zachowania agresywne i autoagresywne, ▪ komunikacji z dzieckiem w okresie dojrzewania, sprawiającym trudności wychowawcze, ▪ wspierania postaw u wychowanków pieczy zastępczej (instytucjonalnej i rodzinnej) przygotowywanych do procesu usamodzielniania i w trakcie jego trwania (np. wspieranie	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
i doradztwo w prowadzeniu samodzielnego gospodarstwa domowego, profilaktyka uzależnień, utrzymanie pracy), ▪ moderowania relacji z rodzinami biologicznymi w pracy placówek opiekuńczo-wychowawczych, ▪ profilaktyki wypalenia zawodowego wśród rodzin zastępczych.		
4. Wspieranie samorządów powiatowych w organizacji, koordynacji i realizacji zadań w obszarze pieczy zastępczej, w tym: • wspieranie powiatów w organizacji i koordynacji usług w obszarze wspierania rodziny, w tym m.in.: ○ doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia m.in. w obszarach: tworzenia programów rozwoju pieczy zastępczej, rozwoju i standaryzacji usług, zlecenia zadań NGO/PES w tym obszarze; ○ wsparcie merytoryczne i finansowe dla powiatów w ramach projektów partnerskich, w tym m.in. na organizację usług dla dzieci/ młodzieży w pieczy zastępczej, wsparcie rodzin zastępczych, w tym spokrewnionych oraz wsparcie usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, w tym mieszkaniowe; ○ wsparcie we wdrażaniu modelu wczesnego usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej oraz innych działań podnoszących jakość usług kierowanych do grup docelowych; ○ wsparcie w rozwoju pieczy rodzinnej i specjalistycznej; • wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: ○ organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z rodziną; ○ szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
o szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie metod pracy/ narzędzi, które za cel stawiają wzrost poczucia podmiotowości wychowanków pieczy zastępczej, prowadząc do ich umiejętności samodzielnego funkcjonowania poza systemem wsparcia.		
5. Wspieranie (finansowe i merytoryczne) organizacji pozarządowych: • wsparcie podmiotów trzeciego sektora poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert oraz form pozakonkursowych; • zwiększanie potencjału aplikacyjnego do wnioskowania o środki publiczne, w tym FEW, środki krajowe i regionalne na realizację usług społecznych w obszarze polityki społecznej, doradztwo w pisaniu wniosków; • wspieranie sieciowania, tworzenia platform współpracy, organizacji parasolowych w obszarze działań na rzecz osób w kryzysie bezdomności, w tym stworzenie platformy porozumienia/komunikacji między podmiotami trzeciego sektora służącej wymianie informacji i monitorowania stopnia realizacji działań; • wspieranie kompetencji do zaangażowania w działania systemowe w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności (wsparcie merytoryczne, doradztwo, spotkania); • wspieranie potencjału do realizacji usług w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności (wsparcie merytoryczne, modele, wizyty studyjne i spotkania z innymi podmiotami realizującymi zadania w tym obszarze); • wspieranie współpracy z samorządami lokalnymi i zlecania usług w obszarze.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
6. Wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami m.in. ich sieciowanie, tworzenie grup roboczych: • zapewnienie funkcjonowania ciał przedstawicielskich i konsultacyjno-doradczych; • zapewnienie funkcjonowania tematycznych grup roboczych/ zespołów/ forów; • wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej m.in. poprzez sieciowanie, organizację spotkań, konferencji; • wzmacnianie współpracy instytucji pracujących na rzecz dziecka i rodziny;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• tworzenie sieci gminnej współpracy na rzecz powstania jednolitego sposobu diagnozowania potrzeb rodzin w kryzysie; • tworzenie sieci współpracy na rzecz wypracowania wytycznych określających zasady typowania rodzin, które powinny zostać objęte usługą asystentury rodzinnej.		
7. Wsparcie dostępu do informacji w obszarze wsparcia: • koordynacja działań informacyjnych pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w działania.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
8. Realizacja działań związanych z podnoszeniem świadomości i budowaniem pozytywnych postaw mieszkańców Wielkopolski: • promowanie pozytywnych postaw w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029

5.3. Osoby z ograniczoną sprawnością

Uwarunkowania definicyjne i systemowe

Szeroki zakres pojęciowy terminu „niepełnosprawność” sprawia, że nigdy nie opracowano jednej powszechnie obowiązującej definicji. W piśmiennictwie można spotkać różne definicje osoby niepełnosprawnej/osoby z niepełnosprawnością: zarówno ogólne, potrzebne dla celów statystycznych i polityki społecznej, jak i szczegółowe opracowywane dla określonych celów, w tym rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienia, a także szkolnictwa czy nabywania uprawnień do różnych świadczeń.

W Regionalnym Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych uwzględnia się dynamiczne podejście do postrzegania niepełnosprawności dostosowane do zmieniających się okoliczności, ujmując wśród osób z ograniczoną sprawnością szeroko pojmowaną grupę społeczną, w której znajdują się: (1) osoby niepełnosprawne, wobec których zadania Samorządu Województwa określają np. ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych czy ustawa o pomocy społecznej (czyli osoby, których niepełnosprawność została potwierdzona prawnie), (2) osoby z niepełnosprawnością biologiczną, niepotwierdzoną żadnym rodzajem orzeczenia (także przed jego uzyskaniem), czy wreszcie (3) osoby, których sprawność w zakresie mobilności czy percepcji jest trwale lub czasowo ograniczona ze względu na szereg czynników, takich jak wiek, przebyta choroba, wypadek¹³¹.

Stąd, podobnie jak w Wielkopolskim Programie Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2026-2030, używane będą następujące określenia:

- **osoba niepełnosprawna** w przypadku odwoływania się do aktów prawnych/dokumentów (np. badań i raportów przywoływanych w części diagnostycznej), które w swojej nazwie i treści mają takie właśnie wyrażenie¹³²; również osoba posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności wydane przez powołane w tym celu instytucje;
- **osoba z niepełnosprawnością** w przypadku mówienia o osobie, której niepełnosprawność wynika z ludzkich postaw i barier środowiskowych (w myśl Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych);
- **osoba z ograniczoną sprawnością** w przypadku wskazywania na adresata WPDI, którego sprawność z różnych powodów jest czasowo lub trwale ograniczona, ale jest on w stanie samodzielnie funkcjonować w różnych dziedzinach życia;
- **osoba z ograniczoną sprawnością wymagająca intensywnego wsparcia** w przypadku wskazywania na adresata WPDI, którego sprawność z różnych powodów jest czasowo lub trwale ograniczona, funkcjonującego w życiu społecznym przy intensywnym wsparciu opiekuna formalnego/nieformalnego.

System wsparcia osób z ograniczoną sprawnością jest rozbudowany, zakłada pomoc i wsparcie świadczone w różnych formach przez wiele instytucji i podmiotów (publicznych, niepublicznych i pozarządowych). Mimo to, jak wskazują eksperci, zagadnienia związane z niepełnosprawnością mają

¹³¹ Są to także osoby ze szczególnymi potrzebami w myśl Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

¹³² Analogiczna uwaga dotyczy używania określeń typu „osoba chora psychicznie”, „osoba upośledzona umysłowo” – są to określenia stygmatyzujące, ale funkcjonujące w treści aktów prawnych, których zapisy zostały wykorzystane w Planie.

w Polsce niski priorytet w działaniach Państwa i często przypisywane są wyłącznie sektorowi polityki społecznej¹³³.

Analizując systemowy zakres wsparcia osób z ograniczoną sprawnością, można wyróżnić jego dwie główne kategorie:

1. Wsparcie w zakresie rehabilitacji społeczno-zawodowej, którego celem jest umożliwienie osobie z ograniczoną sprawnością podejmowania aktywności społecznej i zawodowej w specjalnie do tego powołanych instytucjach (warsztatach terapii zajęciowej czy zakładach aktywności zawodowej) lub na otwartym rynku pracy ze wsparciem towarzyszącym (np. asystenta czy trenera pracy)¹³⁴.
2. Wsparcie w zakresie pomocy w codziennym funkcjonowaniu osób z ograniczoną sprawnością, zarówno w warunkach domowych (np. poprzez usługi rehabilitacyjne, opiekuńcze, asystenturę), jak i w warunkach instytucjonalnych w formie dziennej (np. w środowiskowych domach samopomocy) czy całodobowej (np. w domach pomocy społecznej).

Profilaktyka

- **W Polsce nie funkcjonuje jeden rejestr danych z dokładną liczbą osób z niepełnosprawnościami.** Głównymi źródłami danych o liczbie osób z niepełnosprawnościami są badania (np. BAEL, EHIS) oraz Narodowe Spisy Powszechne¹³⁵, przy czym informacja dotycząca liczby osób z niepełnosprawnościami w NSP nie wyróżnia kategorii osób z niepełnosprawnością intelektualną¹³⁶. Według danych z NSP z 2021 roku w województwie wielkopolskim było ponad pół miliona osób niepełnosprawnych (501 159 os., przy czym 69% stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie, a 31% osoby niepełnosprawne tylko biologicznie¹³⁷), co oznacza, że osoby z niepełnosprawnościami stanowiły 14% mieszkańców regionu. W grupie tej przeważały kobiety (54,4%) i ich reprezentacja była wyższa niż w ogólnej liczbie ludności województwa (51,4%).¹³⁸ W porównaniu do danych krajowych (63,7% osoby niepełnosprawne prawnie), udział osób z niepełnosprawnością prawną w Wielkopolsce jest wyższy, co wskazuje na większą skalę korzystania z systemu orzecznictwa. Ponadto z danych GUS wynika, że w 2024 roku na każdy tysiąc Wielkopolan przypadało prawie 112 osób z niepełnosprawnością prawną. Osiągnięta wartość tego wskaźnika spowodowała, że województwo wielkopolskie plasowało się na ósmym miejscu w kraju (najmniejszą liczbę osób z niepełnosprawnością prawną na 1 tys. mieszkańców odnotowano

¹³³ M. Kociejko „Konieczna tarcza ochronna dla osób z niepełnosprawnościami” w: „Społeczne uzupełnienie tarczy antykryzysowej” maj 2020, s. 17-26.

¹³⁴ [Projekt „Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomagane w Polsce”](#), zakłada opracowanie modelu zatrudnienia wspomagane oraz wprowadzenie go jako części systemowego wsparcia OzN na otwartym rynku pracy, dostęp: 18.08.2026.

¹³⁵ Raport pokontrolny NIK „Zapewnienie opiekunom osób niesamodzielnych wsparcia wychowawczego”, Warszawa 2020, s. 6.

¹³⁶ N. Marciniak-Madejska, M. Karwacka, Ł. Cofta, A. Madejski, A. Domachowska-Mandziak, J. Baszyńska, M. Król, W. Nykowska, J. Manyś, K. Pawelczak „Obiektywna i subiektywna jakość życia dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną zamieszkujących województwo wielkopolskie. Uwarunkowania środowiskowe oraz poziom wsparcia realizatorów polityki społecznej”, Poznań 2015.

¹³⁷ Definicja statystyczna ujmuje osoby, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności, lecz deklarują, że mają ograniczenia w wykonywaniu wybranych czynności, [definicja](#), dostęp: 08.09.2026.

¹³⁸ Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2026-2030, s. 25.

w woj. mazowieckim – 74 os., z kolei największą w woj. lubuskim 160 os.).¹³⁹ W Polsce, podobnie jak w całej Europie, **obserwuje się wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami** (choć nie jest on gwałtowny). Dane wskazują, że wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wiekowych wzrasta liczba osób, które legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności przy czym podkreślić należy, że znaczące zwiększenie odsetka osób niepełnosprawnych następuje około pięćdziesiątego roku życia.¹⁴⁰ Jest to konsekwencja postępu wiedzy i technologii medycznych, które przyczyniają się do wydłużania życia oraz skuteczniejszego leczenia wielu chorób¹⁴¹. Województwo wielkopolskie w szczególny sposób wyróżnia się w tej sferze na tle pozostałych regionów w kraju, ponieważ oczekiwane trwanie w zdrowiu Wielkopolan statystycznie jest najdłuższe, zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio 62,9 i 66,3 lat).¹⁴² Jednym z zaleceń pokontrolnych NIK, a jednocześnie rekomendacją dla systemu jest **utworzenie jednolitego rejestru danych o liczbie osób z niepełnosprawnościami, który umożliwiłby szacowanie potrzeb i planowanie działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, w tym w zakresie opieki wytchnieniowej**¹⁴³. **Jednocześnie rekomendowany jest, na poziomie krajowym, rozwój i udostępnianie zagregowanych danych pochodzących m.in. z powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, tak aby mogły być one wykorzystywane do diagnozowania potrzeb oraz planowania i dostosowywania adekwatnych form wsparcia na poziomie lokalnym i regionalnym.**

- **Aktualny pozostaje wniosek, że polski system orzekania o niepełnosprawności jest skomplikowany i często niezrozumiały dla jego użytkowników.** W Polsce orzekaniem o stopniu i charakterze niepełnosprawności zajmują się różne instytucje (na poziomie krajowym, wojewódzkim lub powiatowym). Dla przykładu powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności wydają orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (lekki, umiarkowany i znaczny) oraz poświadczają niepełnosprawność dzieci do 16 roku życia, z kolei Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzje o niezdolności do pracy (całkowitej lub częściowej oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji). Odrębne systemy orzekania posiadają również Krajowa Kasa Ubezpieczeń Rolniczych (KRUS) oraz Ministerstwa (Ministerstwo Obrony Narodowej i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji). Dodatkowo, wraz z wprowadzeniem ustawy z dnia 7 lipca 2023 roku o świadczeniu wspierającym osoby niepełnosprawne mogą uzyskać wspomniane świadczenie po otrzymaniu decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia i spełnieniu określonych kryteriów punktowych¹⁴⁴. Bywa, że orzeczenie wydane przez jeden organ nie umożliwia korzystania ze wszystkich dostępnych uprawnień. W związku z tym osoby z niepełnosprawnościami często legitymują się orzeczeniem z różnych organów w zależności od celu, któremu ma służyć dana decyzja. Do najczęściej posiadanych orzeczeń należą te wydane przez zespół ds. orzekania o niepełnosprawności (3,01 mln), w dalszej kolejności przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych

¹³⁹ „Osoby niepełnosprawne w 2024 roku”, GUS 2025, s. 3.

¹⁴⁰ „Osoby niepełnosprawne w 2024 roku”, GUS 2025, s. 2.

¹⁴¹ Raport pokontrolny NIK „Zapewnienie opiekunom osób niesamodzielnych wsparcia wytchnieniowego”, Warszawa 2020, s. 6.

¹⁴² Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2026-2030, s. 25.

¹⁴³ Raport pokontrolny NIK „Zapewnienie opiekunom osób niesamodzielnych wsparcia wytchnieniowego”, Warszawa 2020, s. 14.

¹⁴⁴ Ustawa z dnia 7 lipca 2023 roku o świadczeniu wspierającym.

(1,68 mln). Ponad 768 tys. osób posiada orzeczenia obu ww. systemów¹⁴⁵. **W celu ujednolicenia systemu orzekania o stopniu niepełnosprawności należałoby dokonać zmian na poziomie legislacyjnym. Do tego czasu niezbędne jest wsparcie informacyjne (świadczone m.in. przez lekarzy, pracowników socjalnych, prawników), szczególnie dla osób i rodzin, które po raz pierwszy trafiają do systemu, na temat trybów orzekania o danym rodzaju niepełnosprawności (instytucji, uprawnień, rodzajów).**

- **Niepełnosprawność jest czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa.** Gospodarstwa domowe, w których mieszkają osoby z niepełnosprawnościami, należą do jednych z najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym. Stopa skrajnego ubóstwa w gospodarstwach domowych bez osób z niepełnosprawnością w 2024 roku wyniosła około 4,8%, przy czym w gospodarstwach, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba z niepełnosprawnością wynosiła 7%¹⁴⁶. Około 46,4% osób w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną w 2024 roku żyło w sferze niedostatku (tj. w sferze niskiej konsumpcji)¹⁴⁷. W porównaniu z danymi z 2021 roku odnotowano nieznaczną poprawę sytuacji tych osób (wówczas było to 51%)¹⁴⁸. Niemniej jednak, duża grupa gospodarstw domowych, których członkami są osoby z niepełnosprawnością nadal nie posiada warunków do tego, by móc prowadzić życie na godnym poziomie i w pełni współuczestniczyć w utrzymaniu więzi społecznych¹⁴⁹. **Stan niedostatku przekłada się bowiem na znaczące utrudnienia w korzystaniu z różnych usług, w tym profilaktyki i opieki, które są dostępne na rynku publicznym i prywatnym.** Według danych GUS w 2024 roku średni miesięczny dochód rozporządzalny w gospodarstwach domowych, które miały w składzie osobę z niepełnosprawnością, wynosił 2 679 złotych na osobę i był on o ponad 15,4% niższy od średniej dla kraju oraz ponad 18,2% niższy niż w gospodarstwach, które wśród swoich członków nie mają osoby z niepełnosprawnością. Ponadto w gospodarstwach domowych z osobą z niepełnosprawnością w składzie, dochody ze świadczeń społecznych stanowiły ponad połowę (52,8%) przeciętnego miesięcznego dochodu. Udział wydatków w odniesieniu do dochodów jest wyższy o ponad 4 p. p. w gospodarstwach domowych, w których żyją osoby z niepełnosprawnościami niż w tych, w których ich nie ma i wynosi on 62,8%.¹⁵⁰ Oznacza to, że kupując nawet te same produkty lub ponosząc te same opłaty, gospodarstwa domowe z osobami z niepełnosprawnościami muszą wydać procentowo więcej swojego dochodu. Z danych GUS wynika, że wyposażenie omawianych gospodarstw domowych w środki trwałego użytkowania jest gorsze niż w przypadku pozostałych, w szczególności dotyczy to urządzeń zaawansowanych technologicznie, choć stopniowo się to poprawia.¹⁵¹ Warto jednak podkreślić, że gorszy dostęp do dóbr technologicznych może

¹⁴⁵ „Osoby niepełnosprawne w 2024 roku”, GUS 2025, tablice.

¹⁴⁶ „Ubóstwo w Polsce w latach 2023 i 2024” GUS 2025, s. 30.

¹⁴⁷ „Ubóstwo w Polsce w latach 2023 i 2024” GUS 2025, s. 55.

¹⁴⁸ Granica sfery niedostatku oparta jest na minimum socjalnym obliczanym przez IPISS. W koszyku minimum socjalnego uwzględnia się dobra i usługi służące nie tylko zaspokojeniu potrzeb egzystencjalnych, ale także towary i usługi niezbędne do wykonywania pracy, kształcenia, utrzymywania więzi rodzinnych i kontaktów towarzyskich oraz skromnego uczestnictwa w kulturze i rekreacji. Za: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r.”; s. 8.

¹⁴⁹ „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r.”; s. 8.

¹⁵⁰ D. Jacyków, M. Kowalewicz, I. Pasierowska, K. Siwiak, red. P. Łysoń „Budżety gospodarstw domowych w 2024 roku”, GUS Warszawa 2025, s. 50-51.

¹⁵¹ Urządzenie z dostępem do Internetu posiadało 89,8% gospodarstw domowych bez osób niepełnosprawnych i 87,8% gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi, smartfon – odpowiednio 90,2% oraz 88,6%, zmywarkę do naczyń –

negatywnie wpływać na dostęp gospodarstw z osobami z niepełnosprawnościami do usług publicznych, ponieważ coraz częściej niezbędne jest posiadanie sprzętu elektronicznego oraz umiejętności posługiwania się nim w celu dopełnienia formalności urzędowych. Z drugiej strony powszechny dostęp do usług elektronicznych może znacznie ułatwić osobom z niepełnosprawnościami komunikację, umożliwiając np. pracę zarobkową czy korzystanie z różnego rodzaju usług na odległość. W związku z powyższym **niezbędne jest wprowadzenie lub rozbudowanie usług wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin (w tym ubogich) tak, aby zmniejszyć udział świadczeń społecznych w dochodzie i umożliwić pełne korzystanie z usług i praw publicznych.**

- **Osoby z niepełnosprawnościami są jedną z grup najbardziej narażonych na dyskryminację w Polsce.** Do przejawów dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami dochodzi najczęściej w takich obszarach jak dostępność architektoniczna, dostępność transportu publicznego, kwestie komunikacyjne w kontakcie z personelem usługowym (w tym urzędach, placówkach medycznych) oraz związanych z prowadzeniem czynności życia (korzystanie z miejsc parkingowych, toalet)¹⁵². Ponadto **osoby z niepełnosprawnością intelektualną należą do grupy osób szczególnie narażonych na wykluczenie oraz podlegającej procesom instytucjonalizacji**, co wynika z braku wiedzy dotyczącej istoty niepełnosprawności intelektualnej oraz braku alternatywnych rozwiązań w zakresie wsparcia¹⁵³. Wydaje się zatem, że **obok edukacji całego społeczeństwa, należy uwrażliwiać decydentów na potrzeby i możliwości osób z ograniczoną sprawnością, w tym osób z niepełnosprawnością intelektualną, oraz podnosić kompetencje pracowników sektora pomocy społecznej. Działaniom tym przyświecać powinny cele związane ze zmianą postaw wobec niepełnosprawności i budową kompleksowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami na poziomie lokalnym.**
- **W procesie deinstytucjonalizacji należy uwzględnić istotną rolę placówek oświatowych w przygotowywaniu osób z niepełnosprawnościami do samodzielnego funkcjonowania.**¹⁵⁴ Według danych GUS w województwie wielkopolskim odsetek dzieci poniżej 18 roku życia w grupie osób niepełnosprawnych (prawnie i biologicznie) wyniósł 5,4% (27 488 osób). Zdecydowana większość dzieci legitymuje się orzeczeniem o charakterze prawnym (88,4%, czyli 24 312 osób)¹⁵⁵. Przyglądając się systemowi kształcenia dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zauważyć można, że w początkowej fazie edukacji, na poziomie wychowania przedszkolnego i szkół podstawowych, kształcenie dzieci odbywa się przede wszystkim w placówkach ogólnodostępnych lub o charakterze integracyjnym. Wraz z przechodzeniem do kolejnych poziomów edukacji szkolnej coraz większy odsetek młodzieży z niepełnosprawnościami pobiera naukę w szkołach specjalnych

---

odpowiednio 61,7% oraz 52,9%, samochód osobowy – odpowiednio 75,7% i 71,7% źródło: D. Jacyków, M. Kowalewicz, I. Pasierowska, K. Siwiak, red P. Łysoń, „Budżety gospodarstw domowych w 2024 roku”, GUS Warszawa 2025, s. 59.

¹⁵² Raport „Dyskryminacja osób z niepełnosprawnością”, Fundacja Avalon, dostęp: 08.04.2026.

¹⁵³ A. Żyta „Inkluzja społeczna dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną a samostanowienie – kręgi wsparcia jako propozycja działań”, Zielona Góra 2020.

¹⁵⁴ Niestety nie zawsze edukacja jest dostosowana do potrzeb uczniów, dla przykładu wyniki kontroli NIK dot. edukacji głuchych i niedosłyszących dzieci i młodzieży wskazują, że do czasu kontroli w Polsce nie zrealizowano w pełni zadań dotyczących edukacji wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, Raport pokontrolny NIK „Edukacja głuchych i niedosłyszących dzieci i młodzieży”, Warszawa 2022, s. 25-49.

¹⁵⁵ NSP 2021.

niż ogólnodostępnych.¹⁵⁶ **Deinstytucjonalizacja w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami ma szansę zaistnieć jedynie wówczas, gdy osoby z ograniczoną sprawnością (również intelektualną) będą przygotowane do samostanowienia i podejmowania samodzielnych ról** poprzez treningi różnych umiejętności (prowadzone również w ramach edukacji szkolnej), wsparcie usługowe oraz likwidację barier i zapewnienie właściwych warunków do funkcjonowania. **Niezbędna jest zatem współpraca różnych sektorów, począwszy od edukacji w początkowym okresie życia, systemu ochrony zdrowia, systemu polityki społecznej, rynku pracy, środowiska rodzinnego, społeczeństwa lokalnego oraz całego społeczeństwa – uwrażliwionego na potrzeby i prawa osób z niepełnosprawnościami**¹⁵⁷.

- **Wobec braku powszechnych usług opiekuńczych lub asystenckich, opieka rodzinna jest głównym filarem polskiego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.** W związku z tym dla rodziców dzieci z niepełnosprawnościami bardzo często trudnym momentem jest ukończenie przez dziecko 26. roku życia. Wówczas obciążenie opiekuńcze wzrasta, ponieważ dzieci przestają podlegać obowiązkowi edukacyjnemu, a jednocześnie maleją możliwości skorzystania z zewnętrznego wsparcia opiekuńczego¹⁵⁸, którym do tej pory były placówki szkolne. Próba wypełnienia tego braku przez najbliższych często oznacza dla nich ograniczenie w rolach zawodowych¹⁵⁹ i wpływa na wybory zawodowe rodziców lub opiekunów¹⁶⁰ (również dorosłych osób z ograniczoną sprawnością). **Organizacja i zapewnienie opieki osobom z ograniczoną sprawnością, w tym wymagającym intensywnego wsparcia, nie musi prowadzić do dezorganizacji życia zawodowego opiekunów nieformalnych, pod warunkiem, że zaspokojenie potrzeb opiekuńczych nastąpi przez usługi społeczne (w warunkach domowych, środowiskowych).** Istotną zmianą w polskim prawie w kontekście godzenia pracy zawodowej z opieką nad osobami z niepełnosprawnościami było wejście w życie ustawy o świadczeniu wspierającym¹⁶¹. Spowodowało to, że zniesiony został warunek rezygnacji lub niepodejmowania pracy przez opiekuna w celu otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego (dotyczy opiekunów dzieci do 18 roku życia)¹⁶². Zmiany w tym zakresie nie są jednak wystarczające. **W celu umożliwienia rodzinom godzenia życia zawodowego z opieką nad osobami z ograniczoną sprawnością wymagającymi intensywnego wsparcia należałoby z jednej strony oddziaływać na rynek pracy np. poprzez promocję wśród pracodawców (również publicznych) np. elastycznych form zatrudnienia i pracy zdalnej, z drugiej wzmocnić (ilościowo i jakościowo) sektor usług wsparcia świadczonych w trybie**

¹⁵⁶ GUS, „Osoby niepełnosprawne w 2024 r.”, s. 8-9.

¹⁵⁷ A. Żyta „Inkluzja społeczna dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną a samostanowienie – kręgi wsparcia jako propozycja działań”, Zielona Góra 2020.

¹⁵⁸ Na dzień przygotowania diagnozy ustawa o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnością nie została uchwalona, zainteresowani mogą korzystać z tej formy wsparcia, prywatnie, w ramach programów lub projektów.

¹⁵⁹ R. Bakalarczyk „Godzenie pracy zawodowej z opieką nad osobami zależnymi wyzwaniem dla dialogu społecznego i polityki publicznej różnych szczebli”, Warszawa 2020, s. 11,25.

¹⁶⁰ R. Bakalarczyk, „Aktywność zawodowa rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami w świetle celów i zadań programu „za życiem””, Kwartalnik Niepełnosprawność i Rehabilitacja, nr 1, 2024, dostęp: 24.04.2026.

¹⁶¹ [Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym](#), dostęp: 07.09.2026.

¹⁶² Szczegółowe regulacje dotyczące zasad przyznawania świadczeń dla opiekunów sprawujących opiekę nad osobami zależnymi można znaleźć na stronach MRPIPS dot. [świadczenia pielęgnacyjnego](#). W przypadku specjalnego zasiłku opiekuńczego i świadczenia pielęgnacyjnego obowiązuje ochrona praw nabytych dla osób, które korzystały z tej formy wsparcia przed wprowadzeniem zmian ustawowych.

dziennym/środowiskowym, co znacząco ułatwiłoby opiekunom podejmowanie aktywności zawodowej.

- **Opiekunowie rodinni osób wymagających intensywnego wsparcia są grupą, która doświadcza deprivacji potrzeb na wielu poziomach.** W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę również na brak wsparcia wytnieniowego dla tej kategorii społecznej oraz brak szkoleń z zakresu opieki, radzenia sobie z negatywnymi emocjami, wsparcia psychologicznego czy możliwości uczestnictwa w grupach samopomocowych. Opiekunowie nieformalni są szczególnie narażeni na doświadczanie syndromu wypalenia opiekuńczego i pogorszenie stanu zdrowia, co może generować wcześniejszą konieczność korzystania z pomocy instytucjonalnej. **W systemie pomocy społecznej pojawiły się zapisy dotyczące możliwości uzyskania wsparcia krótkoterminowego, brakuje jednak zapisów gwarantujących dostęp do różnych typów usług dla opiekunów, co ma być zmienione planowaną nowelizacją ustawy o pomocy społecznej.** Świadczenie i finansowanie usług dla opiekunów ze środków publicznych jest możliwe najczęściej za pośrednictwem programów¹⁶³, w ramach projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Mimo iż czasami dbają o to poszczególne samorządy, ma to głównie charakter punktowy. **Konieczne byłoby wprowadzenie różnych form wsparcia na stałe do katalogu usług społecznych (w tym zadań obligatoryjnych lub fakultatywnych), dostępnych w zależności od indywidualnej sytuacji opiekuna.**
- **Podjęcie opieki nad osobą z ograniczoną sprawnością, która wymaga specjalnego postępowania w zakresie pielęgnacji i opieki medycznej, jest niejednokrotnie potężnym wyzwaniem dla opiekunów nieformalnych.** Sprawowanie opieki domowej może okazać się zadaniem trudnym, wymagającym sporych kompetencji, często przekraczającym możliwości fizyczne, psychiczne i finansowe najbliższych. Wiele chorób wymaga bowiem specjalnego postępowania. Brak wsparcia z zewnątrz (zarówno w zakresie wiedzy, jak i dostępu do usług) przy sprawowaniu długotrwałej opieki może prowadzić do kryzysów psychicznych, dlatego **oprócz tworzenia miejsc opieki wytnieniowej - konieczne jest rozważenie tworzenia w ramach planów deinstytucjonalizacji programów pomocy psychologicznej i szkoleń dla opiekunów osób z ograniczoną sprawnością wymagających intensywnego wsparcia.** Należy również zauważyć, że utrzymanie danej osoby w środowisku lokalnym jest możliwe przy ułatwionym dostępie do różnego rodzaju usług (w tym medycznych i innych) dla opiekunów i dla osób, nad którymi sprawują oni opiekę¹⁶⁴.
- **Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w Polsce opiera się głównie na potencjale rodziny w ramach opieki nieformalnej.** Jak wskazują dane demograficzne wsparcie to wraz z upływem lat będzie maleć w związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz depopulacją niektórych regionów. W związku z tym **jednym z wyzwań, przed którymi stoi systemem pomocy społecznej będzie brak możliwości utrzymania na obecnym poziomie potencjału wsparcia osób z niepełnosprawnościami w oparciu o rodzinę pochodzenia. Konieczne zatem będzie dostarczenie usług, które wypełnią lukę spowodowaną ww. zmianami.** Zgodnie z Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych usługi te powinny umożliwić osobom

¹⁶³ „Za Życiem” lub „Opieka Wytnieniowa” finansowana z Funduszu Solidarnościowego.

¹⁶⁴ R. Bakalarczyk „Konieczna tarcza ochronna dla seniorów i w sferze opieki”, w: „Społeczne uzupełnienie tarczy antykryzysowej”, 2020, s. 43-46.

z niepełnosprawnościami możliwość niezależnego¹⁶⁵ życia w społeczności lokalnej. Oznacza to, że usługi te powinny być świadczone w miejscu zamieszkania w formie usług o charakterze środowiskowym lub dziennym¹⁶⁶.

- **W obliczu znacznego deficytu w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych i innych alternatywnych form pomocy w miejscu zamieszkania lub społeczności lokalnej, osoby z ograniczoną sprawnością wymagające intensywnego wsparcia szybciej trafiają do domów pomocy społecznej lub innych placówek opiekuńczych.** W 2024 roku wsparcia w formie usług opiekuńczych udzielono 12 963 osobom (por. w 2021 r. 12 083 os., co oznacza wzrost o 7%), w tym 388 osób (prawie 2,9%) stanowiły te, którym udzielono specjalistycznych usług opiekuńczych (taki sam odsetek jak w 2021 roku). W 2024 roku specjalistyczne usługi opiekuńcze nie były dostępne aż w 197 (87%) wielkopolskich gminach (wskaźnik ten jest gorszy niż w 2021 roku – wówczas wynosił 84%). Średnio na jedną osobę korzystającą ze specjalistycznych usług opiekuńczych przypadało jedynie ok. 15,7 godziny w miesiącu (w 2021 roku było to 17,6 godziny). Z roku na rok w statystyce publicznej obserwowany jest spadek średniej liczby godzin ww. wsparcia przypadających na korzystającego¹⁶⁷. **Jedną z poważnych obaw rodziców dzieci z niepełnosprawnościami jest objęcie ich dzieci (również dorosłych) opieką instytucjonalną w przypadku choroby lub śmierci opiekuna (najczęściej rodzica)¹⁶⁸.** Z drugiej strony wyzwaniem w kontekście współpracy z rodzinami osób z ograniczoną sprawnością, w tym intelektualnie, jest kwestia wzmacniania autonomii dzieci, możliwości podejmowania przez nie decyzji¹⁶⁹ oraz gotowości rodziców do akceptacji samodzielności dzieci¹⁷⁰. Biorąc pod uwagę powyższe, **samorządy lokalne powinny podejmować działania zmierzające do zapewnienia dostępności i poprawy jakości usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) w miejscu zamieszkania, m.in. z wykorzystaniem nowoczesnych technologii – teleopieki, usług sąsiedzkich oraz kręgów wsparcia¹⁷¹.** Ponadto inwestować należy w rozwój programów/inicjatyw/działań/treningów służących wspieraniu samodzielności osób z ograniczoną sprawnością prowadzących do niezależnego życia (działaniami tymi powinny być objęte również ich rodziny).
- **Usługi asystenckie dla osób z ograniczoną sprawnością nadal nie są świadczone w sposób ciągły i systemowy.** Usługi z zakresu asystencji osobistej, oprócz niezależnych działań organizacji pozarządowych, na chwilę obecną realizowane są na podstawie Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” w ramach Funduszu Solidarnościowego. Program skierowany jest do gmin i powiatów, których zadaniem jest organizacja usługi

¹⁶⁵ Niezależne życie nie jest równe samodzielności w rozumieniu możliwości funkcjonowania bez wsparcia innych osób.

¹⁶⁶ P. Kubicki, „Cele deinstytucjonalizacji w kontekście oczekiwań osób z niepełnosprawnościami, polityki społecznej i dokumentów międzynarodowych” w P. Błędowski (red. nauk.), „Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce. Cele i wyzwania”, Warszawa 2020, s. 12.

¹⁶⁷ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025.

¹⁶⁸ [Artykuł, Kurier Poranny +](#), dostęp: 08.09.2026.

¹⁶⁹ M. Bortko „Współpraca z rodzinami osób z niepełnosprawnością intelektualną”, Warszawa 2021.

¹⁷⁰ N. Marciniak-Madejska, M. Karwacka, Ł. Cofta, A. Madejski, A. Domachowska-Mandziak, J. Baszyńska, M. Król, W. Nykowska, J. Manyś, K. Pawelczak „Obiektywna i subiektywna jakość życia dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną zamieszkujących województwo wielkopolskie. Uwarunkowania środowiskowe oraz poziom wsparcia realizatorów polityki społecznej”, ROPS Poznań 2015, s. 273 i 274.

¹⁷¹ Kręgi wsparcia jako jedną z form pomocy ma wprowadzić planowana nowelizacja ustawy o pomocy społecznej.

na terenie własnego samorządu oraz organizacji pozarządowych¹⁷². Natomiast „celem programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym”¹⁷³. Adresatami projektu są osoby z ograniczoną sprawnością, określone w treści Programu¹⁷⁴. Budżet na usługi asystencji osobistej świadczonej przez gminy i powiaty na 2026 rok wyniósł ponad 1 miliard 103 mln złotych. Jedną z uwag środowisk zainteresowanych tematyką wsparcia osób z niepełnosprawnościami (w tym rodzin i opiekunów) kierowaną pod adresem Programu jest jego fakultatywność. Brak zapisów ustawowych w kwestii usługi asystencji osobistej oznacza bowiem, że każdy samorząd może przystąpić do Programu na zasadzie dobrowolności. Mimo iż coraz większa liczba gmin jest zainteresowana realizacją Programu (w 2024 roku dofinansowanie przyznano 142 wielkopolskim samorządom), fakultatywność prowadzenia tego typu usług powoduje nierównomierny dostęp do usług i realizację ich w sposób punktowy. Środowiska wspierające osoby z niepełnosprawnością czekają na uchwalenie ustawy o asystencji osobistej, która aktualnie znajduje się w procesie legislacyjnym.¹⁷⁵ **Jednym ze sposobów ograniczania instytucjonalnego charakteru wsparcia dla osób z ograniczoną sprawnością jest opracowywanie i wdrażanie nowych narzędzi oraz modeli pracy, które odpowiadają na bieżące potrzeby opiekunów, a także rozwijanie usług asystenckich na poziomie samorządów. Równie istotna jest realna wycena usług, zapewnienie stabilnego finansowania oraz zachowanie ciągłości ich świadczenia.**

Interwencja

- Jak wcześniej wspomniano, z powodu niewystarczającego wsparcia w miejscu zamieszkania i braku alternatywy wobec opieki instytucjonalnej, osoby z ograniczoną sprawnością wymagające intensywnego wsparcia trafiają długoterminowo do miejsc opieki całodobowej. W województwie wielkopolskim w 2024 roku funkcjonowało 13 domów pomocy społecznej dla dorosłych osób niepełnosprawnych intelektualnie, 5 domów dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz 2 domy kierujące swoje wsparcie zarówno do dorosłych oraz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Łącznie (bez względu na typ domu pomocy społecznej) z usług opieki długoterminowej w publicznych placówkach całodobowych lub prowadzonych na zlecenie powiatu skorzystało 2 127 osób, w tym osoby dorosłe, dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną i osoby niepełnosprawne fizycznie. Placówki te charakteryzują się zróżnicowaną liczbą miejsc. Najmniejsza przewidziana jest maksymalnie dla 50 osób, największa dla 280.¹⁷⁶ Warto przy tym podkreślić, że wielkość usługodawcy nie świadczy jeszcze o charakterze usług, tj. czy są zdeinstytucjonalizowane czy nie, ale przede wszystkim określają je zasady ich organizacji i kwestie sprawczości beneficjentów usług, np. możliwość wpływu na plan dnia, wyboru

¹⁷² [NIK monitoruje prawidłową realizację programów wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów](#), dostęp: 24.04.2026.

¹⁷³ [Regulamin Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”](#) edycja 2026, dostęp: 21.04.2026.

¹⁷⁴ J.w.

¹⁷⁵ [Co dalej z ustawą o asystencji osobistej?](#), dostęp: 21.04.2026.

¹⁷⁶ Sprawozdanie MRiPS-05 za 2024 rok.

rodzaju i pory posiłku lub możliwość podejmowania decyzji życiowych i samostanowienia¹⁷⁷. Jak wskazuje raport pokontrolny Najwyższej Izby Kontroli z 2024 roku w niektórych instytucjach o charakterze całodobowym nie w pełni przestrzegane są prawa mieszkańców, w tym prawa do intymności i godności. Przyczynami tego stanu rzeczy są m.in. procedury, które generują ryzyko naruszenia praw mieszkańców, braki kadrowe i szkoleniowe, nieodpowiednie warunki mieszkalne, czy niewystarczający kontakt ze specjalistami zewnętrznymi (np. psycholog, psychiatra)¹⁷⁸. Wydaje się, że usługi świadczone w mniejszych placówkach umożliwiają udzielanie wsparcia z większym uwzględnieniem indywidualnych potrzeb mieszkańców, jednak takich miejsc w województwie wielkopolskim, podobnie jak w całym kraju, brakuje. **Rozwój usług całodobowych w środowisku najbardziej zbliżonym do rodzinnego (m.in. mieszkania ze wsparciem, także w ramach wspomaganych społeczności mieszkaniowych, rodzinne domy pomocy, centra opiekuńczo-mieszkalne)**¹⁷⁹ to kierunek, który sprzyja deinstytucjonalizacji usług wsparcia całodobowego skierowanego do osób z ograniczoną sprawnością wymagających intensywnego wsparcia. Inną z opcji jest usamodzielnienie mieszkańców DPS, którzy mogliby funkcjonować poza instytucją, choć trzeba mieć świadomość, że ten proces może okazać się długotrwały, a jego powodzenie zależy od realizacji wielu usług, które aktualnie realizowane są jedynie na terenie niektórych samorządów (np. mieszkania treningowe i wspomagane, kręgi wsparcia).

- **Warto wykorzystywać potencjał i doświadczenie instytucji o charakterze całodobowym (np. domów pomocy społecznej) i ich pracowników w kontekście organizacji usług wsparcia wychnieniowego.** Przedstawiciele domów pomocy społecznej widzą przestrzeń do realizacji usług opieki wychnieniowej przez ich placówki. Podkreślają, że mają one przestrzeń i zasoby (kadrowe, techniczne) do realizacji takich usług dla rodzin i opiekunów, którzy mają taką potrzebę¹⁸⁰. Niektóre placówki już świadczą tego typu usługi m.in. w ramach rządowego Programu „Opieka wychnieniowa”¹⁸¹ oraz zadania ustawowego, jakim jest realizacja zadań z zakresu wsparcia krótkoterminowego w DPS¹⁸² (w 2024 roku takiego wsparcia udzieliły 2 domy pomocy społecznej, łącznie dla 3 osób). **Rekomendowane jest tworzenie oraz wsparcie tworzenia miejsc świadczenia usług opieki krótkoterminowej/ wychnieniowej, w tym w placówkach całodobowych oraz wspieranie dostosowywania przestrzeni i indywidualizacji wsparcia w placówkach świadczących usługi całodobowe, w tym opieki wychnieniowej. Warto jednocześnie organizować szkolenia dla pracowników miejsc opieki długoterminowej wzmacniające kompetencje w zakresie sprawowania opieki oraz zapobiegające wypaleniu zawodowemu (w tym superwizję).**

¹⁷⁷ P. Kubicki „Cele deinstytucjonalizacji w kontekście oczekiwań osób z niepełnosprawnościami, polityki społecznej i dokumentów międzynarodowych” w P. Błędowski (red. nauk.) „Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce. Cele i wyzwania”, s. 12, Warszawa 2021.

¹⁷⁸ NIK, [„Przestrzeganie praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych”](#), Warszawa 2024, dostęp: 21.04.2026.

¹⁷⁹ Aktualnie powstawanie i działalność centrów jest finansowana w ramach rządowego Programu „Centra Opiekuńczo-Mieszkalne”. W 2024 roku dofinansowanie na utworzenie COM otrzymały 3 wielkopolskie gminy: Przykona, Mosina i Brzeziny. Do tej pory działały takie formy w Kaliszu, Łęce Opatowskiej i Zagórowie.

¹⁸⁰ „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakości usług społecznych”, badanie własne ROPS w Poznaniu, 2023.

¹⁸¹ [Przykład opieki wychnieniowej realizowanej w DPS Lisówki](#), dostęp: 21.04.2026.

¹⁸² Na podstawie art. 55a ustawy z 12 marca 2024 roku o pomocy społecznej.

Integracja

- **Wspieranie niezależnego życia osób z ograniczoną sprawnością oraz rodzin/opiekunów osób wymagających wsparcia ma fundamentalne znaczenie w kontekście deinstytucjonalizacji. Bez rozwoju środowiskowych form wsparcia takich jak usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne w miejscu zamieszkania, asystencji osobistej, opieki wytchnieniowej, teleopieki, mieszkalnictwa wspomaganego, proces ten się nie powiedzie.** Zmiana proporcji pomiędzy poszczególnymi formami pomocy, w tym ograniczenie udziału stacjonarnych placówek o charakterze całodobowym i długoterminowym w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnościami wymagających intensywnej pomocy, jest możliwa wraz ze zwiększaniem dostępności i zakresu usług środowiskowych.
- **Jedną z alternatyw dla całodobowych usług opiekuńczych o charakterze instytucjonalnym kierowanych do osób z niepełnosprawnością intelektualną są Kręgi Wsparcia, które są przykładem środowiskowej formy wsparcia.¹⁸³ Celem tworzenia Kręgów Wsparcia jest umożliwienie osobie z niepełnosprawnością intelektualną bezpiecznego i samodzielnego funkcjonowania (również po śmierci opiekunów/rodziców) dzięki stworzeniu osobistych relacji pomiędzy nią a jej najbliższym otoczeniem. Wsparcie osoby z niepełnosprawnością intelektualną w ramach Kręgu polega na zabezpieczeniu jej w zakresie prawno-finansowym, mieszkaniowym, zdrowotnym i społecznym¹⁸⁴ przez osoby z jej kręgu, np. krewnych, wolontariuszy, przyjaciół, lekarzy, pracowników pomocy społecznej. Usługa ta ma znaleźć się w katalogu form wsparcia po nowelizacji ustawy o pomocy społecznej. Niemniej jednak, oprócz szkoleń w zakresie organizacji usługi w formie Kręgów Wsparcia **niezbędne jest propagowanie pozytywnych wzorców zaangażowania na rzecz osób z ograniczoną sprawnością w lokalnej społeczności oraz wśród przedstawicieli samorządów lokalnych.****
- **W gminach i powiatach województwa wielkopolskiego funkcjonuje niewystarczająca liczba mieszkań treningowych i wspomaganych.** W 2024 roku w zasobach gmin i powiatów znajdowało się 76 mieszkań treningowych i 108 wspomaganych (w 2021 roku w województwie dostępnych było 141 mieszkań chronionych, tj.: 56 - treningowych, a 85 – wspieranych¹⁸⁵). Z ich oferty skorzystało łącznie 520 osób¹⁸⁶. Biorąc pod uwagę grupy, które potencjalnie mogą korzystać z tych form wsparcia (np. osoby w podeszłym wieku, wychowankowie pieczy zastępczej, osoby z grup wysokiego ryzyka, osoby z ograniczoną sprawnością) i ich potrzeby, uzasadnione jest stwierdzenie, że liczba mieszkań na tę chwilę jest niewystarczająca, choć przyrost ich liczby jest znaczący (dynamika wzrostu w przypadku mieszkań treningowych wyniosła 135%, a przypadku wspomaganych 127%). Tę formę wsparcia należałoby rozwijać we wszystkich samorządach, a w szczególności w tych, w których mieszkań chronionych nie ma, a odsetek osób z ograniczoną sprawnością jest wysoki. **Mieszkalnictwo chronione jest doskonałym przykładem usługi o lokalnym**

¹⁸³ A. Żyta „Inkluzja społeczna dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną a samostanowienie – kręgi wsparcia jako propozycja działań oraz Rodzice dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną wobec kręgów wsparcia jako modelu pracy środowiskowej wspierającego inkluzję społeczną. Raport z badań fokusowych”, Zielona Góra 2020.

¹⁸⁴ P. Jordan „Udane życie i bezpieczna przyszłość. Model środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i rodzin w oparciu o Kręgi Wsparcia”, Warszawa 2021.

¹⁸⁵ Nazewnictwo zgodne z zapisami ówczesnej ustawy o pomocy społecznej.

¹⁸⁶ Sprawozdanie MPiPRS-03 za 2024 rok.

iindywidualizowanym charakterze, która mogłaby ograniczyć konieczność opieki instytucjonalnej, jednak tylko zdecydowany rozwój (ilościowy i jakościowy) tej usługi oraz innych o charakterze środowiskowym może pozwolić na to, aby usługi stacjonarnej opieki długoterminowej faktycznie stały się ostatecznym ogniwem wsparcia.

- **Liczba placówek środowiskowego wsparcia oraz rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim od wielu lat utrzymuje się na względnie stabilnym poziomie.** Długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność to główne powody korzystania z systemu pomocy społecznej w regionie¹⁸⁷. Również w przypadku bierności zawodowej osób w wieku produkcyjnym jednymi z głównych przyczyn są choroba i niepełnosprawność (24,9%)¹⁸⁸. Współczynnik aktywności zawodowej wśród osób niepełnosprawnych w wieku 16-89 lat wyniósł w IV kwartale 2024 roku 18,2%, z kolei wskaźnik zatrudnienia 17,7%. Wśród pracujących osób z niepełnosprawnością 62% stanowiły osoby zatrudnione w sektorze prywatnym, 27% w sektorze publicznym, a 11% pracujący na własny rachunek.¹⁸⁹ Z danych z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji PFRON wynika, że udział pracowników zakładów pracy chronionej w ogólnej liczbie pracowników niepełnosprawnych wyniósł w listopadzie 2024 roku 36%. Pozostałe 64% osób z niepełnosprawnością zatrudnionych było na otwartym rynku pracy. Na terenie województwa wielkopolskiego na koniec grudnia 2024 roku działało 77 zakładów pracy chronionej, które łącznie zatrudniały 6 255 osób z niepełnosprawnościami oraz 9 Zakładów Aktywności Zawodowej, które w 2024 roku umożliwiły pracę 581 osobom z niepełnosprawnością, z czego ok. 59% stanowiły osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności¹⁹⁰.

Z kolei osobom z niepełnosprawnościami niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia oferują warsztaty terapii zajęciowej. Z usług 89 warsztatów zlokalizowanych w województwie wielkopolskim w 2024 roku skorzystało 3 261 osób (w 2021 roku 3 215)¹⁹¹. Mimo iż przeprowadzona kontrola NIK wykazała, że działalność podmiotów prowadzących WTZ jest prawidłowa, to działania w zakresie rehabilitacji społeczno-zawodowej nie są skuteczne, ponieważ niewielki odsetek uczestników zajęć w warsztatach podejmuje zatrudnienie (maksymalnie do 1,8% w skontrolowanych jednostkach). W efekcie czas oczekiwania na przyjęcie do WTZ jest długi i może trwać nawet kilka lat. Największe szanse na zakończenie rehabilitacji w warsztatach są w tych miejscach, gdzie system chronionego rynku pracy jest silnie rozwinięty lub organizacje są mocno zaangażowane w rozwój zatrudnienia wspieranego u pracodawców i mają z nimi nawiązaną współpracę.

W przypadku braku szans na rehabilitację zawodową osoba z ograniczoną sprawnością może skorzystać z oferty środowiskowych domów samopomocy, kierujących swoje działania do osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnością intelektualną lub sprzężoną,

¹⁸⁷ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025, s. 52.

¹⁸⁸ Dane krajowe, „Aktywność ekonomiczna ludności Polski – 4 kwartał 2024 r.” GUS 2025, s. 13.

¹⁸⁹ „Aktywność ekonomiczna ludności Polski – 4 kwartał 2024 r.” GUS 2025, [tablice wynikowe](#), dostęp: 23.04.2026.

¹⁹⁰ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025, s. 76.

¹⁹¹ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2022, s. 67.

które w wyniku utraty/braku niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. W 2024 roku 78 domów udzieliło wsparcia 2 963 osobom (rok 2021: 73 domy, wsparcie dla 2 688 osób) w celu zwiększania ich zaradności i samodzielności życiowej oraz pogłębienia integracji społecznej. **Placówki dzienne stanowią ważny element wsparcia społecznego tych osób, ponieważ rehabilitacja społeczno-zawodowa pozwala na utrzymanie ich aktywności i zapobiega pogłębianiu izolacji społecznej. W środowiskach lokalnych powinny być zatem rozwijane wszelkie usługi dzienne skierowane do osób z ograniczoną sprawnością. Ponadto promowane w nich powinny być również postawy związane z aktywnością zawodową osób z niepełnosprawnościami na otwartym lub chronionym rynku pracy, ta bowiem, w połączeniu z innymi usługami, może zapewnić osobom z ograniczoną sprawnością godne i niezależne życie w społeczeństwie.**

W odpowiedzi na powyższe wyzwania wyznaczono zapisane poniżej kierunki działania.

Priorytet I. Poprawa dostępu osób z ograniczoną sprawnością do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Rozwój profilaktycznych usług środowiskowych pozwalających osobom z ograniczoną sprawnością na pozostanie w środowisku, w tym usług świadczonych z wykorzystaniem transportu indywidualnego, w tym m.in.: a. usług informacyjnych w zakresie katalogu dostępnego wsparcia; b. usług opiekuńczych, asystenckich, wolontariatu (np. towarzyskiego), w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii; c. wsparcia towarzyskiego, zapobiegającego izolacji społecznej i samotności; d. kręgów wsparcia; e. usług mieszkaniowych.	1. Zapewnianie na poziomie województwa adekwatnego do potrzeb dostępu do infrastruktury wspierającej funkcjonowanie w środowisku (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania), w tym m.in.: a. usług z zakresu informacyjnego i doradczego, np. punktów informacji o dostępnych formach pomocy; b. środowiskowych domów samopomocy i dziennych domów pomocy społecznej; c. wspieranych form mieszkalnictwa dla osób	1. Wzmacnianie aktywności społecznej i obywatelskiej na rzecz wsparcia osób z ograniczoną sprawnością (w tym tworzenie sieci współpracy). 2. Wspieranie udziału osób z ograniczoną sprawnością w tworzeniu społeczności, „budowaniu miejsca”, współuczestniczeniu w życiu społeczności lokalnych. 3. Wzmacnianie oddolnych inicjatyw wspierających osoby z ograniczoną sprawnością i ich opiekunów, m.in. grup wsparcia, organizacji samopomocowych.	1. Budowanie na poziomie lokalnym spójnego, kompleksowego systemu wsparcia osób z ograniczoną sprawnością i ich opiekunów, w tym m.in.: a. wdrażanie programów integracji i koordynacji wsparcia społecznego i zdrowotnego, w tym szczególnie: wymiany informacji pomiędzy systemem ochrony zdrowia i systemem pomocy społecznej, zabezpieczaniem osób opuszczających placówki szpitalne; b. rozwój narzędzi koordynacji wsparcia lokalnego dla osób

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
2. Rozwój usług interwencyjnego wsparcia, skoordynowanych pomiędzy systemem ochrony zdrowia a systemem pomocy społecznej, dla osób w krótkotrwałym kryzysie zdrowotnym, uniemożliwiającym czasowo samodzielne funkcjonowanie (np. po wyjściu ze szpitala, po wypadku, udarze mózgu, wylewie krwi do mózgu), w tym m.in.: a. usług krótkoterminowego wsparcia całodobowego świadczonego w środowisku; b. usług rehabilitacyjnych, terapeutycznych i zdrowotnych umożliwiających ustabilizowanie stanu zdrowia; c. usług zaadaptowania mieszkania. 3. Rozwój usług środowiskowych o charakterze reintegracyjnym m.in.: a. wspierających samodzielne funkcjonowanie, m.in. usług pracy	- z ograniczoną sprawnością, w tym mieszkań ze wsparciem, dedykowanych kompleksów mieszkaniowych. d. miejsc całodobowych spełniających kryteria deinstytucjonalizacji. 2. Zapewnianie na poziomie województwa adekwatnego do potrzeb dostępu do miejsc interwencyjnego wsparcia dla osób z ograniczoną sprawnością i ich opiekunów (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania), w tym przede wszystkim: a. miejsc opieki wytchnieniowej lub krótkiego pobytu; b. miejsc wsparcia społecznego w formach dziennych i krótkoterminowych;	4. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z ograniczoną sprawnością. 5. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób z ograniczoną sprawnością.	- z ograniczoną sprawnością, np. koordynatorów wsparcia osób z ograniczoną sprawnością, lokalnych centrów wsparcia osób z ograniczoną sprawnością; c. wdrażanie działań z zakresu polityki mieszkaniowej ukierunkowanych na zapewnienie osobom z ograniczoną sprawnością optymalnych warunków zamieszkania do utrzymania samodzielności.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
socjalnej, treningów ekonomicznych, treningów umiejętności społecznych; b. rehabilitacji społeczno-zawodowej i wspierania zatrudnienia, w tym realizowanych w ŚDS/WTZ/ZAZ/PES. 4. Zapewnienie kompleksowego wsparcia opiekunów, w tym m.in.: a. opieki wytchnieniowej; b. szkoleń np.: w zakresie godzenia pracy z opieką nad osobą wymagającą wsparcia, pielęgnacji i wsparcia osoby z ograniczoną sprawnością; c. poradnictwa i wsparcia specjalistycznego, np. pomoc psychologiczna, punkty konsultacji medycznych, prawnych, rehabilitacji.	c. miejsc wsparcia i rehabilitacji opiekunów nieformalnych osób z ograniczoną sprawnością wymagających intensywnego wsparcia.		
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – PES, – grupy oddolne.	– samorządy lokalne, – SWW,

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
			– administracja centralna, w tym szczególnie MRPiPS i terenowa administracja rządowa.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Priorytet II. Poprawa dostępu osób z ograniczoną sprawnością przebywających w instytucjach opieki całodobowej do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zapewnianie wsparcia w zakresie podtrzymywania samodzielności i podmiotowości osób z ograniczoną sprawnością przebywających w instytucjach całodobowych, w tym m.in.: a. usług z zakresu kształtowania samodzielności jako elementu zapobiegającego instytucjonalizacji, w tym wsparcia oferowanego przez pracowników socjalnych; b. usług z zakresu organizacji czasu wolnego w kontekście profilaktyki izolacji społecznej i uzależnień. 2. Zapewnienie dostępności uzupełniających usług specjalistycznego	1. Dążenie do zapewniania miejsc całodobowego wsparcia wpisujących się w zasady deinstytucjonalizacji (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania). 2. Zapewnianie miejsc zamieszkania dla osób usamodzielniających się, opuszczających instytucje całodobowe (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania) oraz podejmowanie działań motywujących te osoby do usamodzielniania, w tym szczególnie: a. mieszkań w ramach gminnych zasobów lokalowych;	1. Zwiększanie wpływu mieszkańców placówek całodobowych dla osób z ograniczoną sprawnością na ich codzienne funkcjonowanie. 2. Wspieranie mieszkańców placówek całodobowych dla osób z ograniczoną sprawnością w udziale w wydarzeniach w społeczności lokalnej jako elementu integracyjnego i zapobiegającego instytucjonalizacji. 3. Angażowanie społeczności lokalnych w inicjatywy podejmowane przez placówki całodobowe dla osób z ograniczoną sprawnością w celu	1. Wspieranie placówek całodobowych w procesie deinstytucjonalizacji, w tym przede wszystkim: a. wspieranie działań służących respektowaniu egzystencjalnej podmiotowości osób z ograniczoną sprawnością w placówkach całodobowych (m.in. innowacyjne rozwiązania organizacyjne, infrastrukturalne i techniczne, personalizacja wsparcia), np. podwyższenie standardu usług, indywidualizacja wsparcia i dostosowanie go do potrzeb odbiorcy;

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
wsparcia mających na celu ustabilizowanie sytuacji zdrowotnej, życiowej i społecznej: - usług terapeutycznych, w tym terapii uzależnień, wsparcia psychologicznego, konsultacji psychiatrycznych, opieki medycznej; - usług asystenckich; - specjalistycznego poradnictwa m.in. prawnego, w szczególności dot. zadłużeń. Wspieranie działań mających na celu usamodzielnianie mieszkańców do pełniejszego uczestnictwa w życiu w środowisku lokalnym lub do opuszczania placówki, w tym rozwój mieszkań ze wsparciem dla osób opuszczających placówki całodobowe dla osób z ograniczoną sprawnością.	- mieszkań ze wsparciem, w tym treningowych; - wspieranie rozwoju form mieszkalnictwa dla osób z ograniczoną sprawnością, w tym mieszkań ze wsparciem, dedykowanych kompleksów mieszkań, zespolonych z usługami opiekuńczymi.	zwiększenia integracji mieszkańców ze społecznością lokalną. - Wspieranie działań aktywizujących usamodzielnionych mieszkańców instytucji całodobowych i wspierających ich w zagospodarowywaniu wolnego czasu. - Rozwój inicjatyw oddolnych mających na celu pomoc osobom z ograniczoną sprawnością zamieszkującym instytucje całodobowe lub osobom usamodzielniającym się. - Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z ograniczoną sprawnością. - Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób z ograniczoną sprawnością.	- inwestowanie w podnoszenie kwalifikacji kadry oraz wzmacnianie pozytywnych postaw pracowników, związanych z indywidualizacją wsparcia i możliwością samostanowienia mieszkańców instytucji; - dążenie do świadczenia usług w warunkach zbliżonych, najbardziej jak to możliwe, do domowych; - wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania; - rozwój uzupełniających usług organizowanych samodzielnie przez placówki całodobowe lub we współpracy z innymi podmiotami, m.in. mieszkań ze wsparciem.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, w tym szczególnie powiatowe, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – PES, – grupy oddolne.	– placówki całodobowe, – samorządy lokalne, – SWW, – administracja centralna, w tym szczególnie MRPiPS, terenowa administracja rządowa.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, środki zewnętrzne.

Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu
w odniesieniu do Priorytetów I i II.

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
1. Zarządzanie strategiczne (programowanie polityki SWW). Rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do planowanej realizacji usług zgodnie z potrzebami osób z ograniczoną sprawnością. Lobbowanie m.in. na rzecz: • poprawy warunków pracy, w tym podnoszenia wynagrodzenia osób realizujących zadania w obszarze wsparcia osób z ograniczoną sprawnością, w tym szczególnie opiekunów formalnych; • poprawy uregulowań prawnych sytuacji nieformalnych opiekunów osób z ograniczoną sprawnością; • systemowej koordynacji wsparcia świadczonego w systemie ochrony zdrowia i pomocy społecznej; • tworzenia uregulowań prawnych dotyczących funkcjonowania placówek całodobowych umożliwiających im wprowadzanie zmian organizacyjnych związanych z deinstytucjonalizacją (np. świadczenia usług na rzecz mieszkańców gmin przez DPS organizowany przez powiat); • ujednolicenia i uproszczenia systemu orzekania o niepełnosprawności, stworzenia np. jednego organu (na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym).	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029
2. Inicjowanie, promowanie i rekomendowanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby osób z ograniczoną sprawnością, m.in.: • inkubowanie i testowanie i/lub akceleracja innowacji w obszarach m.in. podtrzymywania samodzielności, wsparcia osób ubezwłasnowolnionych; • upowszechnianie przetestowanych innowacji, m.in. w kierunku wykorzystania ich do realizacji usług społecznych na terenie samorządów.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
3. Wspieranie samorządów w tworzeniu kompleksowych systemów wsparcia osób z ograniczoną sprawnością w celu profilaktyki instytucjonalizacji, w tym m.in.: - wspieranie gmin i powiatów w organizacji i koordynacji usług w obszarze wspierania osób z ograniczoną sprawnością, m.in.: - doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia m.in. w obszarach: tworzenia programów wspierania osób z ograniczoną sprawnością, rozwoju i standaryzacji usług, zlecania zadań NGO/PES w tym obszarze; - wspieranie potencjału kadry realizującej zadania, w tym opiekunów formalnych, poprzez: - organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z osobami z ograniczoną sprawnością; - szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; - szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie: - pracy z wymagającym klientem, - pracy m.in. z osobami w spektrum autyzmu, z FAS, chorobami genetycznymi.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
4. Wspieranie instytucji w procesie deinstytucjonalizacji placówek, w tym przede wszystkim: - wspieranie kadry oraz organizatorów instytucji (doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia), m.in.: - wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania i ewentualnego usamodzielnienia; - rozwój uzupełniających usług organizowanych przez placówki całodobowe lub we współpracy; - wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: - organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z osobami z ograniczoną sprawnością;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
- o szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; - o szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie metod pracy/ narzędzi, które za cel stawiają wzrost poczucia podmiotowości i reintegrację osób z ograniczoną sprawnością, prowadząc do ich umiejętności samodzielnego funkcjonowania poza systemem wsparcia.		
5. Wspieranie (finansowe i merytoryczne) organizacji pozarządowych w tym: • wsparcie podmiotów trzeciego sektora poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert oraz form pozakonkursowych; • zwiększanie potencjału aplikacyjnego do wnioskowania o środki publiczne, w tym FEW, środki krajowe i regionalne na realizację usług społecznych w obszarze polityki społecznej, doradztwo w pisaniu wniosków; • wspieranie sieciowania, tworzenia platform współpracy, organizacji parasolowych w obszarze działań na rzecz osób z ograniczoną sprawnością, w tym stworzenie platformy porozumienia/komunikacji między podmiotami trzeciego sektora służącej wymianie informacji i monitorowaniu stopnia realizacji działań; • wspieranie kompetencji do zaangażowania w działania systemowe w obszarze wsparcia osób z ograniczoną sprawnością (wsparcie merytoryczne, doradztwo, spotkania); • wspieranie potencjału do realizacji usług w obszarze wsparcia osób z ograniczoną sprawnością (wsparcie merytoryczne, modele, wizyty studyjne i spotkania z innymi podmiotami realizującymi zadania w tym obszarze); • wspieranie współpracy z samorządami lokalnymi i zlecania usług w obszarze wsparcia; • organizacja szkoleń adekwatnych do zgłaszanych potrzeb.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
6. Wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami m.in. poprzez:	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego,	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• zapewnienie funkcjonowania ciał przedstawicielskich i konsultacyjno-doradczych, w tym Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego; • zapewnienie funkcjonowania tematycznych grup roboczych/ zespołów/ forów; • wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej m.in. poprzez sieciowanie, organizację spotkań, konferencji.	– środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
7. Wspieranie dostępu do informacji w obszarze wsparcia, w tym: • opracowywanie publikacji; • prowadzenie, aktualizacja i upowszechnianie bazy instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób z ograniczoną sprawnością; • uruchomienie newslettera z aktualnościami dla instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób z ograniczoną sprawnością; • koordynacja działań informacyjnych pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w działania.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
8. Realizacja działań związanych z podnoszeniem świadomości i budowaniem pozytywnych postaw mieszkańców Wielkopolski wobec procesu deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych zgodnie z potrzebami osób z ograniczoną sprawnością.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029

5.4. Osoby w kryzysie bezdomności

Uwarunkowania definicyjne i systemowe

Bezdomność jest jednym z trudniejszych do rozwiązania problemów społecznych. Jest to zjawisko wielowymiarowe i złożone, noszące bardziej cechy procesu niż wydarzenia, stąd w ostatnim czasie wyrażenie „osoby bezdomne” zaczęto zastępować innym: „osoby w kryzysie bezdomności”. Takie określenie ma podkreślać człowieczeństwo tych osób, ale też przejściowość, tymczasowość bezdomności, podobnie jak innych sytuacji kryzysowych, a osobom nią dotkniętym przyznaje prawo do wyjścia z kryzysowej sytuacji, najczęściej przy uzyskaniu odpowiedniego wsparcia. Złożoność tego zjawiska powoduje wiele problemów definicyjnych, jest też polem ścierania się różnych poglądów na temat granic roli opiekuńczej państwa, a dodatkowo jest to proces silnie uwarunkowany historycznie i politycznie. Skutkiem tego społeczne postrzeganie bezdomności obarczone jest w naszym kraju wieloma stereotypami, najczęściej uważa się, że bezdomność jest wyborem i świadomą decyzją osób, które jej doświadczają. Tymczasem rzeczywistość pokazuje, że zagrożenie bezdomnością może dotyczyć każdego człowieka, wystarczy splot niekorzystnych, losowych sytuacji, typu choroba, utrata pracy, kryzys rodzinny, itp.

Najbardziej kompleksową typologię zjawiska bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego (ETHOS) opracowała Europejska Federacja Narodowych Organizacji Pracujących na rzecz Ludzi Bezdomnych FEANTSA. Punktem wyjścia dla **Typologii ETHOS** jest założenie, że istnieją trzy domeny, które konstytuują „dom”, a brak którejkolwiek z nich oznacza bezdomność. Posiadanie domu oznacza dysponowanie odpowiednim schronieniem (przestrzenią) chroniącym przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (domena fizyczna), w którym można zachować prywatność i czerpać satysfakcję z relacji społecznych (domena społeczna) i do którego zajmowania posiada się tytuł prawny (domena prawna)¹⁹². W Ustawie o pomocy społecznej z kolei znajdują się zapisy o osobie niezamieszkującej w lokalu mieszkalnym i niezameldowanej na pobyt stały, a także o osobie niezamieszkującej w lokalu mieszkalnym i zameldowanej na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania¹⁹³. Jednak w ostatnim czasie, wraz z ideą deinstytucjonalizacji, rozpowszechniły się postulaty dotyczące konieczności głębokiej przebudowy systemu wsparcia osób w kryzysie bezdomności, na skutek czego pojawiły się propozycje zmian do Ustawy w tym obszarze. Wśród zaproponowanych w projekcie zmian, oprócz zmiany nazewnictwa (z „osoby bezdomnej” na „osobę w kryzysie bezdomności”), znalazły się m.in. regulacje odnoszące się do gmin, doprecyzowujące kwestie udzielania świadczeń osobom w kryzysie bezdomności w miejscu ich pobytu, jak również te dotyczące rozwijania streetworkingu oraz mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego. Równocześnie, przygotowany jest „Ogólnopolski model świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością”, który może być modelowym sposobem na wprowadzanie zmian zmierzających do poprawy skuteczności systemu wsparcia.

Warto również zauważyć, że **brakuje rzetelnych danych statystycznych**, określających w przybliżeniu liczebność i strukturę osób znajdujących się w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością. Co prawda, co 2 lata organizowane jest „Ogólnopolskie liczenie osób bezdomnych”, jednak jego

¹⁹² [Przewodnik po typologii ETHOS](#), dostęp: 16.06.2026.

¹⁹³ Art.6, p. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

wyniki należy traktować raczej jako dane szacunkowe, odnoszące się do niepełnego obrazu bezdomności w Polsce (dane te nie ujmują chociażby skali zjawiska bezdomności wśród młodzieży, unikającej w większości wsparcia instytucjonalnego – to tzw. „niewidzialność bezdomności ludzi młodych”¹⁹⁴). Problemem okazuje się zresztą nie tylko sama skala zjawiska bezdomności, ale także zróżnicowanie populacji osób w kryzysie bezdomności pod względem wieku, płci czy narodowości, które wymaga każdorazowo stosowania innych narzędzi i rozwiązań.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej, udzielanie schronienia jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym (w praktyce jednostki samorządu terytorialnego często zlecają ich realizację organizacjom pozarządowym), a zgodnie z art. 48a ust. 1 ustawy udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowni albo schronisku dla osób bezdomnych. Pomoc udzielana jest zgodnie z właściwością miejscową, czyli ostatnim miejscem zameldowania osoby doświadczającej bezdomności, co skutkuje często przygotowaniem schronienia w miejscowościach znacznie oddalonych od miejsca jej faktycznego pobytu. Może także skutkować powrotem do gminy, w której osoba była zameldowana wiele lat temu i aktualnie nie chce lub nie może tam wracać. W konsekwencji uniemożliwia to wybór miejsca prowadzenia życia i zaburza poczucie wpływu na własne życie. Ponadto, z punktu widzenia systemu i pracy z klientem, destabilizuje to prowadzenie bieżącej pracy socjalnej oraz realizację zadań ujętych w kontraktach socjalnych¹⁹⁵ i nie pozwala na systematyczną pracę z daną osobą podczas rozwiązywania jej problemów. Kwestia ta ma jednak zostać zmodyfikowana w nowelizowanej ustawie o pomocy społecznej, planowane zmiany legislacyjne zmierzają do tego, by przyznawać pomoc w miejscu jej bieżącego pobytu, bez odsyłania do ostatniego meldunku.

Aktualny system wsparcia często określa się jako „drabinkowy” czy „schodkowy”, czyli skonstruowany w taki sposób, że świadczona pomoc uzależniona jest od spełniania kolejnych z góry założonych wymogów. W wielu lokalnych systemach pomocy osobom w kryzysie bezdomności funkcjonuje cała gama instytucji, przez które trzeba przejść, aby doczekać się własnego mieszkania – najpierw ogrzewalnia, potem noclegownia, schronisko, wreszcie mieszkanie. Instytucje te działają zgodnie ze standardami, nie można ich prowadzić bez stosownych wymogów¹⁹⁶. W każdej z tych instytucji należy spędzić określoną ilość czasu, poddać się panującemu tam regulaminowi wewnętrznemu, nierzadko wykazać się osiągnięciami z zakresu realizowanego indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności, a także (przede wszystkim) trwać abstynencją. Własne mieszkanie staje się często odległym i mglistym celem, który oddala się jeszcze bardziej przy każdym potknięciu (złamanie zasady abstynencji, inne formy złamania regulaminu placówki) skutkującym powrotem na ulicę i koniecznością ponownego rozpoczynania syzyfowej wspinaczki po „drabince” od najniższego poziomu¹⁹⁷.

Kolejną słabością obecnych rozwiązań jest **skupianie się przede wszystkim na interwencji**, a więc zapewnianiu osobom w kryzysie bezdomności schronienia oraz zaopatrzeniu w niezbędną odzież

---

¹⁹⁴ M. Manosik, M. Motyka, R. Szczepanik „Dodaj mnie. Bezdomność młodzieży i młodych dorosłych w Polsce”, Fundacja Po Drugie, Warszawa 2023, str. 23-48.

¹⁹⁵ Informacja o wynikach kontroli NIK „Działania wspierające i aktywizujące osoby bezdomne” Warszawa 2020, str.15.

¹⁹⁶ [Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 lipca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni](#), dostęp: 17.06.2026.

¹⁹⁷ „Programy mieszkaniowe w przeciwdziałaniu bezdomności – dobre praktyki i refleksja systemowa” pod red. J. Wilczka, Warszawa 2017, str. 10.

i wyżywienie. Zakłada się, że dzięki stabilizacji osiągniętej w instytucji oraz prowadzonej równolegle pracy socjalnej, leczeniu odwykowemu i aktywizacji społeczno-zawodowej, osoba w kryzysie bezdomności będzie w stanie wyjść z kryzysu, podjąć zatrudnienie i ostatecznie przejść do „docelowego” mieszkania (np. socjalnego lub komunalnego), kończąc tym samym proces reintegracji i trwale powracając do prawidłowego funkcjonowania społecznego. Niestety, takie podejście nie przynosi spodziewanych rezultatów – liczba trwałych usamodzielnień osób bez domu jest znacznie niższa od oczekiwań, a jak wynika z obserwacji praktyków społecznych, liczba osób doświadczających bezdomności wcale nie maleje. Również zdaniem Najwyższej Izby Kontroli¹⁹⁸ system, na który składają się działania podejmowane przez organy administracji rządowej, samorządowej oraz organizacje pozarządowe nie jest ani spójny, ani skuteczny – nie zapewnia osobom w kryzysie bezdomności aktywizacji, dzięki której mogłyby osiągnąć życiową samodzielność. Wyniki kontroli wykazały, że każdemu potrzebującemu zapewniono schronienie, posiłek czy niezbędne ubranie. Natomiast, tylko jeden spośród 34 poddanych kontroli podmiotów, w pełni realizował swoje zadania wynikające z przepisów prawa, w tym zmierzające do usamodzielnienia życiowego osób w kryzysie bezdomności.

Aktualna konstrukcja systemu prowadzi więc często do **uzależniania się osób w kryzysie bezdomności od sposobu życia i pomocy świadczonej w placówkach**, co potęgowane jest niestety przez niedobory mieszkań, w których możliwe byłoby prowadzenie działań zmierzających do usamodzielnienia. Perspektywę wdrażania nowych rozwiązań, opartych na rozwoju usług świadczonych w środowisku, na rozwoju programów mieszkaniowych, w tym w ramach Najpierw Mieszkanie, a także pracę w nurcie redukcji szkód, należy postrzegać więc jako konieczność i wielką szansę na poprawę funkcjonowania systemu wsparcia i stopniowe eliminowanie zjawiska bezdomności.

Profilaktyka

- **Gminne zasoby lokalowe charakteryzują się zarówno niską dostępnością, jak i wysokim stopniem zużycia majątku, a także rosnącymi zaległościami czynszowymi**¹⁹⁹. Pod koniec 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego znajdowało się 48 633 lokali komunalnych, na które złożono 5 932 wniosków o przydział, co oznacza, że liczba lokali zmniejszyła się w porównaniu z 2021 rokiem o 4,2% (2 135 lokali), a liczba wniosków zwiększyła się o 4,7% (267 wniosków). O 7,5% zmniejszył się również zasób lokali socjalnych, w 2024 roku funkcjonowało ich 5 071 oraz liczba złożonych na nie wniosków – z 3 701 do 2 835²⁰⁰. **Niekorzystna sytuacja na polskim rynku mieszkaniowym, rosnąca inflacja, wzrost opłat za prąd i ogrzewanie oraz brak pewności zatrudnienia**²⁰¹ **powodują wzrost trudności związanych z dostępem oraz utrzymaniem mieszkań przez osoby o średnich lub niższych dochodach**. W 2024 roku w województwie wielkopolskim toczyło się 665 postępowań eksmisyjnych, z czego 602 na skutek zaległości w opłatach za mieszkanie (wzrost o 8,1% w porównaniu z rokiem 2020). W tym samym roku orzeczono 172 eksmisje, z czego 167 z powodu zaległości w opłatach za mieszkanie. Ponadto, 16 359 mieszkań jest zadłużonych (spadek o 3,8% w porównaniu z 2020 rokiem) na kwotę ponad 145 mln. zł

¹⁹⁸ Informacja o wynikach kontroli NIK „Działania wspierające i aktywizujące osoby bezdomne” Warszawa 2020, str. 10.

¹⁹⁹B. Kluza B., K. Kluza „Mieszkania komunalne – wyzwanie dla polityki mieszkaniowej państwa w świetle badań wybranych miast”, Urban Development Issues, volume 67 z 2020, s. 75–84.

²⁰⁰ Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS za 2024 rok.

²⁰¹ [Niskie bezrobocie już nas nie uspokaja. Presja i niepewność wygrały z dobrostanem](#), dostęp: 10.08.2026.

(ponad trzykrotny wzrost w porównaniu z 2020 rokiem)²⁰². **Należałoby wobec tego zaplanować i wdrażać systematycznie działania z zakresu polityki mieszkaniowej ukierunkowanej na rozwijanie potencjału zasobów lokalowych należących do samorządów lokalnych.**

- **Kluczowym elementem wielu strategii służących rozwiązaniu problemu bezdomności jest szybka reakcja w przypadku, gdy istnieje chociażby zagrożenie eksmisji.** Z racji tego, że według KRD 2/3 dłużników czynszowych to tzw. notoryczni dłużnicy (posiadający nieuregulowane zobowiązania finansowe wobec innych wierzycieli)²⁰³, **bardzo potrzebne jest wspieranie działań mających na celu profilaktykę zadłużeń** (np. różne usługi w tym zakresie organizuje Spółdzielnia Socjalna „Poznanianka”). **Niezmiernie ważna jest powszechna edukacja mieszkaniowa, jak również wprowadzanie rozwiązań mających na celu niwelowanie zadłużeń mieszkaniowych, wprowadzanie programów oddłużeniowych oferujących wsparcie w odpracowywaniu długów czy też możliwości spłat ratalnych.** Istotnym elementem takich programów jest powszechny dostęp do informacji, z jakich narzędzi, i z jakiego wsparcia można skorzystać w konkretnej, indywidualnej sytuacji. Warto również wdrażać rozwiązania niosące pomoc osobom zagrożonym eksmisją i eksmitowanym, jak np. gdańskie Centrum Treningu Umiejętności Społecznych²⁰⁴, które oferuje tymczasowe pomieszczenie osobom eksmitowanym połączone z treningiem podnoszenia kompetencji społecznych. Kluczowe jest także wdrażanie programów wspierających najemców, zwłaszcza znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji bytowej (np. samotnie rodzice, osoby zatrudnione na umowach czasowych czy cudzoziemcy). Z drugiej strony jednak ważne jest istnienie mechanizmów chroniących osoby wynajmujące mieszkania, aby również ich prawa były zabezpieczone, a wynajem nie powodował ryzyka powstania zadłużenia. Przykładem takiego rozwiązania są Społeczne Agencje Najmu oraz inicjatywy działające w oparciu o nie, które od niedawna zaczynają funkcjonować w coraz większym zakresie w naszym kraju (od 2023 roku również w Poznaniu²⁰⁵). Istotna jest także profesjonalizacja świadczonego wsparcia, kształcenie kadr, które będą specjalizowały się we wsparciu osób wychodzących z zadłużeń, a także budowanie sieci wsparcia osób zadłużonych.
- **Szczególnie dotkliwą kwestią jest zjawisko bezdomności pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, którym trudno jest osiągnąć stabilizację finansową i mieszkaniową, a nie otrzymują systemowego wsparcia,** chociażby ze względu na deficyty zasobu lokalowego w gminach i powiatach. W 2024 roku w wielkopolskich JST funkcjonowały 184 mieszkania treningowe i wspomagane, w których zamieszkiwało łącznie 520 osób²⁰⁶. Powyższe dane odnoszą się jednak do wszystkich kategorii osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę były uprawnione do skorzystania z tego rodzaju wsparcia. Biorąc pod uwagę osoby, które potencjalnie mogą korzystać z mieszkań chronionych, liczba mieszkań i miejsc, jakie oferują, jest niewystarczająca. Deficyt zasobów mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego jest bezpośrednią przyczyną ryzyka

²⁰² GUS BDL.

²⁰³ [KRD, Gdy sąsiad nie płaci za mieszkanie. Jak wyegzekwować należności?](#), dostęp: 25.06.2026.

²⁰⁴ [Centrum Treningu Umiejętności Społecznych](#), dostęp: 25.06.2026.

²⁰⁵ [Społeczna Agencja Najmu 2.0 – innowacyjny model zaspokajania potrzeb mieszkaniowych dla mieszkańców Poznania](#), dostęp: 30.06.2026.

²⁰⁶ Dane pochodzą ze sprawozdania MPiPS-03 za 2024 rok.

zagrożeniem bezdomnością młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, gdyż jedną z **fundamentalnych potrzeb osób usamodzielnianych jest pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych**. Z kontroli NIK²⁰⁷ wynika, że proces usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą zaczyna się zbyt późno, a wsparcie jakie otrzymują jest niewystarczające. W okresie objętym kontrolą NIK znaczący wpływ na to miały minimalne kwoty świadczeń przeznaczone dla wychowanków, rzadko waloryzowane, a jeśli już, to w stopniu zaledwie pokrywającym inflację. Najniższa skuteczność wsparcia dotyczyła jednak zapewnienia mieszkania. W skrajnych przypadkach, z powodu braku dostępnych lokali, gminy i powiaty proponowały opuszczającym pieczę zastępczą nawet pobyt w noclegowni lub schronisku dla osób w kryzysie bezdomności. Podczas ostatniego liczenia osób w kryzysie bezdomności na terenie Wielkopolski zidentyfikowano 36 osób, które jako bezpośrednią przyczynę swojej bezdomności wskazały opuszczenie placówki opiekuńczo-wychowawczej, w tym 19 osób w wieku 18-25 roku życia²⁰⁸. **W tym kontekście, oprócz konieczności zapewnienia zasobu mieszkaniowego dla tej kategorii osób, szczególnego znaczenia nabierają również działania nakierowane na wdrożenie jak najwcześniejszych kompleksowych treningów usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej, zwłaszcza opuszczających instytucje** (np. w oparciu o model wczesnego usamodzielnienia upowszechniany przez ROPS w Poznaniu).

- **Osoby przebywające w takich instytucjach jak szpital, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład karny bywają często zwalniane bez zapewnienia im odpowiedniego wsparcia i miejsca zamieszkania. Powodem jest niewystarczająca współpraca między tymi placówkami a instytucjami wsparcia.** Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej wprowadziła od 2023 roku możliwość świadczenia pracy socjalnej na rzecz osoby, której pozostało nie więcej niż 3 miesiące do planowanego opuszczenia zakładu karnego albo aresztu śledczego. Jak wynika z analiz Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, bezdomność jest wskazywana jako jedno z kluczowych wyzwań i problemów osób opuszczających zakłady karne²⁰⁹. Wśród grupy osób zidentyfikowanych jako osoby w kryzysie bezdomności. Podczas ostatniego liczenia osób w kryzysie bezdomności na terenie Wielkopolski zidentyfikowano 120 osób, które jako bezpośrednią przyczynę swojej bezdomności wskazały opuszczenie zakładu karnego, natomiast kolejne 69 osób przygotowywało się do jego opuszczenia bez zabezpieczonego miejsca zamieszkania. **Warto byłoby wobec tego zacieśniać współpracę między instytucjami i podejmować działania mające na celu nie tylko usprawnienie wymiany informacji, lecz także podnoszenie kompetencji pracowników w zakresie współpracy pomiędzy systemem pomocy społecznej a systemem penitencjarnym. Działania te powinny sprzyjać lepszej koordynacji wsparcia, wymianie doświadczeń oraz wypracowywaniu skutecznych rozwiązań na rzecz osób opuszczających jednostki penitencjarne.**

---

²⁰⁷ Raport z kontroli NIK „Udzielanie pomocy na usamodzielnienie wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form pieczy zastępczej”, Warszawa 2023.

²⁰⁸ Ogólnopolskie badanie liczby osób w kryzysie bezdomności przeprowadzone w nocy z 3 na 4 marca 2026 r. oraz dodatkowo w dniach 3-5 marca 2026 r.

²⁰⁹ K. Bloch, J. Klimczak „Analiza potrzeb osób opuszczających zakłady penitencjarne w Polsce”, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2025.

Interwencja

- **Osoby w kryzysie bezdomności to grupa niejednorodna, skupiająca osoby o różnym wieku, płci, wykształceniu, sytuacji rodzinnej czy zdrowotnej, a także historii życiowej czy potrzebach wsparcia.** Na podstawie ogólnopolskiego badania przeprowadzonego w dniach 3-5 marca 2026 r. w województwie wielkopolskim zidentyfikowano 2 797 osób znajdujących się w kryzysie bezdomności, z czego 83,3% to mężczyźni. W porównaniu z analogicznym spisem z 2024 roku liczba ta nieznacznie wzrosła (o 2,4%). Niemal połowa (49,0%) to osoby pomiędzy 41 a 60 rokiem życia, 27,2% – powyżej 60 r.ż., 16,7% – między 26 a 40 r.ż., 2,6% – to dzieci i młodzież do 17 r. ż., a 4,5% - to osoby między 18 a 25 rokiem życia. Przeważająca większość to osoby pozostające poza związkiem małżeńskim (92,3%), w tym 33,5% to osoby rozwiedzione, a 47,6% to kawalerowie/panny. Najliczniejsza grupa badanych (blisko 76%) to osoby znajdujące się w kryzysie bezdomności poniżej 10 lat, z czego 28,7% to osoby żyjące bez domu mniej niż 2 lata. W miejscach niemieszkalnych: na ulicach, klatkach schodowych, dworcach przebywało 12,5% z nich, w pustostanach, domkach działkowych – 11,9%, a pozostałe osoby znajdowały się w różnego rodzaju placówkach. Blisko połowa osób (49,6%) związana była zameldowaniem (obecnym lub w przeszłości) z gminą obecnego pobytu. Jako dominujące przyczyny bezdomności wskazano: uzależnienie od alkoholu (34,7%), konflikt rodzinny (31,6%) oraz eksmisję, wymeldowanie z mieszkania (19,0%). Najczęstsze formy wsparcia, z których korzystają badane osoby w kryzysie bezdomności to: schronienie (61,1%), posiłek (58,6%) oraz wsparcie finansowe (30,0%). 14% osób zadeklarowało, że nie korzysta z żadnej formy pomocy. Jak wynika z badania, oferowane formy wsparcia pokrywają się zasadniczo z potrzebami tej grupy osób, za wyjątkiem potrzeb mieszkaniowych, które nie figurowały w wykazie dostępnych form wsparcia. Jako najbardziej oczekiwane/pożądane formy wsparcia wskazano bowiem odpowiednio: zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych (31,5%), udzielenie schronienia (29,5%), posiłku (25,9%) oraz wsparcie finansowe (24,5%). **Budując system wsparcia dla osób znajdujących się w kryzysie bezdomności, warto pamiętać o zapewnieniu dostępności różnorodnych form wsparcia, zarówno tych o charakterze doraźnym, interwencyjnym, jak i nastawionych na długotrwałą współpracę i usługi asystenckie, zapewniających zaspokojenie różnego rodzaju potrzeb: mieszkaniowych, doraźnego schronienia, zapewnienia posiłku, ubrania, wsparcia finansowego, ale też psychologicznego, prawnego, medycznego czy terapeutycznego. Im szerszy i bardziej zindywidualizowany będzie dostępny katalog usług, tym większa jest szansa na skuteczne wsparcie osób potrzebujących.** Tak więc, należy wspierać i rozwijać wszelkiego rodzaju inicjatywy (głównie oddolne, pozarządowe) skupione na organizacji usług typu: jadłodajnie, świetlice, podzielnice żywności, usługi medyczne, fryzjerskie, pralnie, łaźnie, zbiórki odzieży, itp. **Warto zadbać, aby oferowane usługi były ogólnodostępne, kierowane do wszystkich potrzebujących osób, niezależnie od faktu korzystania z pomocy społecznej (tzw. wsparcie niskoprogowe).** Należy również podkreślić, że szczególnie istotne jest skuteczne docieranie do osób w kryzysie bezdomności z informacją o dostępnym katalogu wsparcia, gdzie jedną z podstawowych metod pracy powinien być streetworking. Optymalnie byłoby, aby informacja ta była powszechna i prosta do znalezienia przez osobę, która znalazła się w kryzysie (np. infolinia, ogólnodostępne punkty informacyjne, itp.).

- Wsparcie oferowane osobom doświadczającym bezdomności w ramach systemu pomocy społecznej nie jest nakierowane na wzmacnianie ich samodzielności i przygotowywanie do niezależnego życia.** Główną osią wsparcia jest pomoc w udzieleniu schronienia, najczęściej w instytucjach (w 2024 roku 57,6% osób skierowano do schronisk dla osób bezdomnych, 23,4% do noclegowni, a 19,0% do ogrzewalni). Osoby w kryzysie bezdomności mogą skorzystać również z innych form systemowego wsparcia, zarówno w formie świadczeń pieniężnych, jak i niepieniężnych (jak np. zapewnienie posiłku czy ubrania). W 2024 roku pomoc pieniężną z tytułu bezdomności uzyskało 3 550 wielkopolskich rodzin (co oznacza spadek o 501 rodzin w porównaniu z 2021 rokiem), natomiast pomocy w zapewnieniu schronienia udzielono 4 121 osobom (wzrost o 1 037 osób w porównaniu z 2021 rokiem). Według sprawozdania MRiPS-06 pod koniec 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowało 15 noclegowni i schronisk dla osób bezdomnych (spadek o 3 placówki w porównaniu z 2021 rokiem), a z 544 dostępnych miejsc skorzystało ogółem 1827 osób (więcej o 933 osoby w porównaniu z 2021 rokiem). Wsparcie tej grupy osób oferowane było również poprzez działalność 3 ogrzewalni, z których skorzystało 1 004 osoby. Dodatkowo, na terenie województwa działają 2 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, oferujące 43 miejsca.

Z badania ROPS przeprowadzonego wśród przedstawicieli schronisk i noclegowni dla osób w kryzysie bezdomności²¹⁰ wynika, że mieszkańcy tych placówek mają dość ograniczony wpływ na niektóre obszary związane z ich funkcjonowaniem w placówce, m.in. na współtworzenie zasad regulaminu, możliwość wyboru opiekuna, pokoju czy współlokatora, samodzielnej aranżacji przestrzeni oraz wybór menu. **Warto byłoby więc prowadzić działania zmierzające do większego udomowienia tych instytucji i poszerzenia zakresu wpływu ich mieszkańców na kształt świadczonych tam usług. W tym celu rekomendowane jest zintensyfikowanie wsparcia dla kadry pracującej z osobami w kryzysie bezdomności.**
- Dostępne formy pomocy zbudowane są najczęściej według założeń opartych o konieczność „dostosowania się człowieka do systemu, a nie systemu do człowieka”. W praktyce wygląda to tak, że przed osobami w kryzysie bezdomności stawia się szereg wymogów (w tym przede wszystkim – trzeźwości), a świadczona pomoc uzależniona jest od wspinania się po kolejnych szczeblach z góry założonych celów do osiągnięcia, deficytowe są natomiast formy wsparcia świadczone w nurcie dostosowania się do indywidualnych potrzeb osoby wspieranej, jak chociażby w programie „Najpierw mieszkanie”. Jest to szczególna forma interwencji kierowana do osób znajdujących się w wyjątkowo trudnej sytuacji zdrowotnej i opiera się na założeniu, że zapewnienie samodzielnego mieszkania (ze wsparciem asystenckim) jest początkiem końca bezdomności oraz stanowi podstawę powrotu do zdrowia oraz aktywnego życia osobistego i społecznego, uruchamiając motywację do zmiany.** U klientów programów NM realizowanych za granicą notowano wysokie, niespotykane w tradycyjnych programach, wskaźniki utrzymania się w mieszkaniu nawet po zakończeniu programu²¹¹. Pod koniec 2025 roku w całym kraju realizowanych było 12 programów NM, w których udział wzięło blisko 500 osób²¹². **Co istotne, wsparcie to można wdrażać w całości**

²¹⁰ „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”, badanie własne ROPS w Poznaniu, 2023.

²¹¹ J. Wygnańska, [Historia badań wierności NM](#), dostęp: 27.07.2026.

²¹² Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska, [Raport pięciolecia 2020-2025](#), dostęp: 16.07.2026.

lub częściowo, w zależności od lokalnego potencjału i potrzeb poszczególnych samorządów. Nadrzędną ideą jest to, aby realizowane programy przygotowywały uczestników do samodzielnego funkcjonowania i do ich wyjścia z kryzysu bezdomności. Warto również projektować i rozwijać usługi polegające na zapewnieniu pomocy osobom mieszkającym na ulicy, które chciałyby lub przechodzą terapię odwykową, np. poprzez zapewnienie bezpiecznego schronienia z jednoczesnym dostępem do specjalistycznych usług terapeutycznych i medycznych.

- **Brak szczegółowych informacji o młodzieży/młodych dorosłych doświadczających bezdomności powoduje, że jest to grupa niedostrzegana przez system na początku kryzysu.** Młodzież/młodzi dorośli rzadko docierają do miejsc, które specjalizują się w pomaganiu, natomiast wiele młodych osób doświadczających bezdomności poszukuje innych rozwiązań, np. przebywa u znajomych, najmuje pokoje w hostelach czy też nocuje na squatach²¹³. Z ogólnopolskiego badania osób w kryzysie bezdomności wynika, że w województwie wielkopolskim 7,1% z tych osób to młodzież/młodzi dorośli do 25 roku życia. Prawo do schronienia, jako jedna z form świadczeń z zakresu pomocy społecznej, obejmuje przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego. Chodzi o noclegownię, schronisko dla osób w kryzysie bezdomności oraz schronisko dla osób w kryzysie bezdomności z usługami opiekuńczymi. Żadna z tych form nie jest jednak ukierunkowana na pomoc osobom w wieku 18-25 lat, wymagającym podejścia zindywidualizowanego i dostosowanego do wieku i potrzeb. **Dlatego szczególnie wzmacniane i rozwijane powinny być formy wsparcia dedykowane tej grupie odbiorców. Przykładem może tu być warszawski Dom dla Młodzieży prowadzony przez Fundację Po Drugie, który oferuje schronienie i specjalistyczne wsparcie młodzieży doświadczającej bezdomności, pomagając jej docelowo w osiągnięciu samodzielności.** Każdego roku do organizacji trafia około 180 młodych osób, a większość z nich to były wychowanki i wychowankowie placówek. W ostatnim czasie coraz częściej z pomocy korzystają również osoby wychowujące się w rodzinach, których problemy nie zostały w odpowiednim momencie dostrzeżone przez system. **Wdrażany przez fundację system wsparcia młodzieży w kryzysie bezdomności (tj. wsparcie w Punkcie pomocowym, pobyt w Domu dla Młodzieży, Mieszkaniach dla młodzieży oraz Domu dla Młodych Mam) jest bardzo potrzebnym rozwiązaniem, wartym zaimplementowania również w innych regionach Polski**²¹⁴.

Reintegracja

- **Wsparcie udzielane osobom, które znajdują się na etapie wychodzenia z bezdomności jest kluczem poradzenia sobie z problemem zbyt długiego korzystania z zakwaterowania kryzysowego, a usługi wspierające przejście z placówek kryzysowych czy działania mające pomóc takim osobom utrzymać mieszkanie po opuszczeniu schroniska mają ogromne znaczenie dla powodzenia takich działań.** Według sprawozdania MPiPS-06 pod koniec 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowały 184 mieszkania treningowe i wspomagane, z czego 76 miało funkcję treningową (w ciągu 2024 roku skorzystało z nich

²¹³ Fundacja Po Drugie „Warszawska diagnoza sytuacji mieszkaniowej młodzieży w wieku 17-25 lat zagrożonej lub dotkniętej bezdomnością – raport z badania”, Warszawa 2019.

²¹⁴ Fundacja Po Drugie, [Program Wsparcia](#), dostęp: 16.07.2026.

520 osób). Pomimo wprowadzenia w ostatnich latach istotnych regulacji dotyczących mieszkań treningowych i wspomaganych, system prawny nadal nie obejmuje w pełni mieszkań ze wsparciem – czyli form najmu połączonych z usługami środowiskowymi, takimi jak asystentura, pomoc psychologiczna czy interwencja kryzysowa. Ich funkcjonowanie opiera się obecnie na lokalnych praktykach, projektach unijnych (EFS+) oraz rozwiązaniach wypracowanych przez NGO i społeczne agencje najmu²¹⁵. **Potrzebny jest więc intensywny rozwój mieszkalnictwa, które uwzględni różnorodne formy wsparcia dostosowane do potencjału i stopnia gotowości osób do usamodzielnienia, a mieszkania readaptacyjne – pełnią rolę pomostu między placówką a samodzielnym życiem** (przykładem może tu być miasto Gdańsk, gdzie funkcjonują i stale rozwijane są takie rozwiązania).

- **Aktualny system wsparcia charakteryzuje się niską dostępnością rozwiązań długoterminowych oraz brakiem dopasowania do indywidualnych potrzeb osób, które wychodzą z bezdomności.** Dla części osób może to być jedynie wsparcie w uzyskaniu samodzielnego mieszkania, natomiast dla innych może to oznaczać zwiększenie zakresu usług i konieczność świadczenia kompleksowego wsparcia²¹⁶. Indywidualne podejście do potrzeb osób znajdujących się w kryzysie bezdomności powinno uwzględniać m.in. wsparcie asystenta towarzyszącego danej osobie w jej rozwoju i gotowości do podjęcia samodzielnego życia. **Szczególny nacisk w budowaniu skutecznego systemu wsparcia osób w kryzysie bezdomności powinien być więc położony na rozwój usług terapeutycznych i asystenckich. Wyzwaniem stojącym przed systemem pomocy społecznej jest również prowadzenie skutecznej pracy socjalnej z klientami znajdującymi się w kryzysie bezdomności, która modelowo powinna być oparta na partnerstwie i coachingu²¹⁷, podczas gdy w rzeczywistości pracownicy socjalni sami zmagają się z wypaleniem zawodowym i deficytami w dostępnych lokalnych formach wsparcia.**
- **Ważną i potrzebną formą wsparcia osób wychodzących z kryzysu bezdomności jest aktywizacja społeczno-zawodowa prowadzona m.in. w spółdzielniach socjalnych, klubach czy centrach integracji społecznej.** Według danych sprawozdawczych, w województwie wielkopolskim pod koniec 2024 roku działały 32 CIS-y, które swymi działaniami objęły 1 321 osób oraz 23 KIS-y, które udzieliły wsparcia 1 538 osobom²¹⁸. **Ważnym postulatem praktyków²¹⁹ jest dążenie do podniesienia jakości wsparcia świadczonego w centrach integracji społecznej, m.in. poprzez wzmocnienie kadry pracującej z uczestnikami oraz rozwój usług oferowanych w tych jednostkach. Ponadto, jak wykazała kontrola NIK²²⁰, działania prowadzone przez podmioty tworzące system wsparcia osób w kryzysie bezdomności wymagają wprowadzenia elementów oceny ich jakości i skuteczności. Warto**

---

²¹⁵ [Ogólnopolski model świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością](#), dostęp: 23.07.2026.

²¹⁶ j. w.

²¹⁷ I. Klimowicz „Praca socjalna na rzecz osób bezdomnych. Dlaczego jest taka trudna?” Doradca w pomocy społecznej, Nr 100, marzec 2023.

²¹⁸ „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025.

²¹⁹ Dane własne ROPS pozyskane podczas spotkań diagnostycznych dotyczących procesu deinstytucjonalizacji z przedstawicielami systemu wsparcia (spotkania w formie on-line odbyły się w marcu i kwietniu 2023 roku)

²²⁰ Informacja o wynikach kontroli NIK „Działania wspierające i aktywizujące osoby bezdomne”, Warszawa 2020.

więc podejmować próby projektowania i wdrażania takich rozwiązań (w tym innowacyjnych), które za cel stawiają wzrost poczucia podmiotowości i reintegrację osób w kryzysie bezdomności, prowadzącą do ich umiejętności samodzielnego funkcjonowania poza systemem wsparcia, są to bowiem rozwiązania deficytowe i najbardziej potrzebne w kontekście deinstytucjonalizacji tego systemu.

W odpowiedzi na powyższe wyzwania wyznaczono zapisane poniżej kierunki działania.

Priorytet I. Poprawa dostępu osób w kryzysie bezdomności do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zwiększenie dostępności usług profilaktycznych w zakresie zadłużeń mieszkaniowych i profilaktyki eksmisji, w tym m.in.: a. usług o charakterze informacyjnym, edukacyjnym; b. pracy socjalnej, usług asystenckich; c. programów oddłużeniowych i odpracowywania długów, w szczególności w CIS i KIS. 2. Rozwój usług profilaktycznego wsparcia osób szczególnie narażonych na kryzys bezdomności, w tym szczególnie: a. opuszczających zakłady karne m.in. praca socjalna w ZK, współpraca z OPS przy wyjściu z zakładu i przy	1. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu na poziomie województwa do miejsc świadczenia wsparcia profilaktycznego osobom zagrożonym kryzysem bezdomności, w tym m.in.: a. tworzenie sieci punktów informacyjnych oraz wsparcia dla osób zadłużonych; b. tworzenie miejsc umożliwiających odpracowywanie długów mieszkaniowych np. bazujących na modelu	1. Wspieranie udziału osób w kryzysie bezdomności w tworzeniu społeczności, „budowaniu miejsca”, współuczestniczeniu w życiu społeczności lokalnych. 2. Wzmacnianie oddolnych inicjatyw wspierających osoby zagrożone bezdomnością/ w kryzysie bezdomności m.in. grup wsparcia, organizacji samopomocowych. 3. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób znajdujących się w kryzysie bezdomności. 4. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób w kryzysie bezdomności.	1. Budowanie na poziomie gminnym spójnego, kompleksowego, włączającego systemu wsparcia osób zagrożonych bezdomnością i w kryzysie bezdomności, w tym m.in.: a. wdrażanie działań z zakresu polityki mieszkaniowej ukierunkowanej na rozwijanie potencjału zasobów lokalowych należących do samorządów lokalnych; b. wdrażanie programów dostępnych cenowo mieszkań m.in. upowszechnianie rozwiązań typu Społeczne Agencje Najmu;

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
zapewnianiu miejsca schronienia, dedykowane wsparcie w postaci programów readaptacyjnych; b. młodzieży/ młodych dorosłych m.in. streetworking, interwencja kryzysowa, zapewnienie miejsca schronienia, specjalistycznych usług np. asystenckich, terapeutycznych, medycznych, praca socjalna; c. migrantów zagrożonych bezdomnością, w tym m.in. streetworking, zapewnienie miejsc schronienia, usługi asystenckie, praca socjalna, wsparcie specjalistyczne, medyczne, prawne. 3. Rozwój usług środowiskowych o charakterze interwencyjnym wspierających osoby w kryzysie bezdomności, w tym przede wszystkim: a. informacyjnych w zakresie katalogu dostępnego wsparcia;	Spółdzielni Socjalnej Poznanianka; c. rozwój gminnych zasobów lokalowych -dostępnych cenowo mieszkań. 2. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu na poziomie województwa do miejsc interwencyjnego wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, w tym przede wszystkim: a. miejsc schronienia dla niewielkiej liczby osób; b. miejsc dla osób wychodzących z ciągu alkoholowego/ odstawiających narkotyki/dopalacze (łączenie usług medycznych i społecznych);	5. Wspieranie kampanii społecznych i informacyjnych przeciwdziałających stereotypizacji, upowszechnianie rzetelnej wiedzy na temat zagrożenia bezdomnością.	c. wdrażanie programów wspierających najemców, zwłaszcza znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji (np. samodzielni rodzice, osoby zatrudnione na umowach czasowych czy cudzoziemcy); d. wdrażanie zintegrowanych rozwiązań niosących pomoc osobom zagrożonym eksmisją i eksmitowanym (m.in. wymiana informacji i koordynacja wsparcia między pionem pomocy społecznej i zarządzania lokalami); e. wdrażanie rozwiązań wspierających młodzież w kryzysie bezdomności (m.in. poprzez zapewnienie schronienia połączone z działaniami wspierającymi ich

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
b. streetworkingu, w tym środowiskowych usług medycznych c. usług wczesnej interwencji tj. miejsc schronienia – działań interwencyjnych krótkoterminowych; d. usług terapeutycznych i zdrowotnych umożliwiających ustabilizowanie stanu zdrowia, w tym m.in. terapeutów uzależnień, psychiatrów. 4. Rozwój usług środowiskowych o charakterze reintegracyjnym m.in.: a. usług asystenckich (np. asystentów wychodzenia z bezdomności, asystentów zdrowienia); b. usług wspierających samodzielne funkcjonowanie m.in. pracy socjalnej, treningów ekonomicznych; c. usług reintegracji społecznej, w tym nabywania kompetencji miękkich, nawiązywania, utrzymywania i odzyskiwania relacji;	c. miejsc niskoprogowych, np. miejsca rozproszone z łatwiejszym dostępem i dojazdem, w tym także miejsc typu drop- in; d. miejsc świadczących usługi medyczne i opiekuńcze np. dla osób opuszczających szpitale; e. miejsc ze wsparciem dedykowanym młodzieży/młodym dorosłym; f. ośrodków pomocy postpenitencjarnej dla osób opuszczających zakłady karne. 3. Zapewnianie równomiernego dostępu na poziomie województwa do miejsc reintegracyjnego wsparcia		- usamodzielnienie, aktywizacją zawodową i wsparciem w zapewnieniu stabilnej sytuacji mieszkaniowej); f. zacieśnianie współpracy międzysektorowej w celu odpowiednio wczesnego informowania ośrodków pomocy społecznej o potrzebach osób, opuszczających instytucje, w tym szczególnie zakłady karne.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
d. reintegracji zawodowej i wspierania zatrudnienia, w tym realizowanych w KIS/CIS/PES.	dla osób w kryzysie bezdomności, w tym przede wszystkim: a. intensywny rozwój mieszkalnictwa, które uwzględnia różnorodne formy wsparcia dostosowane do potencjału i stopnia gotowości osób do usamodzielnienia; b. miejsc realizacji zintegrowanych programów mieszkaniowych takich jak np. Najpierw mieszkanie.		
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
– samorządy lokalne, w tym szczególnie gminne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, w tym szczególnie gminne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Priorytet II. Poprawa dostępu osób w kryzysie bezdomności przebywających w instytucjach całodobowych do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zapewnianie wsparcia w zakresie podtrzymywania samodzielności i podmiotowości dla osób w kryzysie bezdomności przebywających w instytucjach całodobowych, w tym m.in.: a. usług z zakresu kształtowania samodzielności jako elementu zapobiegającego instytucjonalizacji, w tym wsparcia pracowników socjalnych, asystentów wychodzenia z bezdomności;	1. Dążenie do zapewniania miejsc schronienia wpisujących się w zasady deinstytucjonalizacji, w tym zmniejszania liczby miejsc w noclegowniach/ schroniskach/ hostelach dla osób w kryzysie bezdomności. 2. Zapewnianie miejsc zamieszkania dla osób usamodzielniających się z instytucji całodobowych oraz podejmowanie działań motywujących te osoby do usamodzielniania, w tym szczególnie: a. mieszkań ze wsparciem zgodnie z modelem lub wykorzystujących	1. Zwiększanie wpływu mieszkańców placówek całodobowych dla osób w kryzysie bezdomności na ich codzienne funkcjonowanie. 2. Wspieranie mieszkańców placówek całodobowych dla osób w kryzysie bezdomności w udziale w wydarzeniach w społeczności lokalnej, jako elementu integracyjnego i zapobiegającego instytucjonalizacji. 3. Angażowanie społeczności lokalnych w inicjatywy podejmowane przez placówki całodobowe dla osób w kryzysie bezdomności w celu	1. Wspieranie placówek całodobowych w procesie deinstytucjonalizacji, w tym przede wszystkim: a. wspieranie działań w placówkach całodobowych służących respektowaniu egzystencjalnej podmiotowości osób doświadczających bezdomności (m.in. innowacyjne rozwiązania organizacyjne, infrastrukturalne i techniczne, personalizacja wsparcia) np. podwyższenie standardu usług, indywidualizacja wsparcia i dostosowanie go do potrzeb odbiorców;

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
b. usług z zakresu organizacji czasu wolnego w kontekście profilaktyki izolacji społecznej i uzależnień. 2. Zapewnianie dostępności uzupełniających usług specjalistycznego wsparcia mających na celu ustabilizowanie sytuacji zdrowotnej, życiowej i społecznej: a. usług terapeutycznych, w tym terapii uzależnień, wsparcia psychologicznego, konsultacji psychiatrycznych, opieki medycznej; b. usług asystenckich; c. specjalistycznego poradnictwa m.in. prawnego, w szczególności dot. zadłużeń; d. usług mających na celu reintegrację społeczno-zawodową osób w kryzysie bezdomności, które oferowane są w KIS/CIS.	- elementy modelu Najpierw Mieszkanie; b. systemu dopłat czasowych do wynajmu mieszkań; c. mieszkań w ramach gminnych zasobów lokalowych; d. wspieranie dostępu/tworzenia miejsc/ mieszkań/ mieszkań zespolonych z usługami opiekuńczymi. 3. Wspieranie równomiernego dostępu w województwie do miejsc służących reintegracji społecznej i zawodowej, w tym m.in. klubów i centrów integracji społecznej.	- zwiększenia integracji mieszkańców ze społecznością lokalną. 4. Wspieranie działań aktywizujących usamodzielnionych mieszkańców instytucji całodobowych i wspierających ich w zagospodarowywaniu wolnego czasu, w celu profilaktyki izolacji społecznej i wystąpieniu ponownego kryzysu m.in. grup wsparcia, inicjatyw nieformalnych. 5. Rozwój inicjatyw oddolnych mających na celu pomoc osobom w kryzysie bezdomności zamieszkujących instytucje całodobowe lub osobom usamodzielniającym się. 6. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób w kryzysie bezdomności.	b. inwestowanie w podnoszenie kwalifikacji kadry oraz wzmacnianie pozytywnych postaw pracowników, związanych z indywidualizacją wsparcia i możliwością samostanowienia mieszkańców instytucji; c. dążenie do świadczenia usług w warunkach zbliżonych, najbardziej jak to możliwe, do domowych; d. wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania i do wyjścia z kryzysu bezdomności; e. wspieranie przekształcania schronisk w mieszkania zespolone;

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
3. Wsparcie działań mających na celu usamodzielnianie mieszkańców do pełniejszego uczestnictwa w życiu w środowisku lokalnym lub do opuszczania placówki, w tym m.in.: rozwoj mieszkań ze wsparciem dla osób opuszczających placówki całodobowe dla osób w kryzysie bezdomności.		7. Wsparcie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób w kryzysie bezdomności. 8. Wsparcie kampanii społecznych i informacyjnych przeciwdziałających stereotypizacji i ich upowszechnianie. 9. Realizacja działań służących przełamywaniu stereotypów na temat bezdomności wśród mieszkańców i mieszkank Wielkopolski poprzez kampanie społeczne, materiały informacyjne, działania edukacyjne, pracę w społeczności lokalnej.	f. rozwój uzupełniających usług w organizowanych samodzielnie przez placówkę lub we współpracy z innymi podmiotami m.in. mieszkań ze wsparciem. 4. Rozwoj koordynacji lokalnych systemów wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności w gminach, w tym m.in.: a. wprowadzenie elementów oceny jakości i skuteczności działań prowadzonych w ramach lokalnych systemów wsparcia osób w kryzysie bezdomności; b. zacieśnianie współpracy międzysektorowej w celu odpowiednio wczesnego informowania ośrodków pomocy społecznej o potrzebach osób, opuszczających instytucje.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– placówki całodobowe, – samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu
w odniesieniu do Priorytetu i i II.

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
1. Zarządzanie strategiczne (Programowanie polityki SWW). Rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do planowanej realizacji usług zgodnie z potrzebami osób zagrożonych kryzysem bezdomności i w kryzysie bezdomności. Lobbowanie m.in. na rzecz: • poprawy warunków pracy, w tym podnoszenia wynagrodzenia osób realizujących zadania w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności; • zwiększania skali pomocy postpenitencjarnej jako profilaktyki bezdomności, w tym efektywnego wykorzystywania Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej; • zmian prawnych koniecznych do skuteczniejszego wprowadzania rozwiązań mieszkaniowych w gminach, w tym rozwoju mieszkalnictwa, które uwzględnia różnorodne formy wsparcia dostosowane do potencjału i stopnia gotowości osób w kryzysie bezdomności do usamodzielnienia; • zmian legislacyjnych związanych z właściwością miejscową wsparcia udzielanego osobom w kryzysie bezdomności; • rozwoju katalogu tzw. usług niskoprogowych, zapobiegających wykluczeniu społecznemu osób w kryzysie bezdomności.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029
2. Inicjowanie, promowanie i rekomendowanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby osób zagrożonych kryzysem bezdomności i w kryzysie bezdomności m.in.: • inkubowanie i testowanie i/lub akceleracja innowacji w obszarach m.in. wspierania osób w kryzysie bezdomności, osób w procesie readaptacji społecznej, osób zadłużonych, współpracy systemów np. sprawiedliwości i pomocy społecznej, nabywania samodzielności; • upowszechnianie przetestowanych innowacji, m in. w kierunku wykorzystania ich do realizacji usług społecznych na terenie samorządów.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
3. Wspieranie samorządów gminnych w tworzeniu kompleksowych systemów wsparcia osób zagrożonych bezdomnością oraz doświadczających kryzysu bezdomności w celu profilaktyki instytucjonalizacji, w tym m.in.: • wspieranie gmin w organizacji i koordynacji usług w obszarze wspierania osób w kryzysie bezdomności, w tym m.in.: ○ doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia m.in. w obszarach: tworzenia programów przeciwdziałania bezdomności, wychodzenia z zadłużenia, rozwoju i standaryzacji usług, zlecenia zadań NGO/PES w tym obszarze, rozwój usług społecznych w tym tworzenie Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji; • wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: ○ organizację superwizji, w tym dedykowanej dla kadry pracującej z osobami w kryzysie bezdomności; ○ szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; ○ szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie: ▪ pracy z osobami zadłużonymi, ▪ pracy z osobami opuszczającymi zakłady karne, ▪ zastosowania metody redukcji szkód w pracy z osobą w kryzysie bezdomności, ▪ metod pracy z młodzieżą/ młodymi dorosłymi doświadczającymi bezdomności, ▪ usług świadczonych w mieszkaniach, w tym model Najpierw mieszkanie, ▪ pracy z osobami uzależnionymi (uzależnienie od alkoholu środków psychoaktywnych), ▪ pracy z migrantami w kryzysie bezdomności (w tym narzędzia językowe), ▪ szkolenia ekspertów przez doświadczenie, ▪ pracy metodą streetworkingu, w tym streetworking - praca młodzieżą; streetworking z elementami wiedzy psychiatrycznej,	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
▪ motywowania do zmiany, ▪ bezdomności w kontekście praw człowieka.		
4. Wspieranie instytucji w procesie deinstytucjonalizacji placówek, w tym przede wszystkim: • wspieranie kadry instytucji oraz organizatorów instytucji (doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia) m.in. w obszarach: ○ wdrażania w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania i do ich wyjścia z kryzysu bezdomności; ○ wspierania przekształcania schronisk w mieszkania zespolone; ○ rozwój usług uzupełniających organizowanych przez lub we współpracy z placówkami całodobowymi; • wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: ○ superwizje, w tym dedykowane dla kadry pracującej z osobami w kryzysie bezdomności; ○ szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; ○ szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie metod pracy/narzędzi, które za cel stawiają wzrost poczucia podmiotowości i reintegrację osób w kryzysie bezdomności, prowadzące do ich umiejętności samodzielnego funkcjonowania poza systemem wsparcia.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
5. Wspieranie (finansowe i merytoryczne) organizacji pozarządowych: • wsparcie podmiotów trzeciego sektora poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert oraz form pozakonkursowych;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
- informowanie, wspieranie w zakresie wnioskowania o środki publiczne, w tym FEW, środki krajowe i regionalne na realizację usług społecznych w obszarze polityki społecznej (m.in.) doradztwo w pisaniu wniosków; - wspieranie sieciowania, tworzenia platform współpracy, organizacji parasolowych w obszarze działań na rzecz osób w kryzysie bezdomności, w tym stworzenie platformy porozumienia/komunikacji między podmiotami trzeciego sektora służącej wymianie informacji i monitorowania stopnia realizacji działań; - wspieranie kompetencji do zaangażowania w działania systemowe w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności (wsparcie merytoryczne, doradztwo, spotkania); - wspieranie potencjału do realizacji usług w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności (wsparcie merytoryczne, modele, wizyty studyjne i spotkania z innymi podmiotami realizującymi zadania w tym obszarze); - wspieranie współpracy z samorządami lokalnymi i zlecania usług w obszarze; - organizacja szkoleń adekwatnych do zgłaszanych potrzeb.	lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
6. Wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami m.in. ich sieciowanie, tworzenie grup roboczych: - zapewnienie funkcjonowania ciał przedstawicielskich i konsultacyjno-doradczych; - zapewnienie funkcjonowania tematycznych grup roboczych/ zespołów/ forów; - wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej m.in. poprzez sieciowanie, organizację spotkań, konferencji.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
7. Wspieranie dostępu do informacji w obszarze wsparcia: opracowywanie publikacji informacyjnych dla osób w kryzysie bezdomności;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego,	

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• działania informacyjne dot. bazy instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności; • uruchomienie newslettera z aktualnościami dla instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności; • koordynacja działań informacyjnych pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w działania.	– środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
8. Realizacja działań związanych z podnoszeniem świadomości i budowaniem pozytywnych postaw mieszkańców Wielkopolski.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029

5.5. Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym

Uwarunkowania definicyjne i systemowe

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje zdrowie psychiczne jako „**stan dobrego samopoczucia, w którym jednostka może realizować swój własny potencjał, radzić sobie z normalnymi stresami życia, pracować produktywnie i wносить wkład w społeczność**”²²¹. Definiując zdrowie psychiczne, nie można ograniczać się wyłącznie do stwierdzenia braku choroby psychicznej lub zaburzenia. Na zdrowie psychiczne składa się bowiem szereg czynników emocjonalnych, psychologicznych i społecznych, takie jak: dobre samopoczucie, przeżywanie pozytywnych uczuć (np. szczęścia, satysfakcji), posiadanie pozytywnych postaw wobec własnych obowiązków i wobec innych ludzi oraz pozytywne funkcjonowanie (np. integracja społeczna, aktualizacja i spójność)²²². Zdrowie psychiczne przejawia się zatem dobrym samopoczuciem, pewnością i wiarą w siebie, poczuciem własnej wartości. Kondycja psychiczna wpływa na sposób myślenia, odczuwania i działania. Zdrowie psychiczne pomaga w życiu codziennym w pełni cieszyć się z życia, pokonywać trudności oraz dokonywać właściwych wyborów. Pomaga w adaptacji do norm społecznych i kulturowych. Nie ma uniwersalnej definicji tego pojęcia. Fakt, że u kogoś nie rozpoznano zaburzeń psychicznych, nie jest równoznaczne z tym, że dana osoba jest zdrowa psychicznie²²³.

Zdrowie psychiczne to zagadnienie znajdujące się na przecięciu działalności kilku systemów: ochrony zdrowia, pomocy i integracji społecznej, edukacji, rynku pracy, ponieważ dotyczy ono wszystkich ludzi, bez względu na pełnione role społeczne (np. w rodzinie, w pracy, w miejscu nauki) oraz funkcje. Ważne jest zaakcentowanie, że działania sektorów powinny być skoordynowane. Specjaliści z różnych sektorów powinni współpracować ze sobą, zwiększając tym samym szansę każdego, a w szczególności osób doświadczających problemów ze zdrowiem psychicznym, na zdrowienie i jak najdłuższe utrzymanie remisji choroby oraz swobodne funkcjonowanie społeczno-zawodowe.

W polskim systemie prawnym w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego zostało zdefiniowane **pojęcie osoby z zaburzeniami psychicznymi**. Do osób z takimi zaburzeniami zalicza się:

- osobę chorą psychicznie (wykazującą zaburzenia psychiatryczne),
- osobę upośledzoną umysłowo,
- osobę wykazującą inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

W niniejszym dokumencie zdrowie psychiczne i sytuacja osób doświadczających tego kryzysu, będą nas interesowały w sposób szczególny w kontekście funkcjonowania systemu pomocy i integracji społecznej. Nie jest jednak możliwe opisanie w pełni złożoności wyżej wymienionych kwestii bez odwołania się do innych systemów. W ostatnich latach w większym zakresie zaakcentowana została obecność jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych specjalizujących się

²²¹ [Mental health definicja WHO](#), dostęp: 16.06.2026.

²²² [Zdrowie psychiczne](#), dostęp: 16.06.2026.

²²³ M. Kałdowska [Zdrowie psychiczne](#), dostęp: 16.06.2026.

w prowadzeniu działań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi. Dodatkowo coraz częściej w proces leczenia włączani są: rodzina, przyjaciele, koledzy, członkowie grup religijnych oraz ruchów samopomocowych – czyli osoby znaczące dla chorujących, co zwiększa motywację do leczenia i powoduje głębsze zaangażowanie, poprawiając rezultaty procesu zdrowienia²²⁴. Specjaliści w zakresie zdrowia psychicznego zwracają uwagę, że włączanie w proces leczenia najbliższego kręgu osób bliskich jest bardzo pozytywnym zjawiskiem, które stało się możliwe dzięki prowadzeniu leczenia i rehabilitacji w miejscu zamieszkania osoby chorującej. Ponadto, działania te są ze wszech miar zgodne z ideą i duchem deinstytucjonalizacji wsparcia świadczonego na rzecz osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego i osób z zaburzeniami psychicznymi.

Potrzebę deinstytucjonalizacji zauważa się również w innych systemach, m.in. w ochronie zdrowia, która dotyczy przede wszystkim reformy leczenia psychiatrycznego i przejścia z leczenia w zamkniętych szpitalach psychiatrycznych (tzw. model izolacyjny) do modelu leczenia w środowisku lokalnym.

Pierwsza reforma wdrażana była od 2015 roku, w ramach pilotażu Centrów Zdrowia Psychicznego (CZP). Aktualnie CZP są odpowiedzialne za udzielanie wszystkim potrzebującym ze swojego rejonu kompleksowej pomocy psychiatrycznej w warunkach: stacjonarnych (psychiatrycznych, w miejscu udzielania pomocy doraźnej); dziennych (oddział ogólny całodobowy), ambulatoryjnych (porada lekarska, porada psychologiczna, sesja psychoterapii, wizyta domowa) oraz leczenia środowiskowego (domowego), w ramach której pacjent może uzyskać poradę lekarza i psychologa, wizytę terapeuty środowiskowego czy sesję psychoterapii²²⁵. Poza tym funkcjonują także poradnie zdrowia psychicznego. W maju 2026 roku Ministerstwo Zdrowia zapowiedziało jednak zakończenie pilotażu centrów zdrowia psychicznego i wdrażanie nowego, systemowego modelu funkcjonowania CZP, który ma obowiązywać od 1 stycznia 2027 r. Decyzja ta została podjęta jeszcze przed opublikowaniem przez NIK wniosków z ogólnopolskiej kontroli dotychczasowego pilotażu CZP i spotkała się z negatywną oceną części środowiska. Zgodnie z założeniami do końca 2029 r. centra zdrowia psychicznego mają objąć opieką wszystkich dorosłych i tworzyć model podstawowej opieki psychiatrycznej. Poza centrami nie będą funkcjonować żadne inne poradnie zdrowia psychicznego. Ponadto oddziały psychiatryczne o charakterze całodobowym mają funkcjonować tylko w strukturach centrów. Osobno zaś działać będą tylko oddziały psychiatryczne wyższej referencyjności²²⁶. W zapowiedziach ministerstwa reforma ta nie wpłynie negatywnie na procesy deinstytucjonalizacji rozpoczęte w ramach systemu ochrony zdrowia, pomoc ma być szybsza, lepiej skoordynowana i dostępna bez skierowania.²²⁷

Profilaktyka

- **Rośnie liczba osób doświadczających zaburzeń psychicznych. Z danych Ministerstwa Zdrowia wynika, że łączna liczba dorosłych pacjentów w objętych opieką psychiatryczną i leczeniem uzależnień w 2024 roku wyniosła 156,27 tys. osób (134,27 tys. os. – opieka**

---

²²⁴ A. Kos, „Metodyka pracy socjalnej z osobami z zaburzeniami psychicznymi” [w:] E. Grudzińska, red., „Metody i techniki pracy z osobami bezrobotnymi z niepełnosprawnościami z osobami z zaburzeniami psychicznymi”, Warszawa, 2022, s. 110-111.

²²⁵ [Rzecznik Praw Pacjenta, Poradnik "Opieka blisko domu"](#), dostęp: 17.06.2026.

²²⁶ [Informacja o nowych Centrach Zdrowia Psychicznego](#), dostęp: 25.06.2026.

²²⁷ [Początek czy koniec – co z CZP?](#), dostęp: 25.06.2026.

psychiatryczna, 30,27 tys. os. – leczenie uzależnień)²²⁸, co oznacza prawie 13% wzrost w odniesieniu do 2021 roku. Ponadto w analizowanym okresie obserwujemy nieco większą dynamikę wzrostu w przypadku opieki psychiatrycznej (wzrost o 13,6%) aniżeli leczenia uzależnień (wzrost o 11%). 9,7% spośród wszystkich pacjentów w kraju leczonych w ramach opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w 2024 roku stanowili Wielkopolanie²²⁹. Wyniki badania EZOP II pozostają aktualnym punktem odniesienia, ponieważ pozwalają odnieść się do całej populacji Polski. Zatem, z badania EZOP II²³⁰ wynika, że 26,46% (8 330 200 os.) Polaków w ciągu całego swojego życia doświadczyło zaburzeń psychicznych (przy czym w Wielkopolsce takich osób było 926 108). Odsetek ten pomiędzy rokiem 2011 a 2019 zwiększył się o 3 p. p. (z 23,4% do 26,46%²³¹). W perspektywie 12 miesięcy poprzedzających badanie, zaburzeń psychicznych doświadczyło 7,9% (2 495 300 os.). W perspektywie całego życia do najbardziej rozpowszechnionych zaburzeń należą: zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu (7,3% – 2 307 700 os.), napady lękowe (7% – 2 215 500 os.), fobie swoiste (4,9% – 1 538 800 os.), epizody depresji (3,9% – 1 213 000 os.) i zaburzenia zachowania (3,8% – 1 191 700 os.). Ponadto 2,8% populacji dorosłych ocenia swoje zdrowie psychiczne jako słabsze (słabe lub znośne), a niemal 23% tylko jako umiarkowane (dobre). Wśród takich osób kobiety stanowią nieco większy odsetek. Takie szacunki oznaczają prawdopodobieństwo, że ok. 800 tys. osób może aktywnie poszukiwać pomocy w placówkach ochrony zdrowia psychicznego, a 7,2 mln – mniej oczekiwać na pomoc lub mniej odczuwać potrzebę takiej pomocy²³². Poczucie zdrowia psychicznego regularnie zmniejsza się wraz z wiekiem. Jest też słabsze w grupach osób z podstawowym wykształceniem, rozwiedzionych, w separacji i owdowiałych, a także osób z ograniczoną aktywnością zawodową²³³. Z kolei z danych ZUS możemy pozyskać informacje dot. liczby zwolnień lekarskich i dni absencji spowodowanych zaburzeniami psychicznymi wśród osób pracujących objętych ubezpieczeniem społecznym. W 2024 roku 12,6 % (30,3 mln dni) wszystkich dni absencji chorobowych było spowodowanych zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania. Łączna liczba zaświadczeń lekarskich wystawionych z tego tytułu wyniosła 1 604,8 tys., przy czym zaświadczenia te częściej dotyczyły kobiet (61,8%) niż mężczyzn (38,2%). Grupa osób w wieku od 30 do 39 lat charakteryzowała się najwyższym odsetkiem dni absencji chorobowej z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania ubezpieczonego, który wyniósł 30,2%, choć w grupie w wieku 40-49 odsetek ten nie był znacząco niższy (29,3%). W obu grupach dominowały kobiety. Głównymi powodami wystawienia zaświadczeń przez lekarzy

²²⁸ NIK, Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży, kwiecień 2024 r.

²²⁸ [Mapy potrzeb zdrowotnych](#), dostęp: 02.07.2026.

²²⁹ Obliczenia własne na podstawie [Mapy potrzeb zdrowotnych](#), dostęp: 02.07.2026.

²³⁰ „Kompleksowe badanie stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań” (EZOP II) jest kontynuacją i rozszerzeniem badania „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostępność psychiatrycznej opieki zdrowotnej” (EZOP I), przeprowadzonego na próbie osób w wieku 18-64 lat. W obecnej edycji zakres badania po raz pierwszy objął próbę losową wszystkich mieszkańców kraju, bez ograniczenia wieku, dostęp: 17.06.2026.

²³¹ J. Wciórka, D. Biechowska, W. Langiewicz, K. Ostaszewski, J. Moskaiewicz, „Podsumowanie wyników badania EZOP II”, w: J. Moskaiewicz, J. Wciórka (red. naukowa) „Kondycja psychiczna mieszkańców Polski...” op. cit., s. 753. Realizatorzy badania podkreślają, że wzrost wynika z dołączenia do badania EZOP II kilku nowych rozpoznań oraz rozszerzenia zakresu wiekowego próby. Zatem można stwierdzić, że w porównaniu wyników 2011-2019 nie ma istotnych różnic. Warto podkreślić, że badanie EZOP II było realizowane przed pandemią wirusa SARS-CoV-2, która rozpoczęła się w marcu 2020 roku.

²³² J. Wciórka, „Poczucie zdrowia psychicznego”, w: J. Moskaiewicz, J. Wciórka (red. naukowa) „Kondycja psychiczna mieszkańców Polski. Raport z badań „Kompleksowe badanie stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań – EZOP II”, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2021, s. 121.

²³³ J.w.

były zaburzenia psychiczne dotyczące reakcji na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne (35,3%), inne zaburzenia lękowe (18,1%) oraz epizody depresyjne (17,6%).²³⁴

Wobec rosnącej liczby osób doświadczających kryzysów psychicznych oraz zaburzeń zdrowia psychicznego, istotne znaczenie ma podejmowanie działań służących zwiększaniu świadomości społecznej w zakresie zdrowia psychicznego oraz przeciwdziałaniu stygmatyzacji osób korzystających ze wsparcia psychiatrycznego i psychologicznego. Ważnym elementem tych działań jest promowanie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, upowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy oraz kształtowanie postaw sprzyjających integracji społecznej i akceptacji osób doświadczających kryzysów psychicznych. Cel ten może być realizowany m.in. poprzez prowadzenie lokalnych i regionalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych (np. obok regionalnego Kryzysownika,²³⁵ również lokalnych), rozwój narzędzi ułatwiających dostęp do informacji o dostępnych usługach wsparcia, wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w obszarze zdrowia psychicznego i pomocy społecznej oraz systematyczne informowanie mieszkańców o inicjatywach i działaniach kierowanych do osób znajdujących się w kryzysie psychicznym i ich rodzin.

- **Zjawisko występowania kryzysów psychicznych wśród dzieci i młodzieży nasila się.** Według badania EZOP II: **16% (420 tys.) dzieci w grupie wiekowej 0-6 lat doświadczało zaburzeń rozwojowych (najczęściej emocjonalnych, związanych z adaptacją i komunikacją społeczną).** Rozpowszechnienie zaburzeń wśród małych dzieci było dwukrotnie wyższe na wsi niż w miastach (na wsi przekraczało próg 20%). Badacze upatrują przyczyn tak dużych różnic w rozwoju emocjonalno-społecznym i w ograniczonym dostępie do specjalistów, którzy wykonują badania przesiewowe czy pogłębioną diagnostykę. W miastach rodzice mają więcej możliwości korzystania ze wczesnego wspomaganie rozwoju (zajęć prowadzonych w ośrodkach). Zaburzeń psychicznych doświadcza 500 tys. dzieci i młodzieży w wieku 7-17 lat, 8% dzieci i 7% młodzieży doświadcza zaburzeń lękowych, zaburzeń nastroju (w tym depresji) i epizodów manii doświadcza 70 tys. dzieci i młodzieży, z czego większość stanowiła nastoletnia młodzież. 100 tys. dzieci i młodzieży doświadczało zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych (alkoholu lub innych)²³⁶. Potwierdzają to aktualne badania. Z raportów wynika między innymi, że ponad połowa objętych badaniem dzieci i młodzieży nie ma motywacji do działania, a 28% nie ma chęci do życia. Prawie 30% uczniów ma podejrzenie depresji, 39% uczniów myślało o podjęciu próby samobójczej, a prawie 9% taką próbę podjęło.²³⁷ Z kolei dane pozyskane w „Diagnozie młodzieży 2026” wskazują, że 6 na 10 nastolatków doświadcza przewlekłego stresu i zmęczenia, co również zauważają pracownicy sektora edukacji, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Kontakty z rodzicami u wielu dzieci i nastolatków są zaburzone, choć rodzina nadal jest głównym źródłem wsparcia młodego pokolenia²³⁸. Mimo, że 11 na 100 uczniów czuje się zaniedbanych i niekochanych

²³⁴ ZUS, Absencja chorobowa w 2024 roku, Warszawa 2025.

²³⁵ [Kryzysownik](#), dostęp: 17.06.2026.

²³⁶ [Dzieci w pandemii](#), dostęp: 19.08.2026.

²³⁷ Dębski M., Flis J. (2023). „Młode głowy. Otwarcie o zdrowiu psychicznym. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi w Polsce”, Fundacja UNAWĘZA, Warszawa, dostęp: 25.06.2026.

²³⁸ Red. P. Rabiej wraz zespołem badawczym i ekspertami, „Diagnoza młodzieży 2026. Raport i rekomendacje”, Warszawa 2026 r., s. 12, dostęp: 17.08.2026.

przez rodziców (12%), to ponad połowa uczniów poszukuje jednak pomocy u rodziców i ich podziwia (56,5% mamę, a 45,4% tatę)²³⁹. Niemniej jednak niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu **rozwijanie kompetencji wychowawczych rodziców z uwzględnieniem problemów zdrowia psychicznego. W szczególności w ramach programów wsparcia, w tym realizowanych w ośrodkach pomocy społecznej. W województwie wielkopolskim w 2021 roku rozpoczęto proces implementowania w wielkopolskich gminach modelu „klubów rodzinnych”, jako nowego narzędzia udzielania wsparcia dla rodziców z małymi dziećmi. W 2024 roku ta forma wsparcia dostępna była w 17 gminach.**²⁴⁰ W ramach utworzonych Klubów organizowano zajęcia edukacyjno-rozwojowe i integracyjne dla rodziców z dziećmi. Rekomenduje się kontynuację działań mających na celu utworzenie sieci lokalnych klubów dla rodzin.

- **Niepokojącym zjawiskiem jest wzrost liczby prób samobójczych, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, przy czym ich głównymi powodami są choroby/zaburzenia psychiczne lub szeroko pojęte kryzysy psychiczne.** Pomiędzy 2022 a 2024 rokiem odnotowano wzrost liczby zamachów samobójczych zarówno w Polsce (o 3%), jak i Wielkopolsce (aż o prawie 21%). Wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia nastąpił wzrost liczby zamachów samobójczych, w skali kraju z 2 093 do 2 181(104%), w województwie wielkopolskim z 81 do 129 (155%). W Wielkopolsce dominujące powody zamachów samobójczych były analogiczne jak w kraju (choroba psychiczna – 285 os., zawód miłosny – 125 os. nieporozumienia rodzinne/przemoc w rodzinie – 112 os.). Aż w 335 przypadkach powód był nieustalony. W 2024 roku, 4 845 podjętych prób samobójczych w Polsce zakończyło się zgonem (o 263 mniej niż w 2022 roku), co stanowiło 32,3% ogółu prób samobójczych w 2024 roku. W przypadku dzieci i młodzieży do 18 roku życia 5,8% (127 przypadków) zamachów samobójczych zakończyło się zgonem. Największy odsetek śmiertelnych prób samobójczych odnotowano w grupie osób w wieku 60 lat i więcej, stanowiły one aż 62% (1 342) prób samobójczych. W Wielkopolsce odsetek ten w 2024 roku był wyższy, aż 49% prób samobójczych zakończyło się zgonem. W Wielkopolsce próby samobójcze osób w wieku 60+, w ponad 75% kończą się śmiercią.²⁴¹ Analiza dostępnych danych wskazuje na potrzebę intensyfikacji działań ukierunkowanych na zapobieganie zachowaniom samobójczym, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Działania te powinny być realizowane w środowisku lokalnym, przy zaangażowaniu placówek oświatowych, rodzin oraz instytucji pomocy społecznej i ochrony zdrowia psychicznego. **Kluczowym elementem skutecznej profilaktyki jest wczesne rozpoznawanie sytuacji kryzysowych oraz zapewnienie szybkiego dostępu do odpowiednich form wsparcia specjalistycznego. Wymaga to wzmacniania usług z zakresu: interwencji kryzysowej, pracy socjalnej, wsparcia rodzin oraz usług kierowanych do osób doświadczających zaburzeń psychicznych, a także zwiększania ich dostępności i skuteczności na poziomie lokalnym.**

²³⁹ Dębski M., Flis J. (2023). „[Młode głowy. Otwarcie o zdrowiu psychicznym. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi w Polsce](#)”, Fundacja UNAWĘZA, Warszawa, dostęp: 25.06.2026.

²⁴⁰ Stan na 31 grudnia 2024 r., stan na I półrocze 2026 r.: 24 Kluby - dane własne ROPS Poznań.

²⁴¹ [Dane Policji](#), dostęp: 18.06.2026. oraz obliczenia własne na podstawie danych Policji.

- Kluczowym problemem w opiece psychiatrycznej dzieci i młodzieży jest brak profilaktyki (w tym również w szkołach²⁴²) oraz niewydolność systemu ochrony zdrowia, przy jednoczesnym wzroście osób wymagających wsparcia. Coraz częściej osoby niepełnoletnie korzystają ze wsparcia poradni zdrowia psychicznego. Z danych Ministerstwa zdrowia wynika, że w 2024 roku łączna liczba pacjentów do 18 roku życia objętych opieką psychiatryczną i leczeniem uzależnień w kraju wyniosła 315 tys. osób (w tym ponad 7 tys. leczenie uzależnień), natomiast w województwie wielkopolskim było to prawie 32 tys. osób niepełnoletnich i 670 pacjentów leczonych w związku z uzależnieniami.²⁴³ Oznacza to, że co 20 dziecko zamieszkujące województwo wielkopolskie było objęte leczeniem psychiatrycznym.** Dane dotyczące liczby dzieci i młodzieży wykazujące zaburzenia psychiczne, w stopniu wymagającym pomocy profesjonalnej, są zbliżone w wielu krajach i dotyczą około 10% tej populacji, w Polsce odsetek ten wynosi co najmniej 9%, co oznaczałoby, że liczba osób korzystających z profesjonalnego systemu leczenia psychiatrycznego i psychologicznego jest niższa niż wynikałoby to z szacownych potrzeb, ponieważ takiej formy wsparcia wymagałoby nawet około 60 tysięcy Wielkopolan poniżej 18 roku życia.²⁴⁴ Informacja z Kontroli NIK z 2024 roku „Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą²⁴⁵ wskazywała na szereg problemów, z którymi od lat²⁴⁶ boryka się ochrona zdrowia psychicznego skierowana do dzieci i młodzieży. Do najważniejszych można zaliczyć: nierównomierny dostęp do leczenia w poszczególnych województwach, niewystarczająca infrastruktura leczenia ambulatoryjnego w trybie dziennym oraz szpitalnego przy jednoczesnym wzroście liczby pacjentów. Z tego względu część młodzieży hospitalizowana była z dorosłymi pacjentami na oddziałach dla dorosłych, np. w województwie wielkopolskim odsetek młodzieży leczonej wraz z dorosłymi wynosił każdego roku około 20%²⁴⁷. Najwyższa Izba Kontroli przyglądała się również możliwości uzyskania wsparcia psychologicznego przez uczniów w systemie oświaty. Jednym z głównych problemów jest brak specjalistów, 54% placówek oświatowych nie spełniało standardów zatrudnienia psychologa, pedagoga, pedagoga specjalnego, logopedy i terapeutów pedagogicznych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, pomimo zwiększenia środków na ten cel przez Ministerstwo.²⁴⁸ Spełnienie standardu w przypadku niektórych szkół stało się celem samym w sobie, ponieważ zatrudnianie pedagoga specjalnego w 70 % kontrolowanych szkół odbywało się poprzez „obniżenie wymiaru dotychczasowego zatrudnienia pedagogów”. W związku z brakiem specjalistów szkoły mają trudności w realizacji zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych, to z kolei powodowało, że zajęcia były realizowane w bardzo ograniczonym zakresie lub wcale. Wyniki kontroli wykazały również, że szkoły chcąc spełnić zalecenia w stosunku do ucznia, dopuszczały sytuację, w której za prowadzenie zajęć np. rewalidacyjnych odpowiadali nauczyciele nieposiadający uprawnień. Wskazane przez NIK problemy doprowadziły do wniosku, że nie udało się zapewnić dzieciom i młodzieży

²⁴² NIK „Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży” kwiecień 2024.

²⁴³ [Mapy potrzeb zdrowotnych](#) dot. dzieci i młodzieży, dostęp: 25.06.2026.

²⁴⁴ Szacowania dokonano na podstawie przeliczenia: 9% z 665 656 w wieku przedprodukcyjnym zamieszkujących województwo wielkopolskie w 2024 roku.

²⁴⁵ [Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą](#), Warszawa czerwiec 2024 r., dostęp: 25.06.2026.

²⁴⁶ Wcześniejszy raport [NIK o dostępności leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży](#) z 2020 roku.

²⁴⁷ [Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą](#), Warszawa czerwiec 2024, dostęp: 25.06.2026.

²⁴⁸ NIK, Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży, kwiecień 2024, str. 8.

adekwatnej i kompleksowej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tym bardziej w kontekście rosnących potrzeb tej grupy w tym zakresie.

Zasadne jest więc kontynuowanie oraz rozwijanie działań z zakresu psychoprofilaktyki skierowanych do dzieci, młodzieży i ich rodzin. Szczególną uwagę należy poświęcić rodzinom z dziećmi korzystającym ze wsparcia systemu pomocy społecznej, przy jednoczesnym unikaniu tworzenia odrębnych programów przeznaczonych wyłącznie dla tej grupy, co mogłoby prowadzić do ich stygmatyzacji. **Bardziej rekomendowane jest projektowanie i realizacja działań o charakterze powszechnym, adresowanych do wszystkich rodzin z dziećmi, z zapewnieniem ich szerokiej dostępności. Ponadto wskazane jest podejmowanie inicjatyw służących tworzeniu i rozwojowi bezpiecznych oraz przyjaznych przestrzeni dla młodzieży. Miejsca te powinny sprzyjać wzmacnianiu kompetencji psychospołecznych, w tym umiejętności rozpoznawania i konstruktywnego rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych, rozwijania strategii skutecznego poszukiwania wsparcia oraz budowania odporności psychicznej i umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych.**

- **Na poziomie województwa obserwuje się spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia niepieniężnego gmin na mocy ustawy o pomocy społecznej. Zjawisko to jest niepokojące w kontekście informacji dotyczących epidemiologii w zakresie zdrowia psychicznego, tym bardziej, że większość tych usług ma charakter profilaktyczny.** W ramach zadań własnych gminy świadczą wsparcie niepieniężne, np. pracę socjalną, interwencję kryzysową oraz poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne i rodzinne, którego odbiorcami mogą być osoby z zaburzeniami psychicznymi, a skorzystanie z tej pomocy nie jest obwarowane kryterium dochodowym. W 2022 roku z poradnictwa specjalistycznego skorzystało 8 401 rodzin, z interwencji kryzysowej 789 rodzin i 64 183 z pracy socjalnej. W 2024 roku w dalszym ciągu obserwowano spadek rodzin korzystających z tych form wsparcia. Poradnictwem specjalistycznym objęto 8 172 rodzin (o 2,7% mniej niż w 2022 roku), interwencją kryzysową 775 rodzin (1,7% mniej niż w 2022 roku), a pracą socjalną 57 805 rodzin (prawie 10% mniej niż w 2022 roku). Dane nie dają odpowiedzi, jaki odsetek z korzystających to rodziny z osobą z zaburzeniami psychicznymi w składzie, tym bardziej, że kryzys zdrowia psychicznego nie jest wyodrębnionym powodem korzystania z pomocy wsparcia na mocy ustawy o pomocy społecznej. **Warto jednak zauważyć, że: pracownicy socjalni w większości czują się w niewielkim stopniu przygotowani do pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi (61%)²⁴⁹, mimo że kadra pomocy i integracji społecznej (pracownicy socjalni, asystenci rodziny, opiekunki środowiskowe, kadra ośrodków wsparcia, instytucji całodobowych np. DPS) pracuje z osobami wykazującymi problemy ze zdrowiem psychicznym.** Z badania „Klienci – pracownicy – system pomocy społecznej w województwie wielkopolskim”²⁵⁰ wynika, że zaledwie 8% respondentów biorących udział w badaniu i zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego posiada specjalizację II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego. Z tej grupy tylko 6 % zadeklarowało, że posiada specjalizację w zakresie pracy

²⁴⁹ H. Kaszyński, O. Maciejewska, „Praca socjalna z osobami z zaburzeniami psychicznymi. Rekomendacje dla kształcenia w „nowej” specjalizacji”, w: „Zeszyty pracy socjalnej”, t. 21 nr 4/2016, ISSN 1507-4285, 2016, s. 161-176.

²⁵⁰ Raport z badania „Klienci – pracownicy – system pomocy społecznej w województwie wielkopolskim”, ROPS Poznań, dostęp: 23.06.2026.

socjalnej z osobami z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinami. To byłby wynik gorszy niż wynikałoby z szacunków w ostatnim Planie²⁵¹.

W celu zwiększenia skuteczności wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi zasadne jest systematyczne organizowanie szkoleń oraz warsztatów podnoszących kompetencje pracowników sektora pomocy społecznej w zakresie rozpoznawania problemów zdrowia psychicznego oraz prowadzenia pracy socjalnej z osobami doświadczającymi tego rodzaju trudności. Istotnym elementem wzmacniania potencjału kadry jest również zapewnienie dostępu do profesjonalnej superwizji oraz stworzenie możliwości regularnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych i rozwijania kompetencji, przy zachowaniu nieodpłatnego lub niskokosztowego charakteru tych form wsparcia. Rekomendowane jest także wykorzystanie wiedzy i doświadczeń specjalistów reprezentujących inne sektory, w szczególności ochronę zdrowia, w procesie szkolenia pracowników pomocy społecznej. Działania te powinny sprzyjać rozwijaniu współpracy międzyinstytucjonalnej oraz budowaniu trwałych sieci wsparcia na rzecz osób znajdujących się w kryzysie psychicznym. Jednocześnie wskazane jest rozszerzanie dostępności usług o charakterze niepieniężnym, takich jak praca socjalna i poradnictwo, skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi. Rozwój tego rodzaju wsparcia stanowi istotny element ograniczania procesu instytucjonalizacji pomocy oraz wzmacniania środowiskowych form wsparcia, umożliwiających osobom w kryzysie psychicznym dłuższe i bardziej samodzielne funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

- **W województwie wielkopolskim nadal spada intensywność świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi** (zadania zlecone samorządom gminnym z zakresu administracji rządowej). Każdego roku mniej więcej połowa wielkopolskich gmin nie zapewnia swoim mieszkańcom tej formy wsparcia. Świadczenie przez gminy, w ramach zadania własnego, usług specjalistycznych, również pozostaje marginalną formą wsparcia (w województwie wielkopolskim ta usługa jest niedostępna w większości gmin, w 2024 roku, podobnie jak w latach poprzednich świadczyło je zaledwie około 13% gmin). Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi²⁵² w 2024 roku realizowało 118 gmin, czyli 52,2% z wielkopolskich samorządów. W 2024 r. po raz pierwszy od wielu lat odnotowano nieznaczny spadek liczby osób korzystających z tej formy wsparcia. Specjalistycznymi usługami dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto wówczas 1 288 osób, czyli o 17 mniej niż w 2022 roku i 29 mniej niż w 2023 roku. Pomimo wzrostu nakładów finansowych, spada intensywność tego wsparcia w województwie wielkopolskim liczona jako średniomiesięczna liczba godzin usług przypadająca na osobę korzystającą. W 2024 roku jedna osoba korzystająca z tej usługi mogła średnio liczyć na 24,3 godziny wsparcia w miesiącu, przy czym w 2017 roku było to 35,1 godziny, a w 2022 roku 24,4 godziny. Środki wydatkowane za pośrednictwem gmin na realizację tej usługi systematycznie rosną. Pomiędzy 2022 rokiem (18 288 733 zł) a 2024 rokiem (26 554 273 zł) odnotowano 45% wzrost nakładów, co oznacza, że wzrósł również średni koszt jednej godziny specjalistycznej usługi opiekuńczej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z 48 do 79,85 złotych w skali województwa. Sektor usług opiekuńczych jest

²⁵¹ WPD I 2023-2026 „Tymczasem szacuje się²⁵¹, że maksymalnie 15% pracowników socjalnych pracujących w województwie wielkopolskim posiada specjalizację II stopnia w zawodzie pracownik socjalny”.

²⁵² Dane statystyczne pochodzą z sprawozdania resortowego MPRI-PS-03 za lata 2017-2024.

sektorem sfeminizowanym pod kątem osób w nim zatrudnionych, charakteryzuje się również niskim poziomem wynagrodzeń²⁵³, jednak w przypadku specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi sytuacja ta wygląda nieco inaczej. Tutaj kwalifikacje realizatora usług muszą być odpowiednie do rodzaju zaburzeń psychicznych, z którymi zmagają się osoba wspierana, jej potrzeb oraz zgodne z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej²⁵⁴. Wzrost nakładów na realizację usług, w tym specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi wynika z systematycznie podwyższanej płacy minimalnej i ogólnego wzrostu cen w gospodarce oraz z niskiej dostępności specjalistów mogących świadczyć ten rodzaj usług.²⁵⁵ Obowiązkiem gminy jest jednak realizacja powierzonego jej zadania publicznego, dlatego nie powinna odmówić świadczenia z uwagi na brak odpowiednich osób do świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W związku z ograniczoną dostępnością specjalistów świadczących profesjonalne formy wsparcia, takie jak poradnictwo specjalistyczne czy specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rekomenduje się opracowanie lokalnych rozwiązań służących pozyskiwaniu odpowiedniej kadry. Jednym z możliwych działań jest tworzenie porozumień międzygminnych umożliwiających wspólne zatrudnianie specjalistów, np. poprzez podział etatu pomiędzy kilka gmin. Zagadnienie to powinno zostać podjęte podczas spotkań przedstawicieli samorządów oraz ośrodków pomocy społecznej jako istotny problem wymagający wspólnego wypracowania skutecznych rozwiązań. Rekomenduje się również wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń związanych z tworzeniem gminnych sieci współpracy, których celem jest koordynacja działań w obszarze zdrowia psychicznego na poziomie każdego powiatu.

- **W województwie wielkopolskim nadal nie jest spełniony wskaźnik dot. dostępności oferty wsparcia minimum jednego środowiskowego domu samopomocy w każdym powiecie, mimo iż od 2021 roku przybyło 5 placówek. W 2024 roku jeszcze w dwóch powiatach nie działał żaden środowiskowy dom samopomocy.** Według danych ze sprawozdania MRiPS-06 w 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało **78 środowiskowych domów samopomocy**, które udzieliły wsparcia 2 963 osobom oraz **1 klub samopomocy** dedykowany osobom z zaburzeniami psychicznymi. Oferta ośrodków wsparcia (ŚDS lub klubu samopomocy) ma na celu zwiększenie samodzielności życiowej, zaradności oraz pogłębienie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, które z uwagi na trudności adaptacyjne oraz w funkcjonowaniu organizmu wymagają pomocy. Co istotne, w środowiskowych domach samopomocy usługi powinny być zindywidualizowane w taki sposób, aby osoba w ramach treningów indywidualnych lub grupowych mogła rozwijać lub podtrzymywać umiejętności samoobsługowe i funkcjonowania w życiu społecznym. **Można zatem stwierdzić, że usługi**

²⁵³ Z [raportu płacowego Sedak&Sedlak](#) wynika, że zawody opiekuńcze są mocno sfeminizowane. Odsetek kobiet zatrudnionych na stanowisku [opiekuna medycznego wyniósł 91%](#), a [opiekuna osób starszych 85%](#). Zarobki opiekunów są uzależnione od takich czynników jak staż pracy, wykształcenie, wielkość firmy oraz rodzaju pracodawcy (prywatny/publiczny) oraz branży. Dla przykładu w styczniu 2026 mediana zarobków na stanowisku opiekuna osoby starszej wyniosła 5 700 zł brutto. 1/4 opiekunów osób starszych zarabia poniżej 5 140 PLN brutto. Lepiej płatne są usługi świadczone dla osób z zaburzeniami psychicznymi niż podstawowe usługi opiekuńcze, dostęp: 19.08.2026.

²⁵⁴ [Zasady organizacji specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi](#), dostęp: 17.07.2026.

²⁵⁵ I. Klimowicz, S. Juźwiak, „Paradoks specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi – im większa potrzeba, tym mniejsza dostępność”, [w:] „Doradca w pomocy społecznej” (nr 93), czerwiec 2022.

oferowane przez ŚDS dla osób z zaburzeniami psychicznymi w założeniach mają charakter zdeinstytucjonalizowany,²⁵⁶ a jego urzeczywistnienie zależy od kompetencji i postawy pracowników środowiskowego domu, które powinny być wzmacniane. Kontrola NIK z 2019 roku wykazała, że działalność ŚDS jest postrzegana dobrze lub bardzo dobrze. Ocena działalności ŚDS opierała się między innymi o wywiady z opiekunami osób uczęszczających w kontekście oceny funkcjonowania ośrodków i poziomu jakości usług. Opiekunowie postulowali o poszerzenie oferty ŚDS o miejsca całodobowe, zapewnienie opieki medycznej w ośrodkach, w szczególności logopedycznej i psychiatrycznej, zwiększenie zakresu usług transportowych oraz zorganizowanie wsparcia psychologicznego także dla rodziców i opiekunów uczestników ośrodka²⁵⁷. W województwie wielkopolskim w 2024 roku nie było żadnego ŚDS z miejscami całodobowego okresowego pobytu, na ten fakt uwagę zwrócił również NIK podczas kontroli dot. zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy w formie środowiskowych domów samopomocy²⁵⁸. **Mając na uwadze przedstawione uwarunkowania, rekomenduje się podejmowanie działań zarówno na szczeblu lokalnym, jak i wojewódzkim, ukierunkowanych na zapewnienie w województwie wielkopolskim co najmniej minimalnego standardu dostępności środowiskowych domów samopomocy. Placówki te stanowią istotny element systemu wsparcia środowiskowego oraz alternatywę dla całodobowych form opieki o charakterze długoterminowego pobytu. Jednocześnie rozwój usług świadczonych w środowisku lokalnym, w tym w środowiskowych domach samopomocy i klubach samopomocy, a także proces deinstytucjonalizacji i wzmacniania usług realizowanych w miejscu zamieszkania, wymaga zapewnienia odpowiednio przygotowanej kadry. Kluczowe znaczenie ma zatrudnianie specjalistów posiadających właściwe kompetencje, wiedzę i motywację do pracy z osobami doświadczającymi kryzysów zdrowia psychicznego. Istotne jest również rozwijanie umiejętności rozpoznawania wczesnych symptomów pogarszającego się stanu psychicznego oraz planowania i wdrażania adekwatnych, zindywidualizowanych form wsparcia odpowiadających potrzebom odbiorców usług.**

- Organizacje pozarządowe są ważnym aktorem społecznym w procesie deinstytucjonalizacji wsparcia społecznego w zakresie zdrowia psychicznego. Często są realizatorem usług środowiskowych, np. usług opiekuńczych, środowiskowych domów samopomocy czy warsztatów terapii zajęciowej, w związku z tym posiadają wiedzę i doświadczenie, często są inicjatorami nowatorskich metod pracy i innowacyjnych metod pracy. Jednym z przykładów formy wsparcia środowiskowego, która została w Polsce zainicjowana przez środowisko pozarządowe, a w planach ma się stać usługą powszechną, są kręgi wsparcia, które mogą być odpowiedzią na potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi, w szczególności w tych miejscach, gdzie nie są dostępne np. zespoły leczenia środowiskowego, czyli w znacznej części województwa wielkopolskiego (w 2024 roku funkcjonowało 15 zespołów²⁵⁹, a więc o 5 więcej

²⁵⁶ Środowiskowe domy samopomocy z miejscami całodobowymi mogą oferować osobie wymagającej wsparcia pobyt, który nie może być jednorazowo dłuższy niż 3 miesiące, a w uzasadnionych przypadkach przedłużony do 6 miesięcy, przy czym maksymalny okres pobytu całodobowego osoby w roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 8 miesięcy.

²⁵⁷ [Kontrola NIK Pomoc państwa dla osób z zaburzeniami psychicznymi](#), dostęp: 17.06.2026.

²⁵⁸ [Wystąpienie pokontrolne NIK „Zapewnianie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy w formie środowiskowych domów samopomocy”](#), dostęp: 17.06.2026.

²⁵⁹ [Dane pochodzą z Map Potrzeb Zdrowotnych na lata 2022-2026, które opracowywane są na podstawie danych NFZ](#), dostęp: 22.07.2026.

niż zespołów dostępnych 2021 roku²⁶⁰) lub centra zdrowia psychicznego²⁶¹. Ta forma pomocy zakłada stworzenie wokół osoby wymagającej wsparcia, kręgu osób łączących wsparcie formalne (np. asystent osobisty, pracownik pomocy społecznej, terapeuta, prawnik) i nieformalne (rodzina, przyjaciele, znajomi, sąsiedzi, sprzedawca w lokalnym sklepie). Wsparcie jest ściśle skoncentrowane na potrzebach osoby z zaburzeniami psychicznymi, zgodnie z jej indywidualnymi preferencjami, zakłada w pełni włączający charakter²⁶². Co istotne, usługa ta ma charakter wyprzedzający, ponieważ planowana jest zanim wystąpi sytuacja kryzysu, co jest zgodne z duchem deinstytucjonalizacji. **W związku z powyższym zaleca się wzmacnianie współpracy pomiędzy sektorem publicznym i społecznym w zakresie wsparcia osób zmagających się z chorobami psychicznymi. Jednym z rekomendowanych działań jest opracowywanie i wdrażanie przez jednostki samorządu terytorialnego wieloletnich programów współpracy, opartych na rzetelnej i pogłębionej diagnozie potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi.**

Interwencja

- **Biorąc pod uwagę dane epidemiologiczne dostępne w systemie ochrony zdrowia i szacunki z badania Ezop II, zauważalny jest niewystarczający dostęp do specjalistów i infrastruktury, w szczególności poradni zdrowia psychicznego, oddziałów dziennych i wsparcia zespołów leczenia środowiskowego, co stanowi kluczową barierę w dostępie do opieki psychiatrycznej, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży.** Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego w 2024 roku²⁶³ na terenie województwa wielkopolskiego pracowało 295 psychiatrów (wzrost o 36 os. od 2021 roku), co oznacza, że stanowili oni 7,1% kadry dostępnej w kraju (w kraju pracowało 4121 lekarzy psychiatrów). Z analiz prowadzonych przez Ministerstwo zdrowia wynika, że liczba psychiatrów na 100 000 mieszkańców w 2024 roku w Wielkopolsce kształtowała się na poziomie 9,2, co jest wynikiem lepszym niż w 2021 roku (7,4), ale nadal gorszym niż średnia wartość tego wskaźnika dla Polski (11,0). W przypadku psychiatrów dzieci i młodzieży, w województwie wielkopolskim wskaźnik ten wynosił 1,4 i był równy wartości dla kraju²⁶⁴. Problem niskiej dostępności specjalistów sygnalizują wszyscy aktorzy życia społecznego, zarówno organizatorzy usług, ich realizatorzy i korzystający. Dla przykładu, domy pomocy społecznej kierujące swoją ofertą do osób z zaburzeniami psychicznymi rzadko mogą wykazać zatrudnienie na etacie lekarza psychiatry, a czas oczekiwania na wizytę u psychiatry dziecięcego jest długi również w prywatnej ochronie zdrowia. Z „Map Potrzeb Zdrowotnych na lata 2022-2026”, które zasilane są danymi z NFZ, wynika, że w Wielkopolsce w 2024 roku funkcjonowały: 45 poradnie zdrowia psychicznego, 9 oddziałów psychiatrycznych w szpitalach ogólnych, 15 zespołów leczenia środowiskowego i 13 oddziałów dziennych. Infrastruktura wsparcia dla dzieci i młodzieży w 2024 roku składała się z 17 poradni zdrowia psychicznego, 2 oddziałów szpitalnych i 1 oddziału dziennego. Z danych zawartych w publikacji wydawanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

²⁶⁰ Wielkopolski Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług na lata 2023-2026 r.

²⁶¹ Na dzień sporządzania diagnozy funkcjonowało 6 CZP dla osób dorosłych, które swoje siedziby miały w m. Wągrowiec, Koninie, Poznaniu (2), Ostrowie Wielkopolskim i Złotowie, [lista CZP](#), dostęp: 02.07.2026.

²⁶² [Kregi Wsparcia](#), dostęp: 18.06.2026.

²⁶³ „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2024 r.”, GUS 2025, Aneks tabelaryczny: Lekarze specjaliści według województw, dostęp: 01.07.2026.

²⁶⁴ [Mapy potrzeb zdrowotnych](#), dostęp: 02.07.2026.

w Poznaniu pt. „Kryzysownik”²⁶⁵, na terenie Wielkopolski w 2025 roku funkcjonowało 7 Centrów Zdrowia Psychicznego dla osób dorosłych. **Reforma psychiatrii nie może zostać skutecznie przeprowadzona bez zwiększenia liczby lekarzy psychiatrów. Dlatego konieczne jest podejmowanie wszelkich działań sprzyjających wzrostowi liczby specjalistów w tej dziedzinie oraz poprawie ich dostępności. Dotyczy to również zapewnienia świadczeń psychiatrycznych w ramach sektora pomocy społecznej, m.in. w środowiskowych domach samopomocy (ŚDS) oraz placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom z zaburzeniami psychicznymi.**

- Zasoby infrastruktury społecznej wspierającej osoby z zaburzeniami psychicznymi są rozłożone w województwie nierównomiernie, w niektórych miejscach (powiatach) nie ma ich wcale lub są świadczone w ograniczonym zakresie. **W systemie pomocy społecznej usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi mogą świadczyć Ośrodki Interwencji Kryzysowej, natomiast w Polsce OIK-i zostały bardzo mocno zakotwiczone w świadomości społecznej jako instytucje dedykowane rozwiązywaniu problemu przemocy.** Przemoc istotnie jest jednym z kryzysów, natomiast założeniem OIK jest udzielanie wsparcia w kryzysach wywołanych różnymi sytuacjami życiowymi m.in. w sytuacjach zagrażających zdrowiu lub życiu (próby samobójcze, klęski żywiołowe, przemoc, wypadek komunikacyjny), w obliczu innych poważnych zagrożeń i kryzysów (nadużycia seksualne, uzależnienie), w sytuacjach odbieranych jako trudne psychologicznie (utrata bliskiej osoby, rozwód, konflikty rodzinne, bezrobocie). Pod koniec 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 15 ośrodków interwencji kryzysowej, które objęły wsparciem 2 209 osób oraz 3 inne placówki świadczące całodobową specjalistyczną pomoc dla osób doświadczających problemu przemocy domowej. Interwencja kryzysowa stanowi formę wsparcia ukierunkowaną na zapobieganie instytucjonalizacji osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Jej głównym celem jest przywrócenie równowagi psychicznej oraz wzmocnienie zdolności do samodzielnego radzenia sobie z trudnościami, co ogranicza ryzyko przekształcenia się reakcji kryzysowej w przewlekłą niewydolność psychospołeczną. W ramach interwencji zapewniana jest niezwłoczna specjalistyczna pomoc psychologiczna, a w zależności od zidentyfikowanych potrzeb także poradnictwo socjalne lub prawne. W uzasadnionych przypadkach możliwe jest również udzielenie tymczasowego schronienia na okres do trzech miesięcy. Myśląc o interwencji kryzysowej, nie można zapomnieć o tym, że jest ona usługą zapobiegającą instytucjonalizacji, albowiem celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobiec można przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb – poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy²⁶⁶. **Uwzględniając powyższe przesłanki, dostęp do usług interwencji kryzysowej powinien być zapewniony wszystkim osobom doświadczającym kryzysu zdrowia psychicznego, w tym osobom chorującym psychicznie, które znajdują się w sytuacji kryzysowej, lecz nie wymagają specjalistycznego leczenia psychiatrycznego. Istotnym elementem jest zwiększenie świadomości społecznej**

²⁶⁵ [Kryzysownik](#), dostęp: 03.07.2026.

²⁶⁶ [Interwencja kryzysowa](#), dostęp: 06.07.2026.

dotyczącej działalności ośrodków interwencji kryzysowej (OIK), w szczególności zakresu oferowanego przez nie wsparcia. Jednocześnie zasadne jest rozwijanie środowiskowych form pomocy poprzez zwiększanie liczby ośrodków świadczących usługi interwencji kryzysowej oraz poszerzanie ich oferty i dostępności. Wymaga to odpowiedniego finansowania tej formy wsparcia jako działania profilaktycznego, które może ograniczyć konieczność kierowania osób z zaburzeniami psychicznymi do domów pomocy społecznej lub hospitalizacji na oddziałach psychiatrycznych. Z perspektywy osób znajdujących się w kryzysie zdrowia psychicznego istotne znaczenie ma również rozwój współpracy międzysektorowej, w szczególności pomiędzy centrami zdrowia psychicznego a ośrodkami interwencji kryzysowej.

- **Domy pomocy społecznej kierujące swoją ofertę do osób z zaburzeniami psychicznymi, które są usytuowane na terenie Wielkopolski, są raczej dużymi instytucjami (pod względem liczby mieszkańców), co stoi w opozycji do wartości deinstytucjonalizacji. Warto jednak podkreślić, że nie tylko wielkość placówki świadczy o charakterze usług, które ona świadczy, tzn. czy są one zinstytucjonalizowane, ale przede wszystkim indywidualizacja wsparcia, możliwość wpływu, samostanowienie i podejmowanie samodzielnie decyzji życiowych**²⁶⁷. Z 63 domów pomocy społecznej na terenie Wielkopolski, **10 dedykowanych jest osobom przewlekłe psychicznie chorym**, zamieszkuje je 999 osób (996 miejsc). Najmniejszy DPS jest przeznaczony dla 30 osób, a największy ma 210 miejsc. W badaniu zrealizowanym przez ROPS w Poznaniu pn. „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”²⁶⁸, pracownicy domów pomocy społecznej (DPS) wskazywali na obawy dotyczące możliwości zapewnienia adekwatnego wsparcia środowiskowego osobom przewlekłe chorującym psychicznie, które obecnie są mieszkańcami tych placówek. W opinii respondentów stopień niesamodzielności części mieszkańców oraz ich sytuacja życiowa mogą stanowić istotną przeszkodę w powrocie do samodzielnego funkcjonowania w środowisku lokalnym. Zwracano uwagę, że do grup szczególnie narażonych na trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb po opuszczeniu DPS należą między innymi osoby przewlekłe chorujące psychicznie. Respondenci podkreślali również znaczenie wspólnotowego charakteru funkcjonowania domu pomocy społecznej, wskazując, że relacje społeczne i codzienne współżycie z innymi mieszkańcami korzystnie wpływają na ich dobrostan psychiczny oraz ograniczają ryzyko izolacji i poczucia osamotnienia. Tymczasem przeprowadzone przez NIK analizy wskazują na występowanie nieprawidłowości w funkcjonowaniu części domów pomocy społecznej, które mogły prowadzić do naruszenia lub stwarzały ryzyko naruszenia praw mieszkańców. Najczęściej dotyczyły one organizacji opieki, warunków bytowych, przestrzegania standardów zatrudnienia oraz poszanowania godności, intymności i prawa do wolności osobistej mieszkańców. Stwierdzono również uchybienia w zakresie stosowania przymusu bezpośredniego, zapewnienia odpowiedniej liczby personelu, dostępu do specjalistów oraz organizacji pobytu zgodnie z obowiązującymi przepisami. Jednocześnie pozytywnie oceniono sposób rozpatrywania skarg mieszkańców

²⁶⁷ P. Kubicki „Cele deinstytucjonalizacji w kontekście oczekiwań osób z niepełnosprawnościami, polityki społecznej i dokumentów międzynarodowych” w: P. Błędowski (red. nauk.) „Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce. Cele i wyzwania”, Warszawa 2021, s. 12.

²⁶⁸ K. Czub, S. Szpyrka, M. Zaręba „Wymiary deinstytucjonalizacji i jakość usług społecznych”, raport z badania, dostęp: 07.07.2026.

oraz wyniki większości kontroli zewnętrznych, które na ogół nie wykazywały istotnych nieprawidłowości. Uzyskane wyniki wskazują na potrzebę dalszego wzmocnienia standardów funkcjonowania DPS, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony praw mieszkańców i jakości świadczonych usług.²⁶⁹ **W warunkach polskiego systemu pomocy społecznej, uwzględniając możliwości finansowe samorządów powiatowych odpowiedzialnych za prowadzenie większości domów pomocy społecznej w województwie wielkopolskim oraz dostępność środków zewnętrznych, proces deinstytucjonalizacji powinien być wdrażany etapowo. W pierwszej kolejności zasadne jest skoncentrowanie działań na rozwijaniu modelu wsparcia opartego na bezpiecznych relacjach, indywidualizacji świadczonych usług oraz zapewnieniu mieszkańcom większej autonomii poprzez poszanowanie ich prawa do podejmowania decyzji i dokonywania wyborów. Działania te sprzyjają tworzeniu bardziej domowych warunków życia w placówkach i powinny obejmować możliwie szeroką grupę mieszkańców. Ich skuteczna realizacja wymaga odpowiedniego przygotowania kadry domów pomocy społecznej, w tym systematycznych szkoleń i superwizji ukierunkowanych na rozwój kompetencji oraz kształtowanie postaw wspierających proces deinstytucjonalizacji. Równocześnie w placówkach powinna być prowadzona indywidualna ocena możliwości powrotu mieszkańców do środowiska lokalnego. W przypadkach, w których pozwala na to stan zdrowia, poziom samodzielności oraz wola mieszkańca, proces opuszczenia placówki powinien zostać poprzedzony odpowiednim przygotowaniem i zapewnieniem niezbędnego wsparcia. Istotnym warunkiem sprawnego funkcjonowania domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi pozostaje także rozwijanie współpracy pomiędzy sektorem pomocy społecznej i ochrony zdrowia oraz zwiększanie dostępności do specjalistycznych świadczeń, w szczególności psychiatrycznych, psychologicznych i pielęgniarstwa.**

Integracja

- **Działania samorządów skierowane do osób chorujących psychicznie są „skoncentrowane przede wszystkim w obszarze wsparcia medycznego, szeroko rozumianej aktywizacji społecznej oraz przełamywaniu barier i stereotypów. Rzadziej podejmowane lub wspierane są konkretne inicjatywy w zakresie aktywizacji zawodowej”²⁷⁰, która jest jednym z czynników zapobiegających instytucjonalizacji.** Wśród głównych przyczyn bierności zawodowej osób w wieku produkcyjnym w Polsce znajduje się choroba i niepełnosprawność (24,9%)²⁷¹. Z drugiej strony wpływ na poziom zatrudnienia osób chorujących psychicznie mają postawy i przekonania pracodawców. W przypadku osób chorujących psychicznie zatrudnienie ma bowiem często charakter okresowy i jest silnie powiązane z przebiegiem choroby, lepszym samopoczuciem lub odczuwanym stresem osoby chorej. Brak lub niska aktywność zawodowa przekłada się często na postawy wobec zatrudnienia, ale w konsekwencji wpływa na całość życia osób chorujących psychicznie, włącznie ze spadkiem dochodów, jeśli osoba wcześniej pracowała oraz ograniczenie kontaktów społecznych,

²⁶⁹ NIK, Przestrzeganie praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekłe psychicznie chorych, październik 2024.

²⁷⁰ S. Trociuk „Wsparcie osób chorujących psychicznie na rynku pracy”, Warszawa 2014, s. 67.

²⁷¹ GUS „Pracujący, bezrobotni i bierni zawodowo” (wyniki wstępne Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności), wyniki w 4 kwartale 2024, s. 8.

co w ostateczności może nawet doprowadzić do wykluczenia społecznego. W ramach systemu pomocy społecznej i ekonomii społecznej działają różne podmioty, które prowadzą rehabilitację i reintegrację społeczno-zawodową osób chorujących psychicznie, co ma umożliwić osobom chorującym psychicznie powrót na otwarty rynek pracy. W województwie wielkopolskim w 2024 roku działało 9 zakładów aktywności zawodowej, które łącznie zatrudniały 581 osób z ograniczoną sprawnością, z czego ok. 58% to osoby niepełnosprawne w stopniu znacznym²⁷². ZAZ kierują swoją ofertę do osób, które wymagają chronionych warunków pracy, w szczególności do osób u których stwierdzono niepełnosprawność intelektualną lub chorobę psychiczną oraz osób w spektrum autyzmu. ZAZ są tworzone na terenach, gdzie występują problemy ze znalezieniem stanowisk pracy chronionej²⁷³. Innym typem wsparcia przeznaczonym dla osób niezdolnych do podjęcia pracy a wymagających rehabilitacji społecznej i zawodowej, są warsztaty terapii zajęciowej. Celem działań podejmowanych w WTZ jest osiągnięcie kwalifikacji, które umożliwiają szkolenie zawodowe oraz podjęcie pracy, dlatego wsparcie w WTZ jest zindywidualizowane i prowadzone w oparciu o program rehabilitacji przygotowany dla każdego uczestnika.²⁷⁴ w 2024 roku z usług 89 warsztatów zlokalizowanych w województwie wielkopolskim skorzystało 3 261 osób²⁷⁵. Placówki rehabilitacji społeczno-zawodowej stanowią ważny element wsparcia społecznego dla osób z ograniczoną sprawnością, w tym osób chorujących psychicznie, ponieważ działania w nich prowadzone pozwalają na utrzymanie aktywności tych osób oraz zapobiegają pogłębianiu izolacji społecznej. Osoby chorujące psychicznie mogą skorzystać również z zajęć prowadzonych przez Centra oraz Kluby Integracji Społecznej. Podmioty te należą do sektora ekonomii społecznej, a ich zadaniem jest świadczenie reintegracji społecznej i zawodowej dla osób z grup podwyższonego ryzyka socjalnego, do której należą również osoby chorujące psychicznie. KIS-y udzielają pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, z kolei zajęcia w Centrach Integracji Społecznej są formą wsparcia, podczas której uczestnicy powinni nabyć umiejętność aktywnego poruszania się na rynku pracy, kompetencje zawodowe jak i przejść zmianę osobistą, dzięki terapii lub współpracy z psychologiem. W 2024 roku w Wielkopolsce działały 32 CIS-y, które wsparły 1 321 osób oraz 23 KIS-y, które udzieliły pomocy 1 538 osobom.²⁷⁶ Działania ww. podmiotów koncentrują się na rehabilitacji i reintegracji, które są bardzo potrzebne, jednak mogą nie spełniać oczekiwań wszystkich grup odbiorców, w szczególności w początkowej fazie choroby. Problemem, który pojawia się w kontekście aktywności zawodowej osób chorujących psychicznie jest również niski prestiż pracy, który zleca się osobom z niepełnosprawnością lub uprzedzenia i stygmatyzacja pojawiająca się wobec nich. Choć 82,2% respondentów nie miaoby nic przeciwko temu, aby osoba chorująca psychicznie była ich współpracownikiem, to prawie 14,6% ankietowanych uważa odpowiednio, że osoby chorujące psychicznie różnią się

²⁷² „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025., s. 76.

²⁷³ [Zakład aktywności zawodowej – definicja](#), dostęp: 22.06.2026.

²⁷⁴ [Warsztat terapii zajęciowej – definicja](#), dostęp: 22.06.2026.

²⁷⁵ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025., s. 67.

²⁷⁶ „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za 2024 rok”, ROPS Poznań 2025.

wyglądem od innych osób, a oraz 7,6% nich są gorsze od nich samych²⁷⁷. Biorąc pod uwagę liczbę zwolnień lekarskich z powodu zaburzeń psychicznych, można powiedzieć, że stan psychiczny pracowników jest często wyzwaniem organizacyjnym i prawnym w miejscu pracy. Wydaje się, że w systemie wsparcia osób chorujących psychicznie brakuje działań wyprzedzających ich „wypadanie” z rynku pracy, pracodawcom często brakuje wiedzy dotyczącej form wsparcia pracowników, choć mogą oni mieć narzędzia od ochrony zdrowia psychicznego pracowników²⁷⁸. Ponadto według wniosków z badania Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że „problem degradacji zawodowej szczególnie mocno dotyka osoby chorujące psychicznie, które wcześniej zajmowały wysokie stanowiska”²⁷⁹ i utraciły zatrudnienie. Podejmowanie aktywności zawodowej wbrew własnym oczekiwaniom lub aspiracjom, może również utrudniać powrót do zdrowia. „Zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, **organy publiczne zobowiązane są do popierania możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy oraz pomocy w znalezieniu, uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia lub powrocie do pracy**”²⁸⁰, dotyczy to również osób z zaburzeniami psychicznymi. **Ponad wszystko promowane przez samorządy powinny być również postawy związane z aktywnością zawodową osób chorujących psychicznie, zarówno na otwartym, jak i chronionym rynku pracy. Natomiast w środowiskach lokalnych należy rozwijać wszelkie usługi wspierające aktywność zawodową i społeczną osób chorujących psychicznie jako czynnika przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu i ekonomicznemu.**

- **Na przestrzeni ostatnich kilku lat przybyło mieszkań treningowych i wspomaganych (wcześniej chronionych), jednak analizując ich rozlokowanie na mapie województwa, jest wiele miejsc, gdzie nie są one dostępne.** W 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego znajdowało się 181 mieszkań wspomaganych i treningowych (w 2021 roku 141 mieszkań chronionych), które były prowadzone przez gminy i powiaty lub na ich zlecenie. Z tego zasobu łącznie skorzystało 520 osób. Ponadto w rejestrze wojewody w bieżącym roku wykazane są 22 mieszkania prowadzone przez organizacje pozarządowe, niezależnie od JST. Warto podkreślić, że do 2020 roku, w sprawozdawczości MRiPS-03 zbierana była informacja o mieszkaniach dedykowanych osobom z zaburzeniami psychicznymi, niestety ta informacja nie jest już w ten sposób agregowana. Pomimo znaczącego wzrostu liczby mieszkań chronionych, ich zasób wydaje się być nadal niewystarczający, również w przypadku grupy osób chorujących psychicznie. Usługi świadczone w mieszkaniach chronionych mogą być interesującą ofertą dla osób chorujących psychicznie, które czasowo potrzebują pomocy lub wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. **Pobyty w mieszkaniu chronionym osób z zaburzeniami psychicznymi w istotny sposób może wpłynąć na zmniejszenie liczby hospitalizacji oraz opóźnić decyzję o umieszczeniu danej osoby w placówkach długookresowej i całodobowej opieki, tym samym rozwój mieszkalnictwa wspomagane go i treningowego sprzyja procesowi deinstytucjonalizacji w dwóch systemach – ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Rozwijanie lokalnej infrastruktury wspierającej mieszkańców**

²⁷⁷ M. Babicki, K. Kotowicz, P. Piotrowski, F. Stramecki, A. Kobyłko, J. Rymaszewska. „[Obszary stygmatyzacji i dyskryminacji osób chorujących psychicznie wśród respondentów internetowych w Polsce](#)”, dostęp: 11.09.2026.

²⁷⁸ K. Gospodarowicz, M. Kiszka „[Pracownik w kryzysie psychicznym – jak reagować zgodnie z prawem?](#)”, dostęp: 06.07.2026.

²⁷⁹ S. Trociuk „Wsparcie osób chorujących psychicznie na rynku pracy”, Warszawa 2014, s. 6-7.

²⁸⁰ S. Trociuk „Wsparcie osób chorujących psychicznie na rynku pracy”, Warszawa 2014, s. 7.

znajdujących się w sytuacji kryzysowej oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, w ich środowisku zamieszkania, jest istotnym elementem wzmacniającym niezależność i samodzielność życiową.

W odpowiedzi na powyższe wyzwania wyznaczono zapisane poniżej kierunki działania.

Priorytet I. Poprawa dostępu osób narażonych na wystąpienie kryzysu psychicznego, osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym doświadczających kryzysów psychicznych do odpowiadającego ich potrzebom wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego świadczonego w środowisku lokalnym.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Zwiększanie dostępności usług profilaktycznych i psychoedukacyjnych kierowanych do osób narażonych na wystąpienie kryzysów psychicznych, w tym m.in. rozwój usług: a. dotyczących wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego rodzin, w tym przygotowujących się do narodzin dziecka; b. w szkołach, mających na celu wczesne rozpoznawanie kryzysów i oferowanie odpowiedniej pomocy, w tym psychologicznej, psychiatrycznej i socjalnej, w tym dla dzieci i młodzieży;	1. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu do miejsc świadczenia wsparcia profilaktycznego osobom zagrożonym kryzysem psychicznym na poziomie województwa, w tym: a. rozwój infrastruktury miejsc przyjaznych i bezpiecznych dla młodzieży, w których młodzi ludzie mogliby podnosić swoje kompetencje w zakresie rozpoznawania i rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych; b. tworzenie i rozwój miejsc z bogatą ofertą specjalistyczną, m.in.: zespołem interwencyjnym,	1. Wzmacnianie aktywności społecznej i obywatelskiej na rzecz wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym (w tym tworzenie międzysektorowych sieci współpracy oraz tzw. kręgów wsparcia). 2. Wspieranie powstawania grup samopomocowych wśród osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym i ich rodzin. 3. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.	1. Budowanie spójnego, kompleksowego, włączającego systemu wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, w tym m.in.: a. inwestowanie w podnoszenie kwalifikacji kadry polityki społecznej, podwyższenie standardu usług i dopasowywanie ich do indywidualnych potrzeb odbiorcy; b. rozwój koordynacji pomocy w formie usług (również

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
c. informacyjnych na poziomie społeczności lokalnych o działaniach dedykowanych mieszkańcom z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym; d. w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym: wsparcie osób doświadczających przemocy domowej - programy pracy z osobami stosującymi przemoc. 2. Zwiększenie dostępności specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, w tym m. in.: a. psychoterapia, psychiatra, terapeuta uzależnień (w tym dla uzależnień behawioralnych), seksuolog, terapia dla osób	- dostępem do specjalistów z różnych dziedzin, możliwością dotarcia do miejsca zamieszkania osoby potrzebującej wsparcia; c. tworzenie i rozwój miejsc z kompleksowym wsparciem specjalistycznym zarówno komercyjnym, jak i NFZ (np. psychiatra, psycholog, neurolog, terapeuta). d. miejsc całodobowych spełniających kryteria deinstytucjonalizacji 2. Zapewnianie adekwatnego do potrzeb dostępu do miejsc interwencyjnego wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym (w tym dla dzieci i młodzieży) na poziomie województwa, w tym przede wszystkim:	4. Wspieranie kampanii społecznych i informacyjnych przeciwdziałających stereotypizacji kryzysów psychicznych i dyskryminowaniu osób ich doświadczających.	- o charakterze międzygminnym i powiatowym) z uwzględnieniem możliwości oraz potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, np. z wykorzystaniem wsparcia koordynatora usług; c. tworzenie programów (we współpracy międzysektorowej, w tym z pracodawcami) wspierających aktywność zawodową osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
z zaburzeniami koncentracji lub ADHD, psychoedukacja, rozwój osobisty (m. in. w ramach usług oferowanych przez sektor pomocy społecznej np. miejsca pobytu całodobowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi); b. usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym; c. usług krótkotrwałej opieki domowej świadczonej przez wielu specjalistów; d. usług społecznych wspierających osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym oraz ich rodziny, w tym np. dla rodziców opiekujących się dziećmi, dla dzieci i młodzieży (np. grupy wsparcia, terapia rodzinna);	a. tworzenie i rozwój środowiskowych centrów zdrowia psychicznego, jako miejsc dostępnych lokalnie; b. rozwój infrastruktury o charakterze interwencyjnym w sytuacji kryzysu (w tym zdrowia psychicznego), np. OIK. 3. Zapewnianie równomiernego dostępu do miejsc reintegracyjnego wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym na poziomie województwa, w tym przede wszystkim: a. tworzenie i rozwijanie infrastruktury o charakterze środowiskowym podtrzymującej i wzmacniającej samodzielności życiową osób z zaburzeniami psychicznymi (np. ŚDS, kluby samopomocy);		

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
e. usługa asystenta zdrowienia f. środowiskowych usług o charakterze interwencyjnym (np. OIK) i poszerzenie ich działalności o kwestie związane z kryzysem zdrowia psychicznego, jako elementu zapobiegającego instytucjonalizacji. 3. Rozwój usług środowiskowych o charakterze reintegracyjnym m.in. wspierających aktywność, w tym zawodową, i niezależność życiową osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym (np.: ŚDS, kluby samopomocy, WTZ, ZAZ, CIS, KIS).	b. tworzenie mieszkań ze wsparciem dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.		
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Priorytet II. Poprawa dostępu osób doświadczających kryzysów psychicznych przebywających w instytucjach całodobowych do wsparcia realizowanego z poszanowaniem ich podmiotowości i wyboru (w tym wsparcie w procesie usamodzielniania do życia poza instytucją).

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
1. Zapewnianie wsparcia w zakresie podtrzymywania samodzielności i podmiotowości dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym przebywających w instytucjach całodobowych, w tym m.in.: a. usług z zakresu kształtowania samodzielności jako elementu zapobiegającego instytucjonalizacji, w tym wsparcia oferowanego przez pracowników socjalnych; b. usług z zakresu organizacji czasu wolnego w kontekście profilaktyki izolacji społecznej i uzależnień. 2. Zapewnienie dostępności uzupełniających usług specjalistycznego wsparcia mających na celu ustabilizowanie sytuacji zdrowotnej, życiowej i społecznej:	1. Dążenie do zapewniania miejsc całodobowego wsparcia wpisujących się w zasady deinstytucjonalizacji (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania). 2. Rozwój środowiskowych usług o charakterze interwencyjnym (np. OIK) i poszerzenie ich działalności o kwestie związane z kryzysem zdrowia psychicznego, jako alternatywny dla miejsc długoterminowej opieki całodobowej. 3. Zapewnianie miejsc zamieszkania dla osób usamodzielniających się z instytucji całodobowych (zgodnie z zasadami dostępności dla OzN i uniwersalnego projektowania) oraz podejmowanie działań motywujących te osoby do usamodzielniania, w tym szczególnie:	1. Zwiększanie wpływu mieszkańców placówek całodobowych dla osób przewlekle psychicznie chorych lub doświadczających kryzysów psychicznych na ich codzienne funkcjonowanie. 2. Wspieranie mieszkańców placówek całodobowych osób przewlekle psychicznie chorych lub doświadczających kryzysów psychicznych w udziale w wydarzeniach w społeczności lokalnej jako elementu integracyjnego i zapobiegającego instytucjonalizacji. 3. Angażowanie społeczności lokalnych w inicjatywy podejmowane przez placówki całodobowe osób przewlekle psychicznie chorych lub doświadczających kryzysów psychicznych w celu zwiększenia	1. Wspieranie placówek całodobowych w procesie deinstytucjonalizacji, w tym przede wszystkim: a. Wspieranie działań służących respektowaniu egzystencjalnej podmiotowości osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym mieszkających w placówkach całodobowych (m.in. innowacyjne rozwiązania organizacyjne, infrastrukturalne i techniczne, personalizacja wsparcia) np. podwyższenie standardu usług, indywidualizacja wsparcia i dostosowanie go do potrzeb odbiorcy; b. inwestowanie w podnoszenie kwalifikacji kadry oraz wzmacnianie pozytywnych

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
a. usług terapeutycznych, w tym terapii uzależnień, wsparcia psychologicznego, konsultacji psychiatrycznych, opieki medycznej; b. usług asystenckich. 3. Wspieranie działań mających na celu usamodzielnianie mieszkańców do pełniejszego uczestnictwa w życiu w środowisku lokalnym lub do opuszczania placówki, w tym m.in.: a. rozwój mieszkań ze wsparciem dla osób opuszczających placówki całodobowe dla osób przewlekle psychicznie chorych lub doświadczających kryzysów psychicznych.	a. mieszkań w ramach gminnych zasobów lokalowych; b. mieszkań ze wsparciem, w tym treningowych; c. wspieranie dostępu/ tworzenia miejsc/ mieszkań/ mieszkań zespolonych z usługami opiekuńczymi.	integracji mieszkańców ze społecznością lokalną. 4. Wspieranie działań aktywizujących usamodzielnionych mieszkańców instytucji całodobowych i wspierających ich w zagospodarowywaniu wolnego czasu. 5. Rozwój inicjatyw oddolnych mających na celu pomoc osobom zamieszkującym instytucje całodobowe lub usamodzielniającym się. 6. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym. 7. Wspieranie rozwoju wolontariatu odpowiadającego na potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.	postaw pracowników, związanych z indywidualizacją wsparcia i możliwością samostanowienia mieszkańców instytucji; c. dążenie do świadczenia usług w warunkach zbliżonych, najbardziej jak to możliwe, do domowych; d. wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania; e. rozwój uzupełniających usług w organizowanych samodzielnie przez placówkę lub we współpracy z innymi podmiotami m.in. mieszkań ze wsparciem.

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA i OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom beneficjentów i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY	REALIZATORZY
– samorządy lokalne, w tym szczególnie powiatowe, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – placówki całodobowe, – inni realizatorzy usług, w tym szczególnie: PES i organizacje pozarządowe.	– samorządy lokalne, – organizacje pozarządowe, – podmioty ekonomii społecznej, – grupy oddolne.	– placówki całodobowe, – samorządy lokalne, – SWW, – administracja rządowa na poziomie centralnym i wojewódzkim.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.	– środki własne samorządów, – środki krajowe, – środki pochodzące z UE, w tym w ramach programów regionalnych, – środki zewnętrzne.

Koordinacja polityki społecznej – kierunek działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego/ ROPS w Poznaniu
w odniesieniu do Priorytetu i i II.

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
1. Zarządzanie strategiczne (Programowanie polityki SWW): • rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do planowanej realizacji usług zgodnie z potrzebami osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym. Lobbowanie m.in. na rzecz: ○ poprawy warunków pracy, w tym podnoszenia wynagrodzenia osób realizujących zadania w obszarze wsparcia osób doświadczających kryzysów psychicznych, w tym szczególnie opiekunów formalnych (np. realizatorów usług specjalistycznych, terapeutów); ○ systemowej koordynacji wsparcia świadczonego w systemie ochrony zdrowia i pomocy społecznej; ○ tworzenia uregulowań prawnych dotyczących funkcjonowania placówek całodobowych umożliwiających im wprowadzanie zmian organizacyjnych związanych z deinstytucjonalizacją (np. świadczenia usług na rzecz mieszkańców gmin przez DPS organizowany przez powiat). Promowanie idei deinstytucjonalizacji, a w szczególności rozwoju usług o charakterze środowiskowym skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym; ○ wprowadzenia standardów opieki w zdeinstytucjonalizowanych miejscach opieki całodobowej (w tym w sektorze prywatnym) i ich skutecznego egzekwowania. • promowanie postaw związanych z aktywnością zawodową osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, w szczególności wśród pracodawców.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029
2. Inicjowanie, promowanie i rekomendowanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby osób doświadczających kryzysów psychicznych:	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego,	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• inkubowanie i testowanie i/lub akceleracja innowacji w obszarach m.in. podtrzymywania samodzielności, wsparcia środowiskowego, profilaktyki wykluczenia społecznego; • upowszechnianie przetestowanych innowacji, m.in. w kierunku wykorzystania ich do realizacji usług społecznych na terenie samorządów.	– środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
3. Wspieranie samorządów w tworzeniu kompleksowych systemów wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym w celu profilaktyki instytucjonalizacji, w tym m.in.: • wspieranie gmin w organizacji i koordynacji usług w obszarze wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, w tym m.in.: ○ doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia m.in. w obszarach: tworzenia programów wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, rozwoju i standaryzacji usług, zlecenia zadań NGO/PES w tym obszarze; ○ wsparcie merytoryczne i finansowe (granty) dla gmin na rozwój gminnych systemów wsparcia społecznego, jako profilaktyki kryzysów związanych z transformacją energetyczną w Wielkopolsce Wschodniej; • wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: ○ organizację superwizji, w tym superwizji z wykorzystaniem nurtów terapeutycznych, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w obszarze pracy socjalnej oraz innych kontekstowo istotnych obszarów działania; ○ szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; ○ szkolenia rozwijające kompetencje w kontekście pełnionych ról zawodowych, warsztaty m.in. w zakresie: ▪ podstawowej wiedzy z zakresu zaburzeń i chorób psychicznych – rozpoznawania niepokojących sygnałów,	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
▪ wykorzystania paradygmatów teoretycznych i nurtów, terapeutycznych w pracy zawodowej kadry, ▪ interwencji kryzysowej, ▪ zarządzania stresem, ▪ komunikacji i pracy w zespole, ▪ motywowania osób w kryzysach, ▪ psychopatologii.		
4. Wspieranie instytucji w procesie deinstytucjonalizacji placówek, w tym przede wszystkim: • wspieranie kadry instytucji oraz organizatorów instytucji (doradztwo, wsparcie eksperckie, sieciowanie, wizyty studyjne, szkolenia), m.in.: ○ wdrażanie w instytucjach całodobowych programów przygotowujących uczestników do samodzielnego funkcjonowania i ewentualnego usamodzielnienia; ○ rozwój uzupełniających usług organizowanych przez lub we współpracy z placówkami całodobowymi; • wspieranie potencjału kadry realizującej zadania poprzez: ○ organizację superwizji, w tym superwizji z wykorzystaniem nurtów terapeutycznych, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w obszarze pracy socjalnej oraz innych kontekstowo istotnych obszarów działania; ○ szkolenia i cykle rozwojowe oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, m.in. w oparciu o metody dialogu motywacyjnego, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach; ○ szkolenia, warsztaty m.in. w zakresie metod pracy/ narzędzi, które za cel stawiają wzrost poczucia podmiotowości i reintegrację osób doświadczających kryzysów psychicznych, prowadząc do ich umiejętności samodzielnego funkcjonowania poza systemem wsparcia.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
5. Wsparcie (finansowe i merytoryczne) organizacji pozarządowych: • wsparcie podmiotów trzeciego sektora poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert oraz form pozakonkursowych; • zwiększanie potencjału aplikacyjnego do wnioskowania o środki publiczne, w tym FEW, środki krajowe i regionalne na realizację usług społecznych w obszarze polityki społecznej, doradztwo w pisaniu wniosków; • wspieranie sieciowania, tworzenia platform współpracy, organizacji parasolowych w obszarze działań na rzecz osób doświadczających kryzysów psychicznych, w tym stworzenie platformy porozumienia/ komunikacji między podmiotami trzeciego sektora służącej wymianie informacji i monitorowania stopnia realizacji działań; • wspieranie kompetencji do zaangażowania w działania systemowe w obszarze wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym (wsparcie merytoryczne, doradztwo, spotkania); • wspieranie potencjału do realizacji usług w obszarze wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym (wsparcie merytoryczne, modele, wizyty studyjne i spotkania z innymi podmiotami realizującymi zadania w tym obszarze); • wspieranie współpracy z samorządami lokalnymi i zlecania usług w obszarze; • organizacja szkoleń adekwatnych do zgłaszanych potrzeb.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
6. Wsparcie współpracy pomiędzy instytucjami m.in. ich sieciowanie, tworzenie grup roboczych: • zapewnienie funkcjonowania ciał przedstawicielskich i konsultacyjno-doradczych; • zapewnienie funkcjonowania tematycznych grup roboczych/ zespołów/ forów np. branżowych i interdyscyplinarnych forów wymiany doświadczeń, grup wsparcia, grup interwizyjnych itp.; • wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej m.in. poprzez sieciowanie, organizację spotkań, konferencji;	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub	2027-2029

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu	Źródło finansowania zadań	Harmonogram zadań
• psychoedukacja innych grup zawodowych kluczowych z punktu widzenia sytuacji osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, w tym m.in. systemu ochrony zdrowia (m.in. lekarzy POZ), systemu sprawiedliwości (sędziowie, prokuratorzy) czy służb mundurowych (m.in. policja).	współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	
7. Wsparcie dostępu do informacji w obszarze wsparcia: • opracowywanie publikacji informacyjnych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, również we współpracy z lokalnymi samorządami); • prowadzenie, aktualizacja i upowszechnianie bazy instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym; • koordynacja działań informacyjnych pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w działania.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego, – środki UE (w tym regionalne) w ramach projektów realizowanych lub współrealizowanych przez SWW/ROPS w Poznaniu.	2027-2029
8. Realizacja działań związanych z podnoszeniem świadomości na temat zdrowia psychicznego i dbania o kondycję psychiczną oraz budowaniem pozytywnych postaw mieszkańców Wielkopolski: • wspieranie i podejmowanie działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie zdrowia psychicznego, w tym wzmacnianie pozytywnych postaw wobec osób z zaburzeniami psychicznymi oraz doświadczających kryzysów psychicznych, np. realizowanie środowiskowych kampanii informacyjnych.	– środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego.	2027-2029

6. Kluczowe wskaźniki realizacji Planu

Zaprezentowane poniżej wskaźniki odnoszą się do kluczowych, wybranych interwencji planowanych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego.

Jako wskaźniki odnoszące się do strategicznych kierunków działania: usługi społeczne, infrastruktura społeczna, aktywność społeczna i obywatelska, wskazano wskaźniki pochodzące z głównego potencjalnego źródła realizacji tych przedsięwzięć – programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027.

Jako wskaźniki dla strategicznego kierunku działania – koordynacja polityki społecznej, wskazano specyficzne wskaźniki odnoszące się do projektów i przedsięwzięć ROPS w Poznaniu.

Wskaźniki strategiczne dla WPD I – wskaźniki realizacji interwencji w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027

Cel szczegółowy	Obszary	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa (ogółem) z Programu FEW 2021-2027 (na 2029 rok) ²⁸¹
RSO 4.3. Wsparcie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	– osoby starsze, – osoby z ograniczoną sprawnością, – osoby w kryzysie bezdomności, – rodzina, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, w pieczy zastępczej i w systemie adopcji)	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) (szt.)	9

²⁸¹ Osiągnięcie wartości docelowej ww. wskaźników uzależnione jest m.in. od aktywności projektowej samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów uprawnionych do aplikowania o środki finansowe w ramach [Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027](#), dostęp na 09.09.2026 r.

	– osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.		
RSO 4.3. Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	– osoby starsze, – osoby z ograniczoną sprawnością, – osoby w kryzysie bezdomności, – rodzina, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, w pieczy zastępczej i w systemie adopcji) – osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.	Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych (osoby)	65
RSO 4.3. Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	– osoby starsze, – osoby z ograniczoną sprawnością, – osoby w kryzysie bezdomności, – rodzina, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, w pieczy zastępczej i w systemie adopcji) – osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych (użytkownicy/rok)	65
PPESO 4.11. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i	– osoby starsze, – osoby z ograniczoną sprawnością, – osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, – rodzina, w tym dzieci z niepełnosprawnościami (w ramach projektów CUS).	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie (osoby)	13 163

odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej			
ESO 4.11. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	– osoby starsze, – osoby z ograniczoną sprawnością, – osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, – rodzina, w tym dzieci z niepełnosprawnościami (w ramach projektów CUS).	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie (osoby)	1 561
ESO 4.11. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	– osoby starsze, – osoby z ograniczoną sprawnością, – osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, – rodzina, w tym dzieci z niepełnosprawnościami (w ramach projektów CUS).	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej (szt.)	1 561

ESO 4.12 Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	– rodzina, w tym dzieci (w systemie pieczy zastępczej i adopcji), – osoby w kryzysie bezdomności	Całkowita liczba osób objętych wsparciem (osoby)	9 477
ESO 4.12 Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	– rodzina, w tym dzieci (w systemie pieczy zastępczej i adopcji), – osoby w kryzysie bezdomności	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej (osoby)	7 699
ESO 4.12 Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	– rodzina, w tym dzieci (w systemie pieczy zastępczej i adopcji), – osoby w kryzysie bezdomności	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie (osoby)	239
ESO 4.12 Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	– rodzina, w tym dzieci (w systemie pieczy zastępczej i adopcji), – osoby w kryzysie bezdomności	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu (szt.)	800

Wskaźniki specyficzne dla działań koordynacyjnych ROPS w Poznaniu w ramach projektów niekonkurencyjnych, konkurencyjnych oraz środków własnych i innych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego

Obszar	Wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika na 31.12.2029r. ²⁸²
Osoby starsze	Liczba osób objętych usługami teleopieki w ramach regionalnego systemu teleopieki, wdrażanego w ramach projektu pn. „Wielkopolskie Telecentrum Opieki” w ramach FEW 2021-2027.	5000
Osoby starsze	Liczba opiekunów nieformalnych objętych wsparciem w ramach regionalnego systemu teleopieki, wdrażanego w ramach projektu pn. „Wielkopolskie Telecentrum Opieki” w ramach FEW 2021-2027.	1000
Osoby starsze	Liczba utworzonych w gminach centrów wsparcia seniora w ramach projektu pn. „Wielkopolskie Telecentrum Opieki” w ramach FEW 2021-2027.	70
Osoby starsze	Liczba utworzonych stanowisk koordynatora usług w obszarze wsparcia osób starszych w ramach projektu pn. „Wielkopolskie Telecentrum Opieki” w ramach FEW 2021-2027.	70
Osoby z ograniczoną sprawnością	Liczba uruchomionych mieszkań ze wsparciem dla osób z ograniczoną sprawnością zgodnie z założeniami modelu wypracowanego przez ROPS ze środków SWW.	3
Osoby z ograniczoną sprawnością	Liczba utworzonych nowych podmiotów świadczących usługi – zakładów aktywności zawodowej (ZAZ).	3
Osoby z ograniczoną sprawnością	Liczba utworzonych nowych miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami w zakładach aktywności zawodowej.	150
Rodzina, w tym dzieci	Liczba stworzonych miejsc świadczenia usług – Wielkopolskich Klubów Rodzinnych wspieranych ze środków własnych SWW.	6 (ok. 2 rocznie)

²⁸² Wartość minimalna planowana do osiągnięcia na 31.12.2029 roku. Realne osiągnięcie wartości wskaźnika jest uzależnione od faktycznie pozyskanych środków i możliwości realizacji planowanych przedsięwzięć. W związku z konstrukcją roczną budżetu Samorządu Województwa Wielkopolskiego w odniesieniu do działań finansowanych ze środków SWW wskazuje się wartości dla pełnych lat budżetowych realizacji planu. W przypadku wskaźników dotyczących wieloletnich projektów rozpoczętych w trakcie obowiązywania WPDI 2023-2026, wartość docelowa jest liczona kumulatywnie od momentu rozpoczęcia projektu.

Obszar	Wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika na 31.12.2029r. ²⁸²
Rodzina, w tym dzieci	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej w ramach projektów dot. deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w województwie wielkopolskim	1887
Rodzina, w tym dzieci	Liczba osób objęta usługami wsparcia okołoadopcyjnego, w tym Opiekuna Rodzin Adopcyjnych w ramach projektu pn. „Wspomaganie preadopcji i postadopcji kluczem do udanej adopcji”.	600
Osoby w kryzysie bezdomności	Liczba gmin objętych wsparciem w organizacji usług społecznych w obszarze lokalnych polityk dot. działań na rzecz osób w kryzysie bezdomności.	120
Zdrowie psychiczne	Liczba osób objętych wsparciem w obszarze profilaktyki kryzysów psychicznych w ramach projektu	500
Zdrowie psychiczne	Liczba osób objętych usługami społecznymi świadczonymi w środowisku lokalnym w ramach projektu pn. „Rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrów Usług Społecznych – II edycja”, „Rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrów Usług Społecznych – III edycja”.	1400
Zdrowie psychiczne	Liczba powiatów, z którymi nawiązano współpracę w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej i w obszarze wsparcia osób z ograniczoną sprawnością.	35
Wszystkie obszary	Liczba gmin, w których zostanie uruchomione centrum usług społecznych w ramach projektu pn. „Rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrów Usług Społecznych – II edycja”, „Rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrów Usług Społecznych – III edycja”	17
Wszystkie obszary	Liczba przeszkolonych pracowników instytucji sektora polityki społecznej z 5 obszarów, w tym w ramach tzw. projektu koordynacyjnego ROPS finansowanego z FERS.	3750
Wszystkie obszary	Liczba wspartych projektów organizacji pozarządowych ze środków będących w dyspozycji SWW.	120 (średnio 40 rocznie)
Wszystkie obszary	Liczba zakończonych procesów budowy przestrzeni służących koordynacji regionalnej polityki społecznej oraz świadczeniu usług zgodnych z założeniami deinstytucjonalizacji.	1